

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**WISC-IV SONUÇLARINA GÖRE NORMAL VE ÜSTÜN
YETENEKLİ OLARAK DEĞERLENDİRİLEN ALTI-ON
YAŞ ARASINDAKİ ÇOCUKLARIN SOSYAL UYUM VE
BECERİ DÜZEYLERİNİN AİLE HAYATI VE ÇOCUK
YETİŞTİRME TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tuba EKER ÜNAL

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Deniz YILDIZ

İstanbul-2021

TEZ TANITIM FORMU

YAZAR ADI SOYADI : Tuba EKER ÜNAL

TEZİN DİLİ : Türkçe

TEZİN ADI : WISC-IV Sonuçlarına Göre Normal Ve Üstün Yetenekli Olarak Değerlendirilen Altı-On Yaş Arasındaki Çocukların Sosyal Uyum Ve Beceri Düzeylerinin Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlişkisi

ENSTİTÜ : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

ANABİLİM DALI : Psikoloji

TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİN TARİHİ : 23.06.2021

SAYFA SAYISI : 97

TEZ DANIŞMANLARI : Dr. Öğr.Üyesi Deniz YILDIZ

DİZİN TERİMLERİ : WISC-IV, Sosyal Uyum, Çocuk Yetiştirme Tutumları, Üstün Yetenekli Çocuklar

TÜRKÇE ÖZET : Yaptığımız araştırmanın amacı Wechsler Çocuklar için Zekâ Ölçeği-IV ile değerlendirilmiş bireylerden üstün yetenekli olanların sosyal uyum ve beceri düzeylerinin normal zihin düzeyinde olan bireylerden farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak ve sosyal uyum beceri düzeylerinin yeterli ya da yetersiz olmasında anne babaların tutumlarını incelemektir.

DAĞITIM LİSTESİ : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmza

Tuba EKER ÜNAL

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**WISC-IV SONUÇLARINA GÖRE NORMAL VE ÜSTÜN
YETENEKLİ OLARAK DEĞERLENDİRİLEN ALTI-ON
YAŞ ARASINDAKİ ÇOCUKLARIN SOSYAL UYUM VE
BECERİ DÜZEYLERİNİN AİLE HAYATI VE ÇOCUK
YETİŞTİRME TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tuba EKER ÜNAL

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Deniz YILDIZ

İstanbul-2021

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Tuba EKER ÜNAL

./ ./2021

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tuba EKER ÜNAL' ın “WISC-IV Sonuçlarına Göre Normal Ve Üstün Yetenekli Olarak Değerlendirilen Altı-On Yaş Arasındaki Çocukların Sosyal Uyum Ve Beceri Düzeylerinin Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlişkisi” adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan _____

Dr. Öğr. Üyesi Deniz YILDIZ
(Danışman)

Üye _____

Doç. Dr. Canan TANIDIR

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep SET

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../.../2021

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Giriş ve Amaç: Üstün yetenek, bireylerin belirli alanlarda ileri düzeyde olmasını ifade etmektedir. Üstün yetenekli bireylerin çevrelerini diğer bireylerden farklı şekilde algıladıkları bilinmektedir. Erken yaşantıda desteklenen üstün yetenekli bireyler gelecek yaşantılarında var olan potansiyellerini sergileyebilme olanağına sahip olmaktadır. Sosyal beceriler kişinin sosyal yaşantıyı anlaması ve duygu durumuna göre hareket edebilmesi olarak ifade edilmektedir. Bireyin sağlıklı bir yaşam sürmesi, sosyal, duygusal, bilişsel, motor ve dil becerilerinin gelişebilmesi için eğitim önemlidir ve bu eğitimin ilk başladığı kurum ise ailedir. Aile ortamı ve anne baba tutumları bireylerin sosyal uyum ve becerilerini büyük oranda etkilemektedir. Bu bilgiler kapsamında araştırmanın amacı; üstün yetenekli olan çocukların sosyal uyum ve beceri düzeylerinin normal zihin düzeyinde olan çocukların sosyal uyum ve beceri düzeylerinden farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak ve sosyal uyum ve beceri düzeylerinde anne baba tutumlarının etkisini değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma ilişkisel tarama modeli baz alınarak uygulanmıştır. Örneklem seçimi basit-rastgele örneklem seçimi türüne göre yapılmıştır. Araştırmanın evrenini 6-10 yaş arası çocuk bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise 6-10 yaş arası 90 çocuk birey oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Sosyodemografik Veri Formu, Sosyal Uyum Ve Beceri Ölçeği (SUBÖ), Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) ve Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği-IV (WISC-IV) kullanılmıştır. Toplanan veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırmadan elde edilen bulgu sonuçlarına göre bütün katılımcıların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ) Dikkat ve Hareketlilik, Onay İhtiyacı alt boyutları ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI) Aşırı Kontrol / Aşırı Annelik alt boyutu arasında pozitif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ) Dikkat ve Hareketlilik alt boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI) Sıkı Disiplin ve Aşırı Kontrol alt boyutu arasında ise pozitif yönde ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ) ve alt boyutlarından Sosyal ilişki, Duygu Durumu, İç Dönüklük, Engellenme Eşiği ve Dürtüsellik ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI) Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma alt boyutu arasında negatif yönde ilişki

olduğu görülmüştür. SUB Onay ihtiyaacı alt boyutu ile PARI Sıkı Disiplin alt boyutu arasında ise pozitif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Üstün zekâ aralığında olan bireylerin ve normal zekâ aralığında olan bireylerin SUB dikkat ve hareketlilik alt puanları ile PARI aşırı kontrol, sıkı disiplin, ev kadınlığını reddetme alt boyutları arasında pozitif yönde ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir.

Sonuç: Çalışma sonuçlarına göre, çocukların zekâ seviyesinden bağımsız olarak, ebeveynler demokratik tutum sergilediğinde, çocukların sosyal uyum ve beceri düzeylerinde artış meydana gelmektedir. Bu kapsamda çocukların sosyal uyum ve becerilerini arttırmak adına anne baba tutumları üzerine yapılacak olan eğitim ve çalışmaların yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: WISC-IV, Sosyal Uyum, ocuk Yetiştirme Tutumları, stn Yetenekli ocuklar.

SUMMARY

Introduction and Aim: Giftedness refers to being at advanced level of individual in particular areas. It is known that gifted people perceive their environment in a different way. Gifted people who are supported in their early life have an opportunity to demonstrate their potential in their lives. Social skills are expressed as understanding one's social life and being able to act according to emotional state. Education is important for a healthy life and development of social, emotional, cognitive, motor and language skills. Family is the first institution where this education started. Family environment and parental attitudes greatly affect individuals' social adaptation and social skills. Within the scope of these informations, the aim of the study is to reveal whether the social adaptation and social skill levels of gifted individuals differ from the social adaptation and social skill levels of individuals with normal mental level and to evaluate the effect of parental attitudes on the social adaptation and social skill levels of children.

Method: This research was applied based on the relational screening model. Sample selection was made according to the type of sample-random selection. The universe of the study consists of children between the ages of 6-10. The sample of the study consists of 90 children between the ages of 6-10. Sociodemographic Data Form, Social Adaptation and Skills Scale (SASS), Parental Attitude Research Instrument (PARI) and Wechsler Intelligence Scale for Children –IV (WISC-IV) were used as data collection tools in the study. The collected data were analyzed using the SPSS package program.

Results: In this study, it was found that there was a positive relationship between attention-mobility, need for approval sub-scales of SASS and overcontrol sub-dimension of PARI. A positive correlation was found between attention and mobility sub-scale of SASS and strict discipline and excessive control sub-dimensions of PARI. Social Adaptation and Skills Scale, emotional state, introversion, frustration threshold and impulsivity sub-scales of SASS and democratic attitude and equality recognition subdimension of PARI were found to be negatively correlated. A positive correlation was found between the need for approval subdimension of SASS and strict discipline subdimension of PARI. It was found that there was a positive correlation between attention and mobility subdimension of SASS and excessive control, strict discipline,

and rejection of housewifery sub-dimensions of PARI for both gifted children and the children who has normal mental.

Conclusion: According to the results of the study, regardless of children's intelligence level, when parents have a democratic attitude, social adaptation and skill levels of their children increase. In this context, it is thought that training and working on parental attitudes in order to increase children's social adaptation and skills might be beneficial.

Key Words: WISC-IV, Social Adaptation, Parental Attitudes, Gifted Children.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii
TABLOLAR LİSTESİ.....	ix
EKLER LİSTESİ	x
ÖNSÖZ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Ana Problemi	3
1.2. Araştırmanın Hipotezleri.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı.....	4
1.4. Araştırmanın Önemi.....	4
1.5. Araştırmanın Sayıtları.....	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	5

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Zekânın Kavramsal Ve Kuramsal Çerçevesi	6
2.1.1. Zekâ Kuramları	7
2.1.1.1. Cattell-Horn-Carroll (CHC) Kuramı	7
2.1.1.2. İki Faktör Teorisi	8
2.1.1.3. Thurstone Birleşik Faktörler Kuramı.....	8
2.1.1.4. Sternberg Üçlü Saç Ayağı Kuramı	9
2.1.1.5. Başarılı Zekâ Kuramı.....	10
2.1.1.6. Çoklu Zekâ Kuramı	10
2.1.2. Akıcı Zekâ ve Kristalize Zekâ.....	11
2.1.3. Üstün Yetenek	12
2.1.4. Zekâ Testleri	14
2.1.4.1. Reynold Zekâ Tarama Testi	15
2.1.4.2. Geniş Aralıklı Zekâ Testi	15
2.1.4.3. Raven'in Standart Gelişim Matrisleri Zekâ Testi.....	15
2.1.4.4. Kouteynikoff'un Zekâ Testi	16

2.1.5. WISC-IV	16
2.2. Sosyal Uyum Becerileri	17
2.2.1. Sosyal Uyum Becerilerine Ait Kavramlar.....	18
2.2.1.1. Benlik Kavramı.....	18
2.2.1.2. Duygusal Uyum	18
2.2.1.3. Kültür	19
2.2.2. Sosyal Uyum	19
2.2.3. Sosyal Uyum Etkileyen Faktörler	20
2.2.3.1. Kalıtsal Özellikler	20
2.2.3.2. Çevresel Faktörler.....	21
2.2.4. Sosyal Beceri.....	21
2.2.5. Sosyal Beceri Etkileyen Faktörler.....	22
2.2.5.1. Aile	22
2.2.5.2. Kardeş İlişkileri	23
2.2.5.3. Ailenin Öğrenim Düzeyi.....	23
2.2.5.4. Kültür Ve Sosyoekonomik Düzey	24
2.2.5.5. Akranlar ve Arkadaşlık İlişkileri	24
2.3. Çocuk Yetiştirme Tutumları	25
2.3.1. Anne Baba Tutumuna İlişkin Modeller.....	27
2.3.1.1. Psikodinamik Model.....	27
2.3.1.2. Davranışçı Model.....	27
2.3.1.3. Baumrind'in Sınıflaması.....	28
2.3.1.4. Maccoby ve Martin Modeli	29
2.3.2. Anne-Baba Tutumu Çeşitleri.....	29
2.3.2.1. Demokratik Anne Baba Tutumu.....	29
2.3.2.2. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu.....	30
2.3.2.3. İlgisiz Anne Baba Tutumu.....	31
2.3.2.4. Otoriter Anne Baba Tutumu	32
2.3.2.5. Tutarsız Anne Baba Tutumu.....	33
2.3.2.6. Mükemmeliyetçi Anne Baba Tutumu	34
2.4. İlgili Çalışmalar.....	34
2.4.1. Zeka Ve Sosyal Beceriler İle İlgili Yapılmış Çalışmalar	34
2.4.2. Zeka ve Ebeveyn Tutumları İle İlgili Çalışmalar	35
2.4.3. Ebeveyn Tutumları Ve Sosyal Beceriler İle İlgili Yapılmış Çalışmalar	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YÖNTEM VE TEKNİKLER

3.1. Araştırmanın Modeli	37
3.2. Araştırmanın Evren Ve Örneklemi	37
3.3. Veri Toplama Araçları	38
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	38
3.3.2. Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği IV (WISC-IV).....	38
3.3.3. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ)	38
3.3.4. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)	39
3.4. Verilerin Analizi	40
3.4.1. İstatistiksel Değerlendirme	40

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

SONUÇLAR	60
KAYNAKÇA	62
EKLER.....	71
ÖZGEÇMİŞ.....	79

KISALTMALAR

WISC-IV : WECHSLER INTELLIGENCE SCALE FOR CHILDREN – IV

WÇZÖ-IV : WECHSLER ÇOCUKLAR İÇİN ZEKÂ ÖLÇEĞİ-IV

SUBÖ : SOSYAL UYUM VE BECERİ ÖLÇEĞİ

PARI : AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ÖLÇEĞİ

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Çocukların Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	41
Tablo 4.2. Ebeveynlerin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	42
Tablo 4.3. Katılımcıların Zeka Aralığı Değişkenine Göre Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğine Ait Bağımsız Örneklemeler T- Testi Analizi.....	44
Tablo 4.4. Katılımcıların Zeka Aralığı Değişkenine Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeğine Ait Bağımsız Örneklemeler T- Testi Analizi.....	44
Tablo 4.5. Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanları ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki Sonucu	45
Tablo 4.6. Normal Zeka Aralığında Olan Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanları ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki Sonucu	46
Tablo 4.7. Üstün Zeka Aralığında Olan Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanları ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki Sonucu	47
Tablo 4.8. Ebeveyn Eğitimi Durumu, Ebeveyn Yaşı ve Kardeş Sayısı ile Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği, Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki Sonucu	49

EKLER LİSTESİ

EK-A KİŞİSEL BİLGİ FORMU

EK-B SOSYAL UYUM VE BECERİ ÖLÇEĞİ (SUBÖ)

EK-C AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ÖLÇEĞİ (PARI)

EK-D BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

EK-E ETİK KURUL ONAM FORMU

ÖNSÖZ

Bu çalışmada WISC-IV Sonuçlarına Göre Normal ve Üstün Yetenekli Olarak Değerlendirilen Altı-On Yaş Arasındaki Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Düzeylerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlişkisi incelenmiştir. Bu konunun seçilme amacı uzun bir süredir çalıştığım kuruma TÜZDEV'e yönlendirilen çocukların değerlendirmesini yapıyor olmamdır.

Öncelikle tezimi yazarken bana büyük destek sağlayan değerli tez danışmanım Doktor Öğretim Üyesi Deniz YILDIZ hocama teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimime başladığım zamanlarda derslere katılabilmek için oğlum Selim'i gözüm arkada kalmadan emanet edebildiğim kıymetli anne babama, her türlü zorlukta yardımına koşan kardeşime ve ablama, yüksek lisanstan sonra ne yapmayı düşünüyorsun diye sık sık soran, beni motive eden eşime, yüksek lisans eğitimim boyunca sıra arkadaşım ve manevi destekçim olan Aysun'a, zamanın kıymetini daha iyi anlamamı sağlayan çok afacan oğlum Selim'e ve tezimi yazarken varlığından haberdar olduğum doğacak olan kızıma, çalıştığım kurum - geniş ailem TÜZDEV'e ve çalışmama destek veren değerli öğrenci ve velilerime sonsuz teşekkürler.

Tuba EKER ÜNAL

İstanbul 2021

GİRİŞ

Zekâ kavramına yüklenen birçok anlam olmakla birlikte zekânın herkes açısından kabul görmüş net tanımı bulunmamaktadır. Bilimsel olarak ilk zekâ kavramı Galton'un Kalıtsal Zekâ Kuramı ile ortaya konmuştur. Galton duyu aracılığı ile alınan uyaranların zekâ gelişimi ile bağlantılı olduğunu öne sürmüştür (Gürpınar, 2006). En yaygın olarak kullanılan çocukluk gelişim ve zekâ ölçeklerinin Stanford Binet Erken Çocukluk Zekâ Ölçeği, Kaufman Çocuklar İçin Değerlendirme Bataryası, Wechsler Okul Öncesi Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği, Ayrımsal Yetenek Ölçekleri-İkinci sürüm ve Reynolds Bilişsel Değerlendirme Ölçeği olduğu bilinmektedir. Wechsler Zekâ Ölçeği 3 ile 7 yaş ve 2-6 ile 3-11 yaş aralığına uygulanacak şekilde düzenlenmiş formları bulunan çocukların zekâ ve bilişlerini değerlendiren bireysel zekâ ölçeği olarak tanımlanmaktadır (Wechsler, 2002).

Üstün yetenek sanat, spor, edebiyat, sosyal ve zihinsel gelişim ve daha birçok dalda bireyin akranlarından ileri düzeyde olması olarak ifade edilmektedir. Erken yaşam dönemlerinde uygun ortam sağlanan üstün yetenekli bireylerin potansiyellerini geliştirmeleri ve sergilemeleri önem arz etmektedir (Harrison, 2000). Üstün yetenekli olma durumunu açıklayan kuramlar ele alındığında, üstün olmanın tek bir boyut ile tanımlanmasının mümkün olmadığını ortaya koymaktadırlar. Okul öncesi yaşam döneminden başlayarak bireyin yaratıcılık, performans, yetenek gibi durumlarının gözlemlenmesi gerekmektedir. Literatür çalışmaları erken yaşta tanı koymanın önemini vurgulamaktadır (Leana, 2005). Üstün yeteneklilikte önemli görülen sosyal beceri öğrenimi ve gelişiminin erken çocukluk yaşantısından başlayarak kazanılması gerekmektedir. Sosyal beceri bireyin ilişkilerinde, sosyal çevresindeki insanları anlama, duygu, tutum ve düşünce yapılarını algılama ve bu durumlara uygun hareket etme davranışı olarak ifade edilmektedir. Üstün yetenekli birey kendini çevresindeki insanlardan ve akranlardan farklı algılamaktadır. Arkadaşları ile iletişim kurmakta zorluk yaşayabilmekte ve bu durum benlik saygısını olumsuz etkilemektedir. Bu farklılıklar üstün yetenekli bireyleri olumsuz etkileyebilmektedir (Morawska & Sanders, 2009).

Bireylerin sağlıklı yetişmesi kendine, sosyal çevresine uyum sağlaması ve gelişimsel özelliklerini yansıtabilmesi, sosyal-duygusal, motor, bilişsel ve dil becerilerinde olgunluk düzeyine ulaşabilmesi için eğitim gerekli görülmektedir. Bu eğitimin ilk olarak aile ortamında başladığı bilinmektedir. Ebeveynler çocuk

yetiştirirken gelişimlerini olumlu etkileyecek, sosyal becerilerine katkı sağlayacak tutumlar sergilemelidirler (Yeşilyaprak, 1993). Anne ve babalar çocukların ilk güven duygularını oluşturan olumlu davranış geliştirmelerine olanak sağlayan kişi olarak görülmektedir. Bireyin ilk sosyal çevresi olan anne babalar davranışları ve tutumları ile çocukların sosyalliklerini şekillendirmektedirler (ifci & Sucuoğlu, 2005). Bu bilgiler kapsamında araştırmada Wechsler ocuklar için Zekâ lği IV ile değerlendirilmiş bireylerden üstün yetenekli olanların sosyal uyum ve beceri düzeylerinin normal zihin düzeyinde olan bireylerden farklılaşıp farklılaşmadığına ve sosyal uyum beceri düzeylerinin yeterli ya da yetersiz olmasında anne babaların tutumlarının etkisine yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Ana Problemi

Wechsler Çocuklar için Zekâ Ölçeği IV ile değerlendirilmiş bireylerden üstün yetenekli olanların sosyal uyum ve beceri düzeylerinin normal zihin düzeyinde olan bireylerden farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak ve sosyal uyum beceri düzeyleri ile anne babaların tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi tezin temel problemini oluşturmaktadır. Bu temel problem ile ilgili alt problemler aşağıda yer almaktadır.

Alt Problemler

1. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği alt boyutları ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Üstün zekâ aralığında olan bireylerin Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği alt boyutları ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3. Normal zekâ aralığında olan bireylerin Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği alt boyutları ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Ebeveynin eğitim ve yaş durumu değişkeni ile Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

5. Ebeveynin eğitim ve yaş durumu değişkeni ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

6. Kardeş sayısı değişkeni ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

7. Kardeş sayısı değişkeni ile bireylerin Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.2. Araştırmanın Hipotezleri

1. Üstün yetenekli çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri normal zihin düzeyinde olan bireylerden farklılaşmaktadır.

2. Üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları normal zihin düzeyinde olan bireylerden farklılaşmaktadır.

3. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği alt boyutları ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4. Üstün zekâ aralığında olan bireylerin Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

5. Normal zekâ aralığında olan bireylerin Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

6. Ebeveynin eğitim ve yaş durumu değişkeni ile Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

7. Ebeveynin eğitim ve yaş durumu değişkeni ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

8. Kardeş sayısı değişkeni ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

9. Kardeş sayısı değişkeni ile bireylerin Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Yaptığımız araştırmanın amacı Wechsler Çocuklar için Zekâ Ölçeği IV ile tanılanmış bireylerden üstün yetenekli olanların sosyal uyum ve beceri düzeylerinin normal zihin düzeyinde olan bireylerden farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak ve sosyal uyum beceri düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Çocukların değerlendirilmesi için WISC-IV ülkemizde son birkaç senedir aktif bir şekilde uygulanmaktadır. Daha önce uzun yıllar WISC-R uygulanmış ve bununla alakalı tez konuları artmıştır. Ancak WISC-IV uygulayabilen psikolog sayısı hala azdır. WISC-IV ile alakalı belirli makaleler mevcuttur ancak tez sayısı kısıtlıdır. 2013

yılında iki, 2018 yılında bir tane yüksek lisans tezi, 2016 yılında da bir tane doktora tezi bulunmaktadır. Bu konunun seçilme amacı sahada az çalışılmış bir konunun farklı bir perspektiften çalışılmasıdır. Ayrıca alanda üstün yetenekli çocuklarla ilişkili yapılmış çalışmaların artmasına ihtiyaç vardır. Halen aileler üstün yetenekli çocuklarının ihtiyaçlarını tanımakta ve karşılamakta zorlanabilmektedir. Bu çalışmayla elde edilecek bilgilerin, bu çocukların ihtiyaçlarını tanımak ve karşılamak açısından, hem alanda çalışanlara hem de ebeveynlere fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Yapılan araştırmanın sonraki yapılacak araştırmalara da yol gösterici bir etkisi olacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmamızın varsayımları;

1. Araştırmaya katılacak kişilerin soruları içtenlikle cevaplayacakları varsayılmaktadır.
2. Araştırmamızın evreni 6-10 yaş arasındaki çocuklar oluşturmaktadır.
3. Araştırmamızın ölçekleri Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği IV, Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ) ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) ilgili değişkenleri geçerli ve güvenilir olarak ölçmektedir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırmanın evreni 6-10 yaş arası 90 çocuk ile sınırlıdır.
2. Araştırmada kullanılan ölçekler, Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği IV, Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ) ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) ile sınırlıdır.
3. Araştırmada kullanılan zekâ testi WISC-IV ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Zekânın Kavramsal ve Kuramsal Çerçevesi

Zekânın tanımı, ifade edilişi yıllardan beri yoğun ilgi görmektedir. Bazıları zekâyı zihinsel faaliyetleri ya da uğraşları göz önüne alarak ifade etmeye çalışmakta ve birçok IQ testi geliştirmektedir. Bu eğitimciler geliştirdikleri zekâ testlerinin zekânın düzeyi, seviyesi gibi nitelikleri ölçtüğünü ifade ederken bazı eğitimciler ise zekâyı kişide var olan öğrenme gücü olarak tanımlamışlardır. Zekâ beyinde yer alan karmaşık yapı olarak tanımlanmaktadır. Zekânın düşünme, usamlama, algılama ve öğrenme gibi pek çok görevi bulunmaktadır. Zekâ zihinsel öğrenme, öğrenilen bilgiden faydalanma, bu bilgiyi yeni olaylara yansıtma ve çözüm yolları üretme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Zeki birey öğrendiği yeni bilgiyi değerlendirebilen ve yeni durum ve olaylar karşısında kullanıp çözüm yolları geliştirebilen kişi olarak ifade edilmektedir. Bu durum düşünce, nesne ve olaylar arasında bütünlük sağlayabilme ve yeni sonuca varabilme becerisini gerektirmektedir. Zekâ zihinsel işlevlerin tamamını içeren bir güç olarak görülmektedir. Duygusal yaşantımız ve kişinin iradesi bu eylemler dışında kalmaktadır. Zekâ ve öğrenme iç içe olan bağlantılı konular olarak görülmektedir. Zekâsı yüksek, zeki kişi olarak ifade edilen bireyler daha çabuk ve fazla öğrenme eylemi gerçekleştiren bireyler olarak bilinmektedirler (Gündeşli, 2007).

Zekâ çevresel bağlamı seçme, bu seçtiği bağlamı şekillendirme ve uyum sağlama için olması gereken zihinsel beceriler olarak ifade edilmektedir. Zekâ çevrede olan olay ve durumlara tepki verme dışında çevrede gerçekleşen durumları biçimlendirme yeteneği olarak da görülmektedir. Zekânın bileşenleri hakkında birçok görüş farklılıkları yer almaktadır. Zeki insan özellikleri kişiden kişiye çevreden çevreye farklılık göstermektedir. Zihinsel beceriler doğum ile birlikte, kişinin kalıtsal özelliklerini barındırarak sosyal çevre ile etkileşimi sonrasında gelişim göstermektedir. Bu kapsamda zeki bireylerin özellikleri kültürden kültüre farklılık göstermektedir (Erkuş, 1999).

Wechsler'e göre zekâ gayeli olarak eylemde bulunma, mantıklı düşünce sistemine sahip olma ve bu mantığı çevresine yansıtabilme becerilerinde kişinin var

olan kapasitesi olarak ifade edilmektedir. Storrdad'a göre ise zekâ kişinin, karmaşık, soyut, zor ve sosyal önemi olan özellikteki eylemleri gerçekleştirebilme ve gerektiğinde karşı koyma becerisi olarak adlandırılmaktadır. Eğitimcilerden bazıları zekâyı öğrenme gücü olarak ifade ederken bazıları ise testlerin ölçtüğü nitelik olarak ifade etmektedirler (Seber, 2001).

Piaget zekânın zekâ testi sonucunda alınan bir puan ile değerlendirilmesini ifade ederek geleneksel zekâ düşüncesine karşı durduğunu göstermiştir. Piaget'e göre zekâ zihnin yenilenme ve değişme özelliği olarak ifade edilmektedir. Bu tanıma göre zihin sindirim sistemi olarak görülmekte ve öğrenilen bilgilerde besin olarak ifade edilmektedir. Alınan bilgiler organizma ve bilişsel fonksiyonları farklılaştırma ve geliştirmektedir. Bilinmeyen ve yeni olaylar ile karşı karşıya gelen kişi, eski deneyimlerinden yararlanarak etkili karar vermekte ve karşı karşıya geldiği sorunlara çözüm yolları üretmektedir (Saban, 2002).

Zekâ ile ilgili pek çok tanım bulunmaktadır. Fakat zekâ ile ilgili üç bilgi ön plana çıkmaktadır. Bu üç nokta şu şekildedir;

1. Günümüzde ortak bir zekâ tanımı bulunmamaktadır.
2. Ortak bir zekâ tanımı bulunmamasına rağmen bütün tanımlar birbirini destekler niteliktedir.
3. Yapılan zekâ tanımlarının ortak noktası karşı karşıya gelinen sorunlar ile veya çevreyle başa çıkmada bilişsel süreçlerin kullanılması olduğu görülmektedir (Açıkgöz, 2003).

Zekânın doğumdan itibaren başlayıp 20'li yaşlara kadar gelişim gösterdiği, 20'li yaşlardan sonra bilgi kazanımının olduğu fakat gelişimin durduğu, yaşlılık döneminde de düşüş gözüktüğü bilinmektedir. Zekâ ile ilgili son bilgiler ise bu konuya dair bilgilerin tekrar incelenmesi gerektiğini göstermektedir. Zekâ kuramlarından edinilen son bilgilere göre zekâ yaşam boyu devam eden bir gelişim olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda yapılan son araştırmalar zekâ düzeyinin yaşlılık döneminde düşmediğini ortaya koymaktadır (Kulaksızoğlu, 2004).

2.1.1. Zekâ Kuramları

2.1.1.1. Cattell-Horn-Carroll (CHC) Kuramı

Cattell Horn Carroll zekâ kuramında katmanlı bir hiyerarşik sistemden bahsedilmektedir. Bu katmalar 3 bölümden oluşmaktadır. En üstte yer alan bölümde

genel zekâyı ortaya koyan “g”, orta bölümde akıcı zeka ve kristalize zekâyı tanımlayan yetenekler, en alt bölümde ise spesifik yetenekler yer almaktadır. Cattell Horn Carroll zekâ kuramını ortaya koyan beceriler; kazanılan, alana özgü ve alan dışı bilgi olarak üç bölümde toplanmaktadır (Uluç, 2016). Kazanılan bilgi katmanında yer alan beceriler okuma yazma becerisi, kristalize zekâ, niceliksel akıl yürütmedir. Duyusal motor ve alana özgü bilgi katmanında işitsel ve görsel işleme, psikomotor yetenekler, dokunma, koku alma becerileri yer almaktadır. Alan dışı bilgi katmanında akıcı zekâ, hafıza ve bilişsel hız yer almaktadır (Schneider & McGrew, 2012).

2.1.1.2. İki Faktör Teorisi

Spearman zekânın bilişsel faktörler ile belirlendiğini savunmaktadır. Spearman zekâ olgusunun karmaşık bir yapıya sahip olduğu düşüncesini ele alarak iki faktör ortaya koymuştur. Bu iki faktör genel ve özel yetenekten meydana gelmektedir. İki Faktör Kuramı zekâ kavramının sayısal ve sözel becerilerden meydana gelen genel yetenekleri içerdiğini fakat aynı zamanda da özel yetenekleri kapsadığı görüşüne dayanmaktadır. Spearman kişide var olan özel yeteneklerin diğer bireylere göre farklılık göstermesinden dolayı kişinin zekâ düzeylerinin genel zekâ ile belirlendiğini ortaya koymaktadır (Atkinson & Atkinson, 1995).

Spearman geliştirmiş olduğu iki faktör kuramında bireylerin g faktörü olarak tanımladığı bilişsel kapasitelerinin olduğunu ve bu g faktörünün kalıtsal ve yaşam boyu var olduğunu ortaya koymuştur. G faktörü problem çözme becerisini ve soyut düşünme yeteneğini kişilere kazandırmaktadır. Diğer bir faktör olan s faktörü ise kişinin sözel ve matematiksel olan zihin becerilerini içermektedir. Standart zekâ testlerinde g faktörü genel zekâyı belirleyen ölçüt olarak değerlendirilmektedir (Plotnik, 1996).

2.1.1.3. Thurstone Birleşik Faktörler Kuramı

Louis Leon Thurstone kişilerin zihinsel farklılıklarının yedi etkenden dolayı olduğunu söylemiştir. Bu düşünce kapsamında zekâ testi ortaya koyan Thurstone, zekânın ölçülmesinde çok faktörlü model ortaya koymuştur. Bu yedi etken şu şekildedir; tümevarım, algı hızı, sayısal beceri, mekanik hafıza, sözel kavrama, uzamsal/geometrik beceri ve sözel akıcılıktır. Bu zeka testinin uygulanmasında spesifik faktörleri belirlemek için küçük testler kullanılmaktadır (Weiner & Barbara, 1984).

Bu faktörler şu şekilde açıklanmaktadır;

Sözel Anlayış: Sözel anlayış etkeni; sözel analogi, sözel muhakeme, okuduğunu kavrama, eş anlamlısını bulma, kelime haznesini belirleme, cümleleri düzenleme testlerini içeren yetenekleri kapsamaktadır.

Sözel Akıcılık: Bu etmen belirli zamanda belirli sayıda sözcük bulmaya göre belirlenmektedir. Harflere göre isim, A harfiyle başlayan kelimeler gibi üretme becerisini içermektedir.

Sayısal Etmen: Bu etmen aritmetik işlemleri doğru ve hızlı çözebilme ile bağlantılı olan faktördür.

Genel Muhakeme Yeteneği: Bu etmen tümdengelimsel ve tümevarımsal düşünmeyi içermektedir. Fakat bu yetenek tümevarımsal düşünmenin önemini vurgulamaktadır.

Yer - Mekân İlişkileri: Bir nesneyi bütün olarak görme veya nesnede gizli olan özellikleri ortaya koyma, düşünme ve tasarlama yetisi olarak ifade edilmektedir.

Benlik Faktörü: Anlamli ya da anlamsız sembollerin yerleri, sıraları ve özelliklerini ortaya koyma becerisidir.

Algısal Faktör: Zaman faktörü dâhilinde benzerlik ve farklılıkları bulabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Özgüven, 1998).

2.1.1.4. Sternberg Üçlü Saç Ayağı Kuramı

Sternberg'in üçlü saç ayağı kuramı pratik, analitik ve yaratıcı zekâ olmak üzere üç zekâ türünden meydana gelmektedir. Pratik zekâ kişinin çevreye uyum sağlama ve çevresindeki bireyler ile olan ilişkisini şekillendirme eylemleri olarak tanımlanmaktadır. Dış dünyaya uyum, uyum sağlanmadığında dış dünyayı şekillendirme gibi davranışlar pratik zekâ kapsamında değerlendirilmektedir. Yaratıcı zekâ ise kişinin yeniliklere uyum sağlayabilmesi ve otomatik işleme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Yaratıcı zekâ sayesinde kişi yeni olaylara adapte olabilmekte ve yeni olayların ortaya çıkardığı bilgileri işleyebilmektedir. Son olarak analitik zekâ ise kişinin planlama, öğrenme ve mantığa uygun tutumları değerlendirme becerilerinden sorumlu olan zekâ türü olarak tanımlanmaktadır (Sternberg, 1997).

2.1.1.5. Başarılı Zekâ Kuramı

Sternberg ortaya koymuş olduğu üçlü saç ayağı yaklaşımına alternatif bir kuram olarak başarılı zekâ kuramını öne sürmüştür. Bu kurama göre üçlü saç ayağı yaklaşımında öne sürdüğü zekâ alanları düzeylerinde artış olması diğer alanlarla da yüksek çıkararak kendini ortaya koymasını bir denge durumunun ortaya çıktığını açıklamaktadır. Başarılı zekâ yaklaşımına göre kişinin bireysel özellik ve yeteneklerinin farkındalığının kazanılması, zayıf ve güçlü yönlerinin ortaya konulması ardından yeni bir düzenleme sonucunda çevre ile uyum sağlama ve çevreyi yönlendirebilmesi ile başarı elde edilebilmektedir (Sternberg, 1997).

Başarılı zekâ yaklaşımı Sternberg' in çevre yönlendirilmesi ve uyumu düşüncesi ile diğer zekâ yaklaşımlardan ayrılmaktadır. Bu yaklaşıma göre zekâ gücü ile kişi çevresini ve kendini yönetebilme özelliğine sahiptir. Bireyin kişisel özelliklerini çevresine yansıtarak hedeflerini gerçekleştirebilecek bir yapıya sahip olduğu bilinmektedir (Sternberg, 1985).

2.1.1.6. Çoklu Zekâ Kuramı

Gardner zekâyı üç şekilde tanımlamıştır. İlk anlam zekânın insan veya başka bir canlının yeteneği olmasıdır. İkinci anlam şahsi farka dayanan zekâ, bireysel ilgi niteliğindeki zekâyı ifade etmektedir. Son tanım olan üçüncü zekâ ise işin ustalıklı icrasına dayanan zekâdır. İlk anlam sözel anlam içermekte olup üç anlamın farkını anlamada fayda sağlamaktadır. İkinci anlam araştırmalarda yarar sağlamaktadır. Üçüncü anlam ise eğitimde katkı sağlamaktadır (Gardner, 2013).

Çoklu zekâ yaklaşımını ortaya koyan Howard Gardner bu teorinin temelinde kültürel ve biyolojik faktörlerin olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda çoklu zekâ yaklaşımı kişinin zekâ seviyesinin özerk yetenek ve güçler aracılığı ile meydana geldiğini savunan sekiz zekâ gücünden bahsetmektedir (Demirel, 2000).

Gardner'ın ortaya koymuş olduğu çoklu zekâ teorisi kişilerde var olan bilgi, beceri ve düşünceyi ortaya koymaya ve bu etkenlere sahip olma ya da olmama becerisini belirlemeyi hedeflemektedir. Çoklu zekâ bireyin problem karşısında diğer insanlardan farklı biçimde çözümleme yapması ile ortaya çıkmaktadır. Kişi zor bir matematik problemini çözebiliyorsa burada problem çözümünün nasıl ya da hangi zekâ ile çözüldüğü değil bu problemin başka çözüm yolunun olup olmadığı yanıtı aranmaktadır (Gardner, 1999).

Gardner öne sürmüş olduğu kuramıyla zekâ olgusuna yeni bir bakış getirmiş ve kişilerde var olan yetenek ve becerileri zekâ alanları olarak ifade etmiştir (Saban, 2002). Zekânın sekiz yönü olduğunu savunan Gardner'e göre zeki kişi sadece sözel ya da matematik alanında değil aynı zamanda, spor, müzik, iletişim, doğa, dans veya resimde de yetenekli olabilmektedir (Demirel, 2000). Bu kurama göre kişide var olan zekâ ile birlikte öğrenme, problem çözme ve iletişim becerisi yer almaktadır (Yavuz , 2000).

Gardner'in ortaya koymuş olduğu zekânın sekiz alanı şu şekildedir; (Gardner, 1999).

1. Sözel-dilsel zekâ
2. Mantıksal-matematiksel zekâ
3. Görsel-uzaysal zekâ
4. Müziksel-ritmik zekâ
5. Bedensel-kinestetik zekâ
6. Sosyal zekâ
7. İçsel zekâ
8. Doğacı zekâ

2.1.2. Akıcı Zekâ ve Kristalize Zekâ

Cattell iki zekâ türüne değinmektedir. Bu zekâ türlerinden ilki kristalize zekâ diğeri ise akıcı zekâ olarak bilinmektedir. Bu zekâ türlerinin tanımlarına bakıldığında; kristalize zekâ eğitim ve tecrübelerden etkilenen zekâ türü olarak tanımlanmaktadır. Akıcı zekâ ise eğitim ve tecrübelerden az seviyede etkilenen becerileri içeren zekâ türü olarak ifade edilmektedir. Akıcı zekâ bilgiye değil de soyut algı ve çözümlenmeye bağlı görülen bir zekâ olarak tanımlanmaktadır (Cattell, 1987).

Akıcı zekâ kişilerin yaşam tecrübeleri, öğrenmiş oldukları bilgiler, yeni karşılaştıkları durumlar ve problem çözme becerileri olarak ifade edilmektedir. Aynı zamanda akıcı zekâ birçok bilişsel süreçler ile bağlantılıdır. Literatür taraması yapıldığında karar verme becerisi gibi işlevlerin akıcı zekâ ile ilgili olduğunu göstermektedir (Carpenter, Marcel, & Shell, 1990). Diğeri bir yönden akıcı zekâ ile

karar verme arasında ilişki olmadığına dair de çalışmalar yer almaktadır (Lehto & Elorinne, 2003). Akıcı zekâ bireyin yeni bir duruma karşı çıkarımda bulunurken tümevarım ya da tündengelim yöntemlerini kullanmasını ifade etmektedir. Bu zihinsel süreçler yeni ortaya çıkan durum ve kavramı biçimlendirme, örüntü ilişkilerinin farkında olabilme, çıkarımda bulunma, sonuçları anlama, problemler karşısında çözüm üretebilme, anlam ortaya koyma, bilgiyi düzenleme veya dönüştürme becerilerini kapsamaktadır. Akıcı zekâ karmaşık olan ilişkiler olarak betimlenmekte, kavrama durumuna bağlı olarak çıkarım ortaya koyma becerisini ifade etmektedir. Akıcı zekâ testlerinin çoğunda sözel olmayan uyaran olmasına karşılık sözel olmayan ve sözel olan düşüncelerin bütünleşmesi önem arz etmektedir (Cohen, Swerdlik, & Sturman, 2012). Kristalize zekânın tanımına bakıldığında ise kültür ve eğitim gibi faktörlerden etkilendiği ve yaşam boyunca seviyesinin azalmadığını göstermektedir. Kristalize ve akıcı zekâ arasında yer alan farklılıklar dikkat çekmektedir. Horn ve Cattell'e göre akıcı zekâ ilişkilerden anlam ortaya koyma, algılama ve kavrama, soyutlama ve akıl yürütme farkındalığı olarak tanımlanmaktadır (Horn & Cattell, 1966). Bu zekâ türünün gelişimine bakıldığında biyolojik faktörlerin etkili olduğu bilinmektedir. Kristalize zekâ daha önceki zamandan öğrenilen bilgileri kullanma yetisi olarak tanımlanırken akıcı zekâ yeni kazanılan bilgiler ile akıl yürütme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Shipstead, Harrison, & Engle, 2016). Kristalize zekâ incelendiğinde kültür ve eğitime bağlı olarak geliştiği görülmektedir. Aynı zamanda bu zekâ bilginin kavrama ve genişliğini ortaya koymaktadır (Craik & Bialystok, 2006). Kristalize zekâ kişinin kültür ile kazandığı bilgilere ve bu kazandığı bilgileri aktif biçimde kullanımına değinmektedir. Bu zekâ türünde sözel veya dil temelli bilgiler, eğitim ya da deneyimler ile kazanılmaktadır. Kristalize zekâ testlerinde sıklıkla sözel testler kullanılmaktadır (Guilford, 1967).

2.1.3. Üstün Yetenek

Üstün yetenekli bireyler zihinsel, akademik anlamda yetenekli olan, ıraksak düşünebilen, estetik, sanat, müzik gibi dallarda akranlarına oranla yüksek başarı elde edebilen bireyler olarak ifade edilmektedir. (Gresham, 1986). Üstün yetenekli bireylerin başarılı ve yetenekli oldukları dalda çok hızlı gelişim gösterdikleri ve akademik anlamda normal program dışında değişikliğe uğramış farklı programlara gereksinim duydukları görülmektedir. Bu çocukları değerlendirmek amacıyla kullanılan birçok test ve ölçek bulunmaktadır. Kullanılan ölçek ve testler alanlara göre

değişiklik gösterdiği gibi, ebeveyn gözlemleri, öğretmen raporları, davranış analizi ve yaratıcılık becerisini ele almaktadır (Stelmack, 1996).

Baykoç'a göre üstün yetenek öğrenmeye karşı istek duyma ve bu isteğin süreklilik göstermesi, fiziksel olarak gelişim, büyüme, odaklanabilme becerisi, öğrenme konusunda motive olma, algıda seçicilik, problem çözme becerisi, sözel, sosyal, sanatsal gelişimlerde akranlarına oranla ileri seviyede olma, analitik düşünebilme, ölçülen boyutların diğer bireylerden yüksek olması olarak ifade edilmektedir. Bu faktörleri ön plana çıkaracak etmenlerin üstün yeteneklilerdeki etkisini tanımlayarak, sosyal çevrenin bireyin gelişimi üzerindeki etkisini ortaya koymuştur (Baykoç, 2015).

Marland üstün yeteneği aşağıda yer alan yeteneklerden bir veya birden fazlasında yüksek oranda performans sergilemek olarak ifade etmektedir; (Passow, 1993)

1. Genel Zihinsel Yetenek
2. Özel Akademik Yetenek
3. Yaratıcı Düşünce Yeteneği
4. Liderlik Yeteneği
5. Görsel Sanatlarda Yetenek
6. Psikomotor Yetenek

Moore (1992) üstün yetenek tanısı için kişilerin potansiyellerinin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesinin önemli görüldüğünü öne sürmektedir (Moore, 1992). Değerlendirme ve tanı aşamasında birden fazla test ve aracın kullanılması sonucun güvenilirliğini artırmaktadır. Üstün yetenek tanısı için birey bireysel olarak incelenmektedir. Bu aşamada bireyin yeteneği, potansiyeli, sosyallik düzeyi, duygusal ve sosyal gelişimi, akademik başarısı, öğrenme biçimi, sağlığı gibi faktörlerin ortaya koyulması hedeflenmektedir. Zihinsel olarak dil becerisi ve yetenekler ele alınmalıdır. Bireyin yaratıcılığının da ele alınması önemli görülmektedir. Bu alanlar ile birlikte bireyin duygusal ve sosyal gelişimi de değerlendirilmelidir (Özsoy, Özyürek , & Eripek, 1988). Günümüz şartlarında üstün yetenekli çocukların tanınması genellikle öğretmen raporu, bireysel testler, yardımcı ve yetenek testleri aracılığı ile yapılmaktadır. En yaygın kullanılan testlerin bireysel zekâ testleri olduğu bilinmektedir (Metin, 1999).

Üstün yetenekli bireylerin akademik eğitimleri bağlamında doğru önlem alabilmek ve uygulamalarda bulunabilmek için bireyi bütün olarak ele alan özelliklerini ortaya

koyabilen yaratıcı bir eğitim ve öğrenme ortamının hazırlanması önemli görülmektedir. Yaratıcılık temelli bu ortamlar kişinin yeteneklerinin farkında olmasına olanak sağlamakla birlikte gizil güçlerinde açığa çıkarak üst düzeye ulaşmasını sağlamaktadır (Akkanat, 1999).

Üstün yetenekli çocukların zihinsel ya da bilişsel özellikleri, olağanüstü soyut düşünme yeteneği ve yatkınlığını, zihinsel merakı, hızlı öğrenmeyi, karmaşık düşünme süreçlerini, öğrenme tutkusunu, analitik düşünmeyi, etkili hayal gücünü, farklı düşünmeyi, yaratıcılığı, odaklanma yeteneğini ve derinlemesine düşünme yeteneğini içermektedir. Üstün yetenekli çocuklar, bu özelliklerin tümünü genellikle sergilememekle birlikte, buldukları yaş dilimine göre farklı özellikler sergileyebilmektedirler (Baska, 1989). Zekâ testleri, bu özellikteki çocuklarla ilgili olarak, sözel ve/veya sözel olmayan soyut akıl yürütme, etkili ve etkin problem çözme, iç görü, zihinsel hız ve bellek gibi çeşitli bilişsel yeteneklerin ölçülmesi amacıyla kullanılmaktadır. Wechsler çocuklar için zekâ ölçeklerinin (WÇZÖ) üstün yetenekli çocukların değerlendirilmesinde yaygın olarak kullanıldığı ortaya koyulmaktadır (Pfeiffer & Jarosewich, 2003).

2.1.4. Zekâ Testleri

Zekâ testleri standardizasyon ve normları olan ölçme araçları olarak tanımlanmaktadır. Zihinsel olarak değerlendirilen çocukların zamanla aldıkları zekâ puanlarında artışların olduğu gözlemlenmektedir (Kanaya, Scullin, & Ceci, 2003). Flynn etkisi olarak ifade edilen bu durumun uyaran zenginliği, eğitim, teste alışıklığın artışı, sağlık ve beslenme gibi faktörlerden etkilendiği ve genel zekâ puanında artışlar meydana geldiği bilinmektedir (Flynn, 1999). Zekâ puanındaki artışlar testin geçersiz olmasına sebep olabilmekte ve çocukların testi tekrarı ile zamanla daha iyi performans ortaya koymalarına yol açmaktadır (Watts, 1979).

Kısa zekâ testleri zekâ seviyesi risk grubunda olan bireyleri belirlemektedir. Fakat var olan problemin biçimini ortaya koymak ve yorumlamak için yeterli alt testleri bulunmamaktadır. Kısa zekâ testlerinde bu sınırlılık göz önünde bulundurulmalıdır. Kısa zekâ testlerinin faydaları ve kısıtlılıklarının bilinmesi değerlendirme aşamasında ki hata payını azaltmada yardımcı olmaktadır. Kısa zekâ testleri şu şekildedir; (Homack & Reynolds, 2007).

2.1.4.1.Reynold Zekâ Tarama Testi

Reynold zekâ tarama testi Reynold zihinsel değerlendirme testinden yararlanılarak ortaya koyulmuştur. Bu zekâ testi 3 ile 94 yaş arasındaki bireylerin zekâ düzeylerini belirlemektedir. Test Ne Olduğunu Tahmin Et ve Farklı Olanı Bul alt testlerinden meydana gelmektedir. WAIS total puanının .67 korelasyon olduğu bilinmektedir. Ne Olduğunu Tahmin Et alt testi sözcük dağarcığı, dil gelişimi, sözel yargılama ve kişinin genel bilgisini ölçme işlevi görmektedir. Farklı Olanı Bul al testi ise sözel ifade ile olmayan yargılama şeklinin, görsel imgeyi, uzamsal yetenekleri ve diğer sözel olarak ifade edilmeyen becerileri ölçmektedir (Reynolds & Kamphaus, 2003).

2.1.4.2.Geniş Aralıklı Zekâ Testi

Geniş Aralıklı Zekâ Testi sözel olan ve sözel yol ile ifade edilemeyen bilişsel becerileri değerlendirmek amacı ile uygulanan bir zekâ testidir. Bu test 4 ile 85 yaş arasındaki bireylerin ölçümlerini ortaya koymaktadır. Sözel testlerde sözcük haznesinde yer alan bir kelimenin tanımlanması ve bu sözcüğün cümlede kullanılması şeklinde kullanılmaktadır. Sözel benzeşimde ise yazılı kelimelerin sözel benzeşimleri ile eşleştirilmesi istenmektedir. Görsel testlerde; eşkenar dörtgen şekillerinin tek veya daha fazla eşkenar dörtgen şekilleri ile desen yapılması istenmektedir. Matrislerde ise resimde yer alan desene en uygun malzemenin seçiminin tercih edilmesi istenmektedir. Sözel ve görsel test toplamı genel zekâ puanı hakkında bilgi vermektedir. Test uygulaması 30 dakika sürmektedir (Glutting, Adams, & Shelslow, 2000).

2.1.4.3.Raven'in Standart Gelişim Matrisleri Zekâ Testi

Standart Gelişim Matrisleri Zekâ Testi kişinin hızlı gözlem ve mantık yürütme becerisini ölçen zekâ testi olarak bilinmektedir. Test içerisindeki figürler kullanılarak figürlerin ilişkisini ortaya koyma ve mevcut dizinin devamını tamamlama figürlerin yapısını hayal etme yeteneğini değerlendirmektedir. Test kolay sorulardan zor sorulara doğru devam eden bir nitelik taşımaktadır. 5 seriden oluşan 60 soruluk bir zekâ testidir. 5 seri sistemi ve yöntemi kavramak için 5 fırsat vermektedir. Bu test her yaş grubuna uygun olarak hazırlanmıştır (Özgüven, 1998).

2.1.4.4.Kouteynikoff'un Zekâ Testi

Kouteynikoff'un Zekâ Testi 11 yaş ve 11 yaş üstü kişilere uygulanan zekâ testidir. Testin uygulama süresi 25 dakikadır. Test 45 sorudan meydana gelmektedir. Her soru maddesinde bir kural dâhilinde hazırlanmış sayı serileri yer almaktadır ve her sayı serisi bir ya da daha fazla ölçüt içermektedir. Kişiden beklenen ise sorularda yer alan kuralları çözüp sayı serilerden eksik kalan kısımları bulup tamamlamalarıdır. Testte sayı ekleme, bölme veya çarpma işlemleri yapılabilmektedir. Her problem diğer problemden farklılık göstermektedir. Testten alınan maksimum puan ölçütü 90'dır (Özgüven, 1998).

2.1.5. WISC-IV

WISC-IV testinin telif haklarının 2008'de Türk Psikologlar Derneği aracılığı ile alındığı bilinmektedir. Öktem ve arkadaşları 2008 ile 2011 yılları arasında Türkiye uyarlamasını gerçekleştirmişlerdir. WISC-IV testi WISC-R testine göre farklı yapı ve yorumlama biçimine sahiptir. Bu sebeple Türkiye'nin WISC-IV testine geçmesi hızlı bir değişimi beraberinde getirmektedir. Bu durum uygulayıcılar açısından dezavantaj olarak görülmektedir. Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği-yenilenmiş formu (WISC-R) en çok kullanılan zekâ ölçeği olarak yerini almaktadır (Wechsler, 2003). Günümüzde bu ölçeğin özel kurumlarda ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Rehberlik Araştırma Merkezleri'nde kullanıldığı görülmektedir (Erdoğan & Uçukoğlu, 2011).

Wechsler Bellevue Zekâ Ölçeği ismi ile ilk olarak tanımlanan ölçeğin WISC-IV ve WISC-V olarak revize edildiği bilinmektedir (Wechsler, 1991). 6 ile 16 yaş arasındaki bireylerin zekâ seviyelerini ölçmek amaçlı geliştirilen bu ölçeğin birçok alt testi bulunmaktadır. WISC-IV ölçeği 5 alt test ve 10 temel testten meydana gelmektedir. 10 temel testten elde edilen puanlar ile 5 tane dönüştürülmüş puan ortaya çıkmaktadır. Bu puanlar; Tüm Ölçek Zekâ Puanı, Sözel Kavrama Dönüştürülmüş Puanı, Algısal Akıl Yürütme Dönüştürülmüş Puanı, Çalışma Belleği Dönüştürülmüş Puanı ve İşleme Hızı Dönüştürülmüş Puanıdır. Bu puanların içerikleri şu şekildedir;

Sözel Kavrama Dönüştürülmüş Puanı: Sözcük Dağarcığı, Benzerlikler ve Kavramadan oluşmaktadır. Yedek alt testleri ise Sözcük Bulma ve Genel Bilgidir.

Algısal Akıl Yürütme Dönüştürülmüş Puanı: Küplerle Desen, Mantık Yürütme Kareleri ve Resim Kavramlarıdır. Yedek alt testi ise Resim Tamamlamadır.

Çalışma Belleği Dönüştürülmüş Puanı: Harf-Rakam Dizisi ve Sayı Dizisidir. Yedek alt testi ise Aritmetiktir.

İşleme Hızı Dönüştürülmüş Puanı: Simge Arama ve Şifredir. Yedek alt testi ise Çiz Çıkardır. Ölçeğin temel testlerinden elde edilen puanların totalleri alınarak zekâ puanı elde edilmektedir. Dönüştürülmüş puanların değerlerinin ortalama 100 olduğu bilinirken, alt testlerin her birinin ortalamasının 10 olduğu bilinmektedir. Dönüştürülmüş puanların standart sapmalarının ise 15 olduğu bilinirken alt testlerin 3 olduğu görülmektedir (Öktem, Gençöz, Erden, Sezgin, & Uluç, 2013).

2.2. Sosyal Uyum Becerileri

Sosyal uyum becerileri toplumsal kurallar ışığında gelişmekte olan ve olumlu tutumlara dayalı olan beceriler olarak tanımlanmaktadır. Bu beceriler öğrenilmiş tutum ve davranışları kapsayan hedefe yönelik beceriler olarak da ifade edilmektedir. Bireyin hedef ışığında kullandığı becerilerdir. Sosyal çevrelere göre değişiklik gösteren uyum becerileri gözlemlenebilen davranışları ve gözlemlenmeyen bilişsel davranış ve becerileri içinde barındırmaktadır (Çifci & Sucuoğlu, 2005).

Sosyal uyum becerileri sözsüz veya sözlü olarak kategoriye ayrılmaktadır. Sözlü sosyal uyum becerileri konuşma, sesin işitilebilecek düzeyde olması, anlaşılır kelime kullanımı, cümle vurgularına dikkat becerilerini içermektedir. Sözsüz beceriler ise beden hareketleri, mimikler, his ve duyguların yüz mimikleri ile dışa vurumu, göz temasını içermektedir (Sarı E. , 2007). Aynı zamanda sosyal uyum becerileri arkadaşlık, duyguları ifade etme ve algılama, işbirliği kurma, duyguların aktarımı, diğer bireylere yardımda bulunma, kurallara uyum sağlama, sağlıklı olarak bireyler ile iletişimi kurabilme olarak da tanımlanmaktadır (Vural, 2006).

Bireyin çocukluk döneminde akranları ile ve yetişkin bireyler ile olumlu ilişkiler kurması, diğer insanların düşünce ve duygularının farkında olması, duygu kontrolünü yapabilmesi ve bu davranışları doğru ortamda uygulayabilmesi sosyal gelişim açısından önemli olarak görülmektedir (Izard, Fine, & Schultz, 2001).

Sosyal uyum becerileri ilk yaşam dönemlerinden itibaren desteklendiğinde uygun olarak gelişim göstermektedir. Bu nedenle okul öncesi zaman diliminden itibaren bireylere sosyal beceri davranışlarının kazandırılması gerekmektedir. Bu noktada öğretmen ve ebeveynlere sorumluluk düşmektedir. Literatür çalışmaları incelendiğinde, okul öncesi eğitime devamlılık yılında artış meydana geldikçe bireyin,

sosyal becerilerinin daha fazla geliştiği ve problem çözme becerilerini kazandıkları görülmektedir (Akbaş, 2005).

Bireyin sosyal iletişim kurduğu akranlarının duygularının farkında olabilmesi için iletişimin devamlılığı önemli görülmektedir. Akranlar ile kurulan iletişimde diğer bireyin duygusunun farkında olmamak veya yanlış ifade ortaya çıkaracak tepkilerde bulunmak iletişimin doğru yönde ilerlememesine sebebiyet vermektedir. Günlük yaşamda bireylerin karşı karşıya geldikleri problemler karşısında çözüm üretebilme yetisi öznel iyilik halinin bir göstergesi olarak nitelendirilmektedir (Downs & Strand, 2008).

2.2.1. Sosyal Uyum Becerilerine Ait Kavramlar

Sosyal uyum becerileri bazı kavramları içermektedir. Bu kavramların benlik, duygusal uyum ve kültür olduğu bilinmektedir. Bu kavramlar şu şekilde açıklanmaktadır;

2.2.1.1. Benlik Kavramı

Kişinin kendisine dair his, düşünce ve algısı benlik kavramı çerçevesinde incelenmektedir. İlkokul yaşantısında benlik imajı, birçok kıyaslamalar ile ortaya çıkmaktadır. Benlik kavramı, bireysel yetenek ve diğer bireylerin tanımlarına göre ortaya koyulan özelliklerden meydana gelmektedir (Yavuzer, 2006). Benlik imajı kavramı ise diğer bireylerin bakışından algılanma biçimi olarak tanımlanmaktadır. Diğer insanların yaptığı değerlendirmeler zihinde kalıcı yer edinmekte ve benliğin temelini ortaya çıkarmaktadır (Kwon & Quarterly, 2007). Benlik sosyal yaşam ile ayrılmaz bir bütün olarak görülmektedir. Benlik ile uyum sağlamak olumlu sosyal uyum becerilerini beraberinde getirmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010).

2.2.1.2. Duygusal Uyum

Kişinin çevresine ve diğer bireylere karşı hissettiği duygular, duygusal uyum bağlamında ele alınmaktadır (Watts, 1979). Duygusal uyum kavramı ile ilgili yapılan çalışmaların son dönemlerde artış gösterdiği bilinmektedir. İncelenen literatür çalışmaları dikkatin kontrol altına alınması ve problemler karşısında çözüm üretebilme yetisi duygusal uyum kavramı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Problem çözme ve dikkat kontrol davranışlarında artış meydana gelmesiyle, duygusal uyum becerisinde kolaylık meydana gelmektedir (Acar, 2011).

2.2.1.3. Kültür

Kültür; bir toplumun inanç, gelenek, görenek ve ilişki kurma biçimlerini kapsamaktadır. Kişi dünyaya gelmesiyle doğduğu toplumun kültür biçimini öğrenmeye başlamaktadır. Zamanla bireyler bu kültürü benimsemektedirler. Kişinin yer aldığı toplum içinde sosyalleşmesi kültür ile uyum göstermesi, yaşadığı çevreye uyum göstermesi ile mümkün olabilmektedir. Kişi tutum ve inançlarını tek başına değil, çevresinde yer alan kişilere uyum sağlama çabası ile kazanmaktadır (Yörükoğlu, 1996).

2.2.2. Sosyal Uyum

Bireyler yaşamlarını sürdürebilmek ve nesillerinin devamını sağlayabilmek adına doğa ile uyum içerisinde olmak zorundadır. Uyum kavramı kişinin dış çevreden gelen uyaranları algılayabilmesi ve algıladığı o uyaranlar karşısında benliği ve çevre bağlamında ilişki ortaya koyabilecek düzeyde tepki vermesini ifade etmektedir (Aydın H. B., 2004). Piaget (1954) insan organizmasındaki bilişsel süreçlerin öğrenme eyleminin temeli olduğunu ifade etmektedir. Bu süreçler arasında yer alan kavramlardan birinin çevreye uyum diğerinin de tecrübelerin bilişsel organizasyonu olduğu bilinmektedir (Goldstein, 2012).

Birey kültürel, biyolojik ve sosyal bir varlık olarak tanımlanmaktadır. Bu sebeple bireyin yaşantısı çevresi ile uyum gösterme çabası ile sürmektedir. Birey yaşadığı çevreye uyum göstermekle beraber içinde bulunduğu çevreyi farklılaştırmaktadır. Bireyin yaşantısındaki en önemli noktalardan biri dengeli ve sağlıklı toplumsallaşabilmesidir (Yavuzer, 1988).

Kişinin dış çevrede gerçekleşen farklılıkları fark etmesi, bu farklılıklara ayak uydurması, çevresinde yer alan bireylerin görüşlerine zıt düşmeyen tutum ve davranışlar göstermesi sosyal uyum olarak tanımlanmaktadır (Öz, 2017). Bireyin sosyal uyumu sosyal çevresi ile koordineli olduğunda sağlıklı olarak algılanmaktadır. Kişinin yaşamdan doyum alması uyum sağlama stratejilerini öğrenmesi ile iç içe gelişmektedir. Uyum kavramı ise kişinin bağımsız hareket etmesi ve sosyal çevresine karşı toplumsal sorumluluklarını gerçekleştirilmesi olarak ifade edilmektedir. Kişi bu uyumu arttırma için yaşamında etkili davranışlar geliştirmektedir (Kurç, 1990).

Sosyal uyum ve adapte olma durumu kişilerin çevrelerine uyum gösterebilme yetilerini tanımlamaktadır. Sosyal uyum düzeyi yüksek olan birey aynı zamanda

kendini iyi hisseden, istekleri yeterli düzeyde karşılanan ve amaçlarına giden yolda uygun mekanizmaların kendinde var olduğunu ifade edendir (Piqueras, Ornela, Javier, & Carlos, 2019). Sosyal uyum aynı zamanda arkadaş çevresi oluşturma, duygu ve hisleri algılama, açıklama, iletişim kurabilme, çevre ile işbirliği içinde olma, hoşgörüye sahip olma, yardımlaşma ve kuralları yerine getirme, sorumluluk alma becerilerini içermektedir (Vural, 2006).

Kişinin diğer bireyler ile uyum içerisinde yaşamını sürdürebilmesi yaşadığı çevrede kendini tanıtabilmesi uyumun bir göstergesi olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal uyumu kavrayabilmek için birtakım ölçütler bulunmaktadır. Sosyal uyum ölçütleri şu şekildedir; (Kılıcıgil, 1998).

Farklı gruplara uyum gösterebilme: Bireyin farklı farklı gruplar içerisinde yer alabilmesi, kişinin sağlıklı iletişim kurduğunu ve sosyal bakımdan uyumlu bir birey olduğunu göstermektedir.

Sosyal tutumlar: Toplum tarafından kabul görülen tutum ve davranışları diğer bireylere ileten ve sosyal yaşamda bu tutumlar ile var olan kişiler sosyal yönden uyumlu birey olarak tanımlanmaktadır.

Kişisel doyum: Kişinin almış olduğu rol ile sosyal çevresindeki ilişkilerinde doyumuna ulaşan kişi, sosyal açıdan uyumlu ifade edilmektedir. (Akıncı, 2007).

2.2.3. Sosyal Uyumu Etkileyen Faktörler

Sosyal uyum kişinin yaşadığı çevrede sergilediği davranış ve tutumların şekillenmesinde etkin rol oynamaktadır. Kişinin genetik yapısı çevresi ile etkileşimini yönlendirmekte ve aynı zamanda etkileşim seviyesine etki etmektedir. Bu bağlamda sosyal uyuma etkisi bulunan etkenler çevre ve kalıtım olmak üzere iki başlık altında toplanabilmektedir (Binbaşoğlu, 1995).

2.2.3.1. Kalıtsal Özellikler

Kişi anne-babasından aldığı genetik yapısı ile dünyaya gelmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin mizacı ile bireyin mizacı arasında benzerlikler olduğu bilinmektedir. Mizaç, kişinin doğarken getirdiği (sinirlenme, sıkılma, mutluluk, kızma, içekapanık ya da dışadönük olma), hayata karşı algı ve görüşlerine etki eden özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Sarı, İşeri, Yalçın, Aslan, & Şener, 2012).

2.2.3.2. Çevresel Faktörler

Kişi dünyaya geldiği anda sosyal çevreye doğmaktadır. Aile bireyin ilk sosyal çevresidir. Bu çevreyi akraba, akran, okul çevresi, öğretmen ve sosyal gruplar takip etmektedir. Birey dünyaya gelmesinden yaşamını sonlandırmasına kadar bu durumu istemektedir. Bu isteğin gerçekleşmesi ise sağlıklı iletişim kurmaktan geçmektedir. Bireyler kurdukları iletişim ile kendilerini ifade edebilmektedir. Doğru bir şekilde karşı tarafa kendini ifade edebilen kişi dış çevrenin istekleri ve kendi istekleri arasında bir denge sağlayabilmektedir. Sağlanan bu dengeyi olumlu olarak sürdürebilen kişiler sosyal ve kişisel açıdan uyumlu olarak tanımlanmaktadır (Özçetin, 2013).

Kişinin ilk sosyal çevresi olan aile aynı zamanda psiko-sosyal uyumu da etkilemektedir. Kişinin akran grubu ve sosyal çevresinin de sosyal uyuma büyük ölçüde etki ettiği bilinmektedir (Danielsen, Burcharth, & Rosenberg, 2013). Arkadaş çevresinin ve ailenin göstermiş olduğu destek bireyin durum ve durumlar karşısında sergilediği tepkilerde farklılıklar oluşturmaktadır ve bu durum stres durumunu olumlu yönde etkilemektedir (Ardahan, 2006).

Sosyo-demografik özellikler kişinin uyum düzeyine etki eden diğer bir etken olarak görülmektedir. Kişinin cinsiyeti, yaşı, çocuk durumu, medeni hali, eğitim seviyesi, maddi durumu, mesleği gibi faktörler de sosyal uyum düzeyini belirlemektedir (Cheng, Meng, Yang, & Zang, 2013), (Karabulut, Dinç, & Karadağ, 2014). Bu bağlamda bireysel özellikler de sosyal uyumda oldukça etkili olarak görülmektedir. Kişinin mizacının olumlu olması, iyi iletişim kurması, tepkilerinde esneklik göstermesi, olumlu benlik imajına sahip olması ve dürtü kontrolü yapabiliyor olması kişinin uyum göstermede yüksek beceriye sahip olduğunu göstermektedir (Korkut, 2012).

2.2.4. Sosyal Beceri

İnsanlar doğdukları an itibari ile çevreleri ile iletişim içerisine girmektedir. Buldukları ortamın kültürel ve sosyal özelliklerine de uyum gösterme eğilimi gerçekleştirmektedir. Kişinin hayat boyu gelişen bu çabası, ilk çocukluk döneminde atılan duygusal ve sosyal gelişim ile başlayarak, yaşam boyu devamlılık göstermektedir. Bu nedenle erken yaş dönemlerinde kazanılan duygusal ve sosyal gelişim gelecek yıllardaki uyum düzeyini etkileyeceğinden bu duruma dikkat edilmesi son derece önemli görülmektedir (Günindi, 2010).

Bireyin çocukluk yaşantısında kazandığı sosyal becerileri, yaşamlarını devam ettirebilmeleri adına çevrelerinde olan bireyler ile iletişim kurmalarında, sağlıklı bir ilişki oluşumunda ve sosyal çevrenin genişlemesinde önemli görülmektedir. Genel olarak olumlu gelişen sosyal beceriler, uyumun gelişiminin de sağlıklı olmasını sağlamaktadır (Çelik, 2007).

Belirli seviyede var olan sosyal beceriler kişinin yaşamında etkili olarak yer alırken eksik düzeyde var olan sosyal beceriler ise olumsuzlukları beraberinde getirmektedir. Olumsuz durumlara neden olan eksik sosyal beceriler Bandura'nın (1986) sosyal öğrenme teorisinden esinlenerek üç kategoride incelemiştir. İlk kategori kişinin çevresinde var olan bireyler ile uygun iletişim kurabilmesi ve sosyal çevrenin hoş görmediği tutumları göstermesine neden olan becerilerdeki eksikliği ifade etmektedir. Dış çevrenin uygun görmediği tutum ve davranışları sergileme durumunu gerçekleştiren beceri eksikliğidir. Diğer kategori ise performans düzeyindeki eksikliklerdir. Kişi bu kategoride diğer bireyler ile etkileşim kurma becerisine sahiptir fakat kullanım noktasında sıkıntı yaşamaktadır. Son kategori ise davranış kontrolü yapamayan agresif bireylerde görülen kontrolde eksiklik olma durumudur (Akfirat, 2006).

2.2.5. Sosyal Beceriye Etkileyen Faktörler

Sosyal beceriye etkisi olan faktörler arasında aile, kardeş ilişkileri, ailenin öğrenim düzeyi, kültür ve sosyoekonomik düzey, akranlar ve arkadaşlık ilişkileri yer almaktadır. Bu faktörler şu şekilde ifade edilmektedir;

2.2.5.1. Aile

Kişinin sosyal becerilerine etkisi olan faktörlerden ilki ailedir. Çocuk dünyaya geldiğinde ilk sosyal etkileşime aile ile geçmektedir. Anne-baba- çocuk iletişimi sosyal ve duygusal uyum aktif rol almaktadır. Ebeveynlerin boşanma durumu, ebeveynlerin birinin veya her iki ebeveynin vefatı, tutarsız, aşırı hoşgörülü ya da koruyucu anne baba tutumları, ebeveynlerin çocuğu reddetme ya da ihmal etme durumları, aile sosyal ortamındaki duygusal gelişimi olumsuz etkilemektedir. Aile içerisinde gerçekleşen duygusal bağ bireyi sosyal açıdan olumlu olarak etkilemektedir (Yavuzer, 2001).

İlk sosyal çevre olan aile ortamı sosyal beceri kazanımının da ilk durağı olarak görülürken, ilerleyen yaşam dönemlerinde ise birey kardeş, akran, akraba, öğretmen

ve diğ er sosyal arkadaşlar ile sosyal beceri kazanımını ve gelişimini sürdürmeye devam etmektedir (Cartledge & Milburn, 1980).

2.2.5.2. Kardeş İlişkileri

Kardeşler arası ilişkiler ileriki yaşam dönemlerinde kurulan ilişkiler için ön hazırlık olarak görülmektedir. Okul öncesi çağında dünyaya gelen kardeş birtakım çatışmaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Büyük kardeşin sergilediği davranışlar ebeveynlerin dünyaya yeni gelen çocuğa karşı gösterdikleri tutuma göre farklılık göstermektedir. Ebeveynlerin ilk çocuğa yeni doğan bebek ile ilgili sorumluluk vermesi ve bebeği birey olarak görmesi büyük olan çocuğun kardeşine şefkat göstermesini ve ilgili olmasını sağlamaktadır (Cunningham, 1993).

Tek çocuk olarak büyüyen çocuk sıklıkla benmerkezci tavırlar sergilemektedirler. Aynı zamanda bu bireylerin diğ er bireylere bağımlı özellik gösterdikleri görülmektedir. Tek çocuk olan bireyler ile iki veya daha fazla çocuklu olan bireylerin sosyal gelişimlerine bakıldığında; tek çocuklu bireylerin sosyal gelişimlerinin iki çocuklu veya ikiden fazla çocuklu olan aile yapılarındaki bireylere göre daha yüksek olduğu bilinmektedir. İki çocuklu ailede büyüyen çocukların dörtten fazla çocuklu ailede büyüyen bireylere oranla sosyal duygusal gelişimlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Ailede çocuk sayısında artış meydana geldikçe sosyal gelişim düzeyinde azalma meydana gelmektedir (Raver, 1997).

2.2.5.3. Ailenin Öğrenim Düzeyi

Ebeveynlerin öğrenim seviyeleri çocuğun sosyal becerilerini etkilemektedir. Akkuşun (2005) yapmış olduğu çalışmada ebeveynlerin öğrenim düzeylerinin çocukların sosyal duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkiledikleri sonucuna ulaşılmıştır (Akkuş, 2005).

Aile içerisinde sosyal ilişkilerin beklenti dâhilinde gerçekleşmesi veya ebeveynlerin öğrenimlerinin düşük seviyede olması gibi faktörler, bireyin eksik veya yanlış eğitim uygulamalarına maruz kalmasına sebep olabilmektedir.

Bireyin davranışlarını büyüdüğü ortam, deneyimlediği ve tecrübe kazandığı sosyal çevre ve kişilik yapılarının etkilediği bilinmektedir. Bu durum ışığında çocuk kişilik gelişiminde sosyal çevresindeki bireylerin göstermiş oldukları tutum ve davranışlardan etkilenecek bu tutum ve davranışları model olarak sergilemektedir (Onur, 2000).

2.2.5.4. *Kültür Ve Sosyoekonomik Düzey*

Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan aile ortamında büyüyen çocukların duygusal, fiziksel ve davranışsal sorunları ile beraber sağlık sorunları da olabilmektedir. İyi sosyo-ekonomik imkânlar ile büyüyen çocuklar ile sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı olan bireyler kıyaslandığında olumsuz şartlarda yetişen çocukların bu sorunlar ile daha çok karşı karşıya geldiği görülmektedir (Aamodt & Wang, 2018).

Sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı olan bireylerin kronik kaygılarının ve güven eksikliklerinin olduğu bilinmektedir. Çocuğun sosyal çevresindeki akranları ile kendi sosyo-ekonomik düzeyi arasında yüksek ölçüde farklılıklar olan çocuklar kendilerini ortamdaki soyutlamaktadır. Bu durum çocukların arkadaş ilişkilerini olumsuz etkilemektedir (Yavuzer, 1988).

2.2.5.5. *Akranlar ve Arkadaşlık İlişkileri*

Bireyin olumlu ve uyumlu sosyal gelişimi için arkadaş çevresinin olması gerekmektedir. Arkadaş çevresi çocuğun sosyal gelişimini, öğrenmesini ve becerilerini geliştirmekle birlikte bu gelişime uygun ortam sağlamaktadır. Arkadaş ortamı aynı zamanda çocukların duygusal ve bilişsel gelişimini desteklemekte, bireye sorumluluk kazandırmakta, haklarını savunmayı ve başka insanların haklarına saygı duyma becerisini kazandırmaktadır. Bu şekilde çocuğun çevre ve toplum kurallarını benimsemesi gerçekleşmektedir. Arkadaş ortamları bireye güven duygusu kazandırmaktadır. Sosyal çevresi olan çocukların çekingenlik düzeyleri azalmakta ve sosyal çevrelerine uyumları kolaylaşmaktadır. Arkadaş ortamı bulunan ve akranları ile anlaşabilen, iletişim kurabilen çocukların arkadaş çevresi olmayan çocuklara oranla sosyal uyumlarının daha yüksek olduğu ve kendilerini daha iyi ifade ettikleri bilinmektedir. Bireyler kendileri ile eş değer olan, akranları ile arkadaş olmayı tercih etmektedirler. Arkadaş çevresini kendisi için destekleyici olarak gören çocukların sosyal çevrede daha popüler oldukları, çevreye kolay uyum sağlayabildikleri ve davranış problemlerinin az görüldüğü gözlenmektedir (Hartup, 2000).

Arkadaş çevresinin doğru ve kaliteli olması sosyal adaptasyon sürecini etkilemektedir. Çocuklar sosyal çevrede gösterdikleri davranış ve tavırlara göre 4 farklı gruba ayrılmaktadırlar. Bu gruplar şu şekildedir;

Popüler Çocuklar: Popüler grup içerisinde yer alan çocukların yaşlılarına oranla yetenekli, zeki ve duygusal olarak olgun oldukları bilinmektedir. Bu bireylerin dış görünüş olarak diğer çocuklara oranla iyi bir görüntüye sahip oldukları gözlenmektedir.

Dışlanan Çocuklar: Saldırgan davranışları olan bu gruptaki çocukların diğer çocuklara ve nesnelere zarar verici tutumlar sergiledikleri bilinmektedir. Bu gruptaki bireylerin akran ilişkilerinde gergin oldukları veya kaçınan davranışlar sergiledikleri bilinmektedir.

İhmal Edilmiş Çocuklar: Bu grupta yer alan çocuklar sosyal gruplara çok nadir dâhil olmaktadır. Sosyal çevrelerden uzak durmaktan ve tek başlarına vakit geçirmekten zevk aldıkları bilinmektedir.

Sorun Yaratan Çocuklar: Bu gruptaki bireyler sosyal yeteneklere sahip ve diğer bireyler üzerinde lider konumda olmalarına rağmen kuralları hiçe sayan, saldırgan tutumlar sergilemektedirler (Palut, 2003).

2.3. Çocuk Yetiştirme Tutumları

Tutum birçok biçimde tanımlanmaktadır. Genel olarak tutum kavramı bir nesneye karşı olumlu veya olumsuz olarak düşünce ve duyguların ortaya çıkmasına neden olan sistem olarak ifade edilmektedir. Tutum direkt olarak gözlemlenemeyen fakat gözlemlenen davranışların ortaya çıkmasına neden olan bir yapı olarak görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 2017). Erken yaşam dönemlerinde kazanılan davranışlar ebeveyn ve okul yaşantısında kazanılan bilgi ve öğrenmeye dayalı olarak ortaya çıkmaktadır. İlerleyen yaşam dönemlerinde ise birey sosyal çevre ile birlikte iş, okul ve arkadaş çevresinin etkisi ile birlikte bu çevreden aldığı tutumları kabullenişe geçmektedir (Oktay, 1996).

Aile toplumun en küçük birimi olarak ifade edilmektedir. Aile olgusu çocuk ve anne-babalardan meydana gelmektedir. Birey dünyaya geldiğinde aile ortamına gözlerini açmaktadır. Çocuğun ilk çevresi ailesidir. Dünyaya gelen birey aile bireyleri ile beraber deneyimler kazanmakta ve sosyal alanını genişletmektedir (Tezel & Özbey, 2007). Bireyin erken dönem çocukluk yaşantısından itibaren ebeveynleri algılaması, başka insanları ve sosyal çevreyi algılamasına da zemin hazırlamaktadır. Kişilik oluşumu ilk altı yılda gerçekleşmektedir. Her birey kendine özgü olduğu için gelişimi de kendine has olmaktadır. Dengeli bir kişilik yapısı gelişimi için bireyin basamakların

her birini sağlıklı olarak ilerlemesi gerekmektedir. Sağlıklı bir kişilik gelişimi kalıtımın getirdiği özellikler ile ve sosyal çevrenin etkisi ile olmaktadır. Bireyin bazı tutumları ebeveynleri ya da bakım verenleri tarafından desteklenebilmektedir. Bununla birlikte bazı tutumlar da desteklenmemekte ve engellenmektedir. Bireyin sergilediği davranışlar karşısında anne babaların onaylaması veya engellemesi eylemine göre davranış ve tutumlar ortaya çıkmaktadır. Ebeveynlerin tutumu bireyin ve sosyal çevrenin istekleri arasında bir denge oluşturacak seviyede olduğunda çocuk sosyal çevreye uyum gösterebilmektedir (Yörükoğlu, 1978).

Ebeveyn tutumları anne-babaların çocuklarına sergilemiş oldukları davranış kalıpları olarak tanımlanmaktadır. Sergilenen bu tutumlar bireyin sosyal çevresi ve ailesi ile olan iletişimine etki sağlamaktadır. Aynı zamanda anne baba tutumlarının bireylerin pozitif veya negatif duyguları üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir. Ebeveynlerin çocuklarına sergiledikleri davranışları inceleyerek bireyin ilerleyen yaşantılarında sergileyecekleri kişilikleri hakkında çıkarımda bulunmak mümkün gözükmemektedir. Bu sebeple bireyin hayatında etkisi bulunan anne baba tutumlarının altında yatan etkilerin önemi araştırılması gereken konular arasında yerini almaktadır. Bu tutumları yaş, gelir düzeyi, eğitim seviyesi gibi pek çok faktörün etkilediği bilinmektedir (Toksöz, 2010).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve davranışlar çocukların sağlıklı kişilik oluşumları ve gelişimlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Ebeveynler çocukları ile kurdukları ilişkiye benzer şekilde çocuklarından geri dönüt almaktadır. Bu sebeple anne-babaların rol model olduklarından ötürü, davranışları, hareketleri çocukların ileriki yaşam dönemlerindeki kişilik yapılarını ortaya çıkaracaktır. Olumlu anne baba tutumları sağlıklı kişilik yapısı oluşturan, dengeli, saygılı ve sevgi ortamında yetişen ve bunu sosyal çevresine yansıtan bireyleri meydana getirecektir. Aynı zamanda eşlerin çocukluk dönemlerinde sağlıklı bir aile ortamında büyümüş ve yetişmiş olmaları olumlu aile yapılarını beraberinde getirmektedir. Sağlıklı ve uyumlu bir aile ortamında büyüyen partnerler kendi çocuklarına da olumlu davranış ve tutum sergileyerek olumsuz bireylerin yetişmesine engel olacaklardır (Eren, 2018).

Anne baba tutumları bireyin kişilik yapısına etki ederek ileriki yaşam dönemlerinde dengeli bir kişilik geliştirmesini, aile ortamında ve sosyal çevresinde sağlıklı ilişkiler kurmasını, okul ortamında arkadaşları, öğretmenleri ve diğer bireyler

tarafından kabulü ve sosyal gelişimi beraberinde getirmektedir. Sağlıklı ve uyumlu anne baba tutumları çocuğun topluma, çevreye ve kendisine fayda sağlamaktadır. Olumsuz ve uyumsuz anne baba tutumlarının ise bireyde kötü davranış kalıplarının benimsenmesine ve sergilenmesine sebep olduğu görülmektedir (Yavuzer, 1988).

2.3.1. Anne Baba Tutumuna İlişkin Modeller

2.3.1.1. Psikodinamik Model

Psikodinamik kurama göre kişilik oluşumunda ebeveyn tutumlarının öneminin büyük olduğu bilinmektedir. Yaşam dönemlerinin ilk beş yılı kişilik gelişimi için çok önemli görülmektedir. Bu beş yıl içerisinde bakım veren figürünün tutum ve davranışları büyük önem arz etmektedir. 4-5 yaş çocukları bu dönemlerde anne ile özdeşim kurmaktadır (Yeşilyaprak, 2003), (Yılmaz A. , 1999). Anne babanın çocuğun gereksinimlerini zamanında ve doğru olarak karşılaması kişilik gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Çocukluk döneminde kurulan duygusal bağın çocuğu birçok yönden etkilediği de bilinmektedir. Kurulan bu duygusal bağ ebeveynlerin tutumlarına göre değişiklik gösterebilmektedir. Ortaya çıkan bu değişikliğin temel sebebi ebeveynlerin benimsedikleri tutumlardan kaynaklıdır (Yavuzer, 1988).

Psikodinamik model ışığında incelendiğinde, bireyin gelişiminin biyolojik temelli olduğu ve bu biyolojik yapının kişinin her türlü gelişimi üzerinde önem arz ettiği görülmektedir. Çocukluk döneminde ortaya çıkan libidinal gereksinimler ile toplumsal çevredeki kişilerin ve ailenin iletişiminin çocuğun bireysel özellik ve farklılıklarını ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Psikodinamik kuram bazında araştırma yapan bireyler anne baba ve çocuk arasında kurulan duygusal bağa ve bu duygusal bağın etkilediği düşünülen psikososyal, kişilik ve psikoseksüel dönemlere odaklanmışlardır. Aynı zamanda anne-baba ve çocuk iletişimde farklılıkların ortaya çıkmasının ailelerin çocuğa yönelik yaklaşımlarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir (Yılmaz, 2007).

2.3.1.2. Davranışçı Model

Davranışçı kuram birey ile sosyal çevre arasındaki iletişimin önemini, uyaranlar aracılığı ile pekiştirerek bütün bir algının yorumu olarak tanımlamaktadır. Bu kurama göre ebeveynlerin tutumları sosyal çevreyi ifade eden tepkilerin toplamı olarak görülmektedir. Çocuğun çevresinde rastladığı uyarıcılar bireylerin davranış kalıplarını pekiştirmektedir, bu şekilde çocuğun gelişimi şekillenmektedir. Bireyin olaylara

vermiş oldukları tepkiler sosyal çevreye göre değişiklik göstermektedir (Dokuzlu, 2016).

Davranışçı kuramda bireysel özellikler sosyal çevreden gelen değişik uyarıcılar ile ifade edilmektedir. Davranışçı modeli içselleştirenler sosyal çevreden alınan pekiştireçlerin bireyi nasıl ve ne düzeyde etkilediği ile ilgilenmektedir. Davranışçı kuramı benimseyen kişilere göre çocuğun istemli ya da istemsiz olarak öğrendiklerini ve davranışlarını sosyal çevrenin vermiş olduğu tepkiler şekillendirmektedir. Bu kuramda tutumlar içselleştirilen davranışlarda daha ön plandadır. Bu sebeple ebeveyn tutumları anne babanın davranışlarına göre ifade edilmeye başlamıştır. Sosyal çevreden alınan olumlu pekiştireçlerin çocuğun gelişimi üzerine etkisini inceleyen bu kuramda, çocuklardaki bireysel değişikliklerin sosyal çevreden kaynaklı olduğu bildirilmektedir. Davranışçı kuram anne baba tutumlarını, sosyal çevreyi ifade eden tutum yapıları olarak ifade etmektedir (Yılmaz A. , 1999).

2.3.1.3. Baumrind'in Sınıflaması

Baumrind'in sınıflamasına göre anne baba tutumları, ebeveynlerin değerleri, tutumları, inançları ve olaylar karşısında vermiş oldukları tepkiler olarak tanımlanmaktadır. Bu sınıflamaya göre genç bireyler ergenlik dönemlerinde zihinsel ve duygusal anlamda büyük ölçüde farklılıklar yaşamaktadır. Bu farklılıklar biyolojik faktörlerden, anne baba tutumlarından ve sosyal çevreden etkilenmektedir. Anne babaların çocuğa sert, disiplinli, aşırı hoşgörülü ya da ilgisiz bir tavır gösterdiği ya da destekçi, hoşgörülü bir tutum sergileyip sergilemediği büyük önem arz etmektedir. Bireylerin kendilerini gerçekleştirebilmeleri ve bağımsızlaşabilmeleri için anne babaların kural, davranış ve tutumları dikkate alınmalıdır (Baumrind & 2008, 1966) Anne baba tutumlarının bireyin ergenlik dönemindeki gelişimini nasıl etkilediğini ortaya koymak amacı ile Psikolog Baumrind'in ebeveyn- çocuk ve ebeveyn- ergen birey ilişkisine dair boylamsal bir araştırma yaptığı görülmektedir. Araştırmasından elde edilen bulgu sonuçları dört farklı anne baba tutumunun olduğunu ortaya koymaktadır. Bu dört anne baba tutumu; olgunluk beklentisi, bakım ve destek, anne-baba çocuk ilişkisinde açıklık ve anne babanın kontrolüdür (Yılmaz M. T., 2009). Bu dört anne baba tutumuna bakıldığında kontrol, anne babanın kurallarına çocuğun ne derece uyması gerektiğini ifade etmektedir. Ebeveynler bir karar aldıklarında çocuğun görüşünü alma, fikrine değer verme ve saygı duyma davranışı sergiliyorlarsa bu aile ortamında açık iletişimin varlığından bahsedilebilmektedir. Anne babaların çocukların

duygusal, zihinsel ve sosyal gelişimlerini desteklemeleri ve gelişimini sağlamaları uygunluk olarak tanımlanmaktadır. Anne babaların çocuklarına duygusal destek sağlaması, şefkat göstermesi ve ilgiyi koşulsuz olarak vermeleri bakım ve destek kısmını ortaya koymaktadır. Baumrind'in (1966) bu sınıflamadaki dört tutuma üç tutum daha eklediği görülmektedir. Bu tutumlar izin verici çocuk yetiştirme tutumu, otoriter çocuk yetiştirme tutumu ve demokratik çocuk yetiştirme tutumu olarak karşımıza çıkmaktadır (Erdoğan H. F., 2014).

2.3.1.4. Maccoby ve Martin Modeli

Martin ve Maccoby çocuk yetiştirme tutumlarını Baumrind'in sınıflandırmasından farklı olarak iki boyutta ele almaktadır. Duyarlılık boyutu ve talepkârlık boyutu ile birlikte otoriter tutum, izin verici tutum, ihmalkâr tutum ve demokratik tutumları ifade etmektedir. Bu modele göre anne babaların tutumları talepkâr ve duyarlılık boyutlarında fazla ise demokratik tutum. Talepkârlıkta düşüklük meydana geldiğinde izin verici/müşahakâr tutum, talepkârlıkta yükseklik meydana geldiğinde ise otoriter anne baba tutumu olarak değerlendirilmektedir. Her iki kategoride de düşük nitelik gösterilmesi ise ihmalkâr anne baba tutumunu ifade etmektedir (Şendil, 2003).

2.3.2. Anne-Baba Tutumu Çeşitleri

Anne baba tutumları ve çocuğun büyüdüğü aile ortamı sağlıklı / sağlıklı bir gelişime neden olmaktadır. Ebeveynlerin bireyin gelişimini olumsuz etkileyecek ölçüde destek vermesi ya da bu desteği tamamen esirgemesi olumsuz davranış ve tutumların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Geçtan, 1993). Anne baba tutumları arasında çocuğun gelişimine olumlu yönde katkı sağlayan, kişiliğe saygıyı içeren tutum demokratik tutum olarak tanımlanmaktadır. Anne baba tutumları şu şekilde ifade edilmektedir;

2.3.2.1. Demokratik Anne Baba Tutumu

Sağlıklı kişilik gelişimi için uygun görülen ve bireyin olumlu davranış ve tutum sergilemesine katkısı olan ebeveyn tutumu demokratik anne baba tutumu olarak tanımlanmaktadır. Demokratik anne-baba tutumunu benimseyen ebeveynler çocuğun gelişim sürecinde bireysel, kişiye öz farklılıklar yer aldığı farkında olarak bu duruma uygun tutum ve davranışlar sergilemektedir. Aynı zamanda bu anne-babalar

çocukların keşfetmelerine ve kendilerini gerçekleştirmelerine ortam oluşturmaktadır (Sezer & Oğuz, 2010).

Demokratik tutumu benimseyen anne-babalar çocuklarına karşı kabul davranışı sergilemektedir. Bu anne babalar davranışları yönetirken çocuğun uygun isteklerini de göz önünde bulundurmaktadır. Demokratik anne-baba tutumu çocuğun çocukluk dönemindeki ve yetişkinlik dönemindeki gelişimine pozitif katkı sağlamakla birlikte benliğin olumlu gelişimine ve akademik yaşantısına katkı sağlamaktadır. Anne-babalar bu tutumda bireyin haklarının var olduğunu bilmektedir. Demokratik tutumda herhangi bir kural veya karar çocuğa açıklanarak mantıksal yol ile anlatılmaktadır. Çocuk neyi neden yapmayacağı veya neden yapacağı hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Bu anne babalar çocuğun düşünce ve duygularını dikkate almaktadır. Aile ortamında çocuğa söz hakkı tanıyan demokratik anne babalar çocuğa sorumluluk vererek benlik saygı ve gelişimine de katkı sağlamaktadır. Çocuğu koşulsuz kabul eden, hiç bir zaman desteğini esirgemeyen demokratik ebeveynler çocuklarının kendilik gelişimlerine, kendine özgü olan istek ve düşüncelerine saygı duymaktadır (Karaduman, 2012).

Demokratik tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarının gelişimlerine uygun tutum ve davranış gösteren, her bireyin kendine öz olduğunu kabul edip çocuğun yaşayarak öğrenmesine, keşfetmesine olanak sağlayan, temel bakım ve duygusal ihtiyaçlarını doğru bir şekilde karşılamak için özen gösteren, sevgiyi koşulsuz şartsız belli eden, yaşa uygun olarak sorumluluk ve görev veren, ceza yöntemi yerine gelişimi destekleyen, davranışı uygun şekilde pekiştiren yöntemlerden yararlanan ebeveynler olarak bilinmektedir (Kulaksızoğlu, 2004).

Demokratik tutumun benimsendiği, kabullenici, hoşgörülü aile içerisinde yetişen çocuk yaratıcı, sosyal, aktif, kendi kararlarını verebilen bireyler olmaktadır. Bu ortamda yetişen çocuklar yaşıtları ve sosyal çevreleri tarafından kabul görmektedir. Aynı zamanda bu bireylerin yapıcı, özel ilgi alanları olan başarılı bireyler oldukları görülmektedir (Duran, 2005).

2.3.2.2. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu

Bireylerin kişilikleri, psikolojik durumları ve çevrelerine uyumları anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin güçlü olmasıyla anne baba tutum ve davranışlarının etkileri ile ilgili araştırmaları zorunlu hale getirmektedir (Gönen, 2014).

Aşırı koruyucu tutum ortamında büyüyen çocuklar yetişkinlik döneminde sosyal çevrelerinde zorluk yaşamaktadır. Bu bireylerin girişimcilik ve sosyal ortamda özgüven noktalarında eksik oldukları da bilinmektedir. Bu tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarına benliklerini tanıma ve geliştirme fırsatı yaratmadıkları için bağımlı kişilik yapısı geliştirmelerine neden olmaktadır. Bu çocukların psiko-sosyal gelişimleri olumsuz etkilenmektedir. Çocukların benlik gelişimlerini olumsuz etkilemek, sosyal ortamda kendini ifade edemeyen diğer bireylere bağımlı olan bireyleri ortaya çıkarmaktadır. Aşırı koruyucu tutumu benimseyen ebeveynlerin çocukları huzursuz, bağımlı, sinirli ve dikkatsiz davranışlar sergilemektedirler.

Aşırı koruyucu anne baba tutumunu sergileyen anne babalar çocukların kendi başlarına hareket etmelerine ve tek başlarına karar vermelerine engel olmaktadır. Sürekli olarak koruma davranışı sergilemeleri çocukların sosyal çevrelerindeki bireylere karşı bağımlılık geliştirmelerine, özgüven seviyesinin düşmesine ve duygusal anlamda kırgınlık yaşamalarına sebep olmaktadır (Gök, 2010).

2.3.2.3. İlgisiz Anne Baba Tutumu

İlgisiz anne-baba tutumunu sergileyen anne babalar çocuklarının gereksinimlerini karşılamada duyarsız davranışlar sergilemektedir. Disiplinin olmadığı bir aile ortamında yetişen çocuk, ihtiyaç duydukları sevgiden eksik kalmaktadır (Kaya M. , 1997). İlgisiz anne baba tutumunu benimseyen anne babalar genellikle kendi sorun ve problemleri ile ilgilenmektedir. Ebeveyn sorumluluklarını yerine getirmede eksik kalmaktadır. Bu eksiklik çocuk sorun çıkartana kadar devam etmektedir (Yörükoğlu, 1996). İlgisiz büyüyen çocuklarda şiddet eğilimi yüksek ve suç işleme davranışları sık görülmektedir. İlgisiz aile ortamında yetişen çocuklar dezavantajlı çocuk grupları içerisinde yer almaktadır (Sümer, 2010).

Çocuğun varlığını kabul edemeyen bu ebeveynler çocuklarını görmezden gelmekte çocuklarının davranışlarını takip etmemektedir. Bu aile ortamında çocuklar serbest şekilde bırakılmakta çocuğun temel ihtiyaçları gözetilmemekte ve karşılanmamakta bu aile ortamında çocuğun ilgi ve isteklerine karşı duyarlılık gösterilmemektedir. Ebeveynler bu tutumları bilinçli olarak ya da bilinçsiz bir şekilde gerçekleştirmektedir. Sergiledikleri tutumların çocuklarının yaşantılarında olumsuz etkileri olduğunun farkında değildirler. Bu ortamda büyüyen bireyler sosyal olarak

eksiklik yaşamakla beraber yaşamları boyunca yalnız kalmakta ve aynı zamanda kendi kontrollerini yapmakta zorlanmaktadırlar (Özgüven, 1998).

İlgisiz anne babaların çocuk büyütme noktasında sorumluluk alma konusunda isteksiz oldukları görülmektedir. Aynı zamanda anne babanın rolünü içselleştirmediği bilinmektedir. İlgisiz anne baba tutumu ortamında ebeveynler çocukları ile vakit geçirmekten kaçınmaktadır. Bu ebeveynler çocuklarının temel gereksinimleri ile ilgilenmedikleri gibi okul yaşamları ile de ilgilenmemektedir. Anne babanın rehberlik ve kontrol noktasında eksik oldukları görülmektedir. Bazı durumlarda ebeveynlerin tutumları ilgisizlikten ihmalkârlığa doğru ilerlemektedir (Bronstein & Zlotnik, 2008). Bu tutumda yanlış bir eylemde bulunan çocuğa müdahale edilmemektedir. Bu noktada birey doğruyu ve yanlış ayırt edememektedir (Çetinkaya, 2016).

İlgisiz anne babalar çocukları ile iletişim kurarken zorluklar yaşamaktadır. Bu durum çocukların yaşamlarında zayıf ve güçsüz insanlar ile karşılaştıklarında bu kişilere saldırgan ve düşmanca tutum sergilemelerine sebep olabilmektedir (Dirim, 2003). İlgisiz tutum ile büyüyen çocuk diğer insanların gözünden kendini başarısız olarak görmektedir. Sevgiden mahrum kalarak yetişen çocuklar diğer insanlara sevgilerini yansıtmada zorluk yaşamaktadır. Anne babaların ihmal ettiği ve ilgisiz bıraktığı çocuklar saldırgan davranışlar sergilemekte ve güven konusunda eksiklik yaşamaktadır (Öğretir, 1999).

2.3.2.4. Otoriter Anne Baba Tutumu

Otoriter tutumu benimseyen anne babalar sevgiyi ve ilgiyi çocuklarına koşullu olarak yansıtmaktadır. Otoriter bireylerin, basmakalıp düşünce yapılarına sahip oldukları bilinmektedir. Bu sebeple otoriter aile yapılarında emredici ifadeler sıklıkla kullanılmaktadır. Otoriter anne baba tutumunu benimseyen ailelerde istenilmeyen tutum ve davranışlar olduğunda çocuğa verilen cezalar, çocuktaki kaygı durumunu artırmakta, özgüvende azalmalara sebep olmakta ve çocuğu suçluluk psikolojisini sokmaktadır (Kuzgun & Eldeleklioğlu, 2005).

Otoriter tutumda sıklıkla ebeveynler çocuklarını bir robot olarak görmekte ve baskı ile yönlendirmeye çalışmaktadır. Bu baskı ortamında çocukta var olan yetenek ve düşünceler göz ardı edilerek, çocuğun belirli düşünceleri benimsemesi ve anne babaya itaat etmesi beklenmektedir. Benimsenmesini bekledikleri düşünce kalıpları

dogmatik ve tek yönlü olması sebebiyle çocuğun sözel olarak kendini ifade etmesi zorlaşmaktadır (Bilal, 1984).

Bu tutum çocukların güvenlerini zedeleyen ve kişiliklerine değer vermeyen bir tutum olarak da değerlendirilmektedir. Geleneksel ailelerde genellikle bu tutumun sergilendiği görülmektedir. Otoriter anne-baba tutumunu benimseyen aile ortamında büyüyen çocuk; korkak, yapması gerekenden fazlasını gerçekleştiren, boyun eğen, sessiz, dikkatli, uslu olmaya çalışan, çekingen ve küskün bir kişilik yapısı geliştirmektedir. Otoritenin ortadan kalkması ile de güçsüz insanlara karşı saldırgan davranışlar sergileyebilmektedirler (Yıldız, 2004).

2.3.2.5. Tutarlı Anne Baba Tutumu

Tutarlı anne baba tutumunun benimsendiği aile ortamında ebeveynlerin hangi eylem karşısında nasıl tepkiler vereceği net olmamaktadır. Bazı eylemler ve tutumlar karşısında hoşgörülü davranan bu ebeveynler bazı durumlar karşısında ise aşırı sert davranabilmektedir. Ebeveynlerin davranışları arasında değişimler olduğu gibi annenin hoşgörülü davrandığı bir davranışa baba sert davranabilmekte ya da tam tersi olarak babanın hoşgörü gösterdiği bir olaya anne sert tepki verebilmektedir. Bu tutarsız tepkiler karşısında çocuk hangi duruma nasıl tepki vermesi gerektiğini ayırt edememektedir. Bu durumda çocuklarda huzursuzluğa yol açmaktadır. Bu tutumu benimseyen ebeveynlerin vermiş oldukları kararlar tutarlılık göstermemektedir (Bolattekin, 2004).

Ebeveynlerin bazen hoşgörülü tavır sergilerken bazen cezalandırıcı tavır sergiledikleri görülmektedir. Bu tutumu benimsemiş ailede büyüyen çocuklar hangi zaman ve durumlarda nasıl davranış sergileyecekleri konusunda tereddüt yaşamaktadır. Ebeveynlerin bu dengesiz tutumları bireyin sosyal gelişimini ve eğitim durumlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu dengesiz ve tutarsız tutum ebeveynler arasındaki farklı düşünce yapılarından kaynaklı olabilmektedir. Bu durum çocukların içsel çatışmalarının devam etmesine ve yetişkinlik dönemine geldiklerinde dengesiz ve tutarsız bir kişilik örüntüsü geliştirmelerine sebep olmaktadır (Aydın B. , 2002).

Bu ebeveynlerin çocuk büyütürken kararsızlık yaşamalarındaki en kritik etken sınır ve disiplin oluşturmak ile baskı kurmak arasında karışıklık yaşanmasıdır. Tutarlı anne babalar aynı davranış karşısında bazen ılımlı cevap verirken, bazen ise sert ve uygunsuz tepkiler ile karşılık verebilmektedir. Bu durumda çocuk ebeveynlerinin bu

tutarsız davranışlarına karşı davranışın sonucunu görememektedir (Dursun, 2010). Çocuğun sağlıklı kişilik oluşumu için anne ile babanın davranışları ve tepkileri arasında uyum olması gerekmektedir. Anne babanın aynı eyleme farklı tepkiler vermesi çocuğun gelişimini olumsuz etkilemektedir. Nerede ne yapacağını ve nasıl davranacağını kestiremeyen çocuk ilerleyen yaşam dönemlerinde dengesiz davranışlar sergilemektedir (Kaya A. , 2012).

2.3.2.6. Mükemmeliyetçi Anne Baba Tutumu

Mükemmeliyetçi anne baba tutumunu benimseyen aileler, çocuklarının yaşamlarının her safhasında başarılı ve yetenekli olmasını beklemektedir. Bu ebeveynlerin katı kurallar ile yetiştirdikleri kendilerine göre ideal olarak görülen çocuk tarzları bulunmaktadır (Bozaslan, 2018). Anne babalarda oluşan bu kalıpların geçmiş yaşam dönemlerinde yaşanan zorluklar ve problemler sonucunda meydana geldiği bilinmektedir. Bu tutumu benimseyen anne babalar yaşadıkları zorlukları çocuklarının da yaşamasını istemedikleri için kendi ulaşamadıkları hedeflere çocuklarını itmektedir. Bu tutumdaki aile ortamında çocuğun ilgi, istek ve beklentilerinden ziyade anne babanın ilgi, istek ve beklentileri ön plana çıkmaktadır. Mükemmeliyetçi anne baba tutumunu benimseyen aile ortamında büyüyen çocuk, başarı elde etmek için sürekli olarak çaba göstermektedir. Bu durum üzerinde baskı olduğunu hisseden çocuğun, herhangi bir başarısızlık durumunda değersizlik duygusuna kapılmasına yol açmaktadır (Yavuzer, 2013).

2.4. İlgili Çalışmalar

2.4.1. Zekâ Ve Sosyal Beceriler İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Kirazlı'nın koklear implant kullanan 9-11 yaş aralığındaki çocuklarda genel zekâ, duygusal zekâ, duygu tanıma yüz ifadelerinden duygu tanıma ve adlandırma, zihin kuramı ile uyum becerilerini incelediği araştırma 66 koklear implant yapılmış çocuk, aileleri ve öğretmenleri ile yapılmıştır. Araştırmada zekâ ölçme aracı olarak Wechsler Çocuklar için Zekâ Ölçeği-IV (WISC-IV) kullanılmıştır. Elde edilen bulgu sonuçlarına göre zihin becerisi gelişmemiş olan çocukların uyum beceri puanlarının daha düşük olduğu saptanmıştır (Kirazlı, 2014).

Kaya ve arkadaşlarının üstün zekâlı ve yetenekli tanısı almış ve almamış ortaokul öğrencilerinin duygusal zekâ ve iletişim beceri düzeylerini karşılaştırmak amacı ile yapmış oldukları araştırmada aynı zamanda duygusal zekâ ile iletişim

becerileri arasındaki yordayıcı ilişki düzeyi ve bu ilişkinin üstün zekâlı ve yetenekli olma değişkenine göre nasıl farklılaştığı incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgu sonuçlarına göre üstün zekâlı ve yetenekli tanısı alan ve almayan öğrencilerin iletişim becerileri ve sosyal uyumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (Kaya, Kanık, & Alkın, 2016).

Öğretici, üstün zekâlı çocuğu gündelik hayattaki sosyal uyumları açısından incelemiştir. Araştırmanın evrenini 46 üstün zekâlı, 46 normal çocuk olmak üzere 92 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişilik Envanterinin (HKE) bir alt ölçeği olan Sosyal Uyum testi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgu sonuçlarına göre üstün zekâlı çocukların sosyal uyum becerilerinde her hangi bir düşüklüğün olmadığı normal zekâ aralığındaki çocuklar ile benzer sonuçlar aldıkları görülmüştür (Öğretici, 2017).

2.4.2. Zekâ ve Ebeveyn Tutumları İle İlgili Çalışmalar

Afat'ın çocuklarda üstün zekânın yordayıcısı olarak ebeveyn tutumlarını incelediği araştırma 87 üstün zekâlı çocuk ve ebeveynleri ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak Stanford-Binet Zekâ testi ve Ebeveyn Tutumları Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgu sonuçlarına göre ebeveyn tutumları ile zekâ arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırma bulgularına göre üstün zekâyı en güçlü yordayan ebeveyn tutumunun aşırı korumacı ebeveyn tutumu olduğu görülmüştür (Afat, 2013).

2.4.3. Ebeveyn Tutumları ve Sosyal Beceriler İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Ogelman ve arkadaşlarının anne tutumlarının çocuklarının sosyal becerilerine ve okula uyumları üzerine yordayıcı etkilerini incelemek amacıyla yapmış oldukları çalışma anasınıfına devam etmekte olan 85 çocuk ve anne ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgu sonuçlarına göre annelerin otoriter, izin verici ve yetkeci tutumları ile 5 ile 6 yaş aralığındaki çocukların sosyal becerileri ve okulla uyumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Otoriter ve izin verici tutumların çocukların sosyal becerilerini ve okula uyum süreçlerini olumsuz yönde etkilediği görülürken; yetkeci tutumun sosyal beceri ve okula uyum sürecini olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Ogelman, Önder, Seçer, & Erten, 2013).

Özyürek'in okul öncesi çocuğa sahip annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocuklarının sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile yapmış

olduğu çalışma 135 okul öncesi ğrencisi ocuk ve anneleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre anne tutumları ile çalışma durumu ve öğrenim düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu grlmştir. Annelerin demokratik tutumu benimsemelerinin çocukların sosyal beceri ve uyumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna da ulaşılmıştır (zyrek A. , 2015).

Yılmaz'ın ebeveynlerin ocuk yetiştirme tutumlarının çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapmış olduğu araştırma 4-6 yaş aralığındaki 122 ocuk ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Aile Bilgi Formu, ocuk Yetiştirme Tutum lği ve Sosyal Becerileri Değerlendirme lği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgu sonuçlarına göre ebeveynlerin ocuk yetiştirme tutumlarının çocukların sosyal becerilerini etkilediği grlmştir. Demokratik anne baba tutumunu sergileyen ebeveynlerin çocuklarının sosyal uyumlarının yüksek olduğu görülürken, diğer anne-baba tutumlarını sergileyen anne-babaların çocuklarının sosyal uyumlarının düşük olduğu saptanmıştır (Yılmaz-Bolat , 2018).

Kırman ve Doğan Anne-Baba ocuk İlişkileri zerine yapmış oldukları meta-sentez çalışmasında; 15 zgn, 14 yüksek lisans, 1 doktora tezi olmak üzere toplam 30 araştırmadan yararlanarak 0 – 6 yaş çocuğu olan anne - babaların, çocukları ile ilişkilerini; başka bir ifadeyle ebeveynlerin ocuk yetiştirme tutumlarını ve bu ilişki / tutumların çocuklar üzerindeki etkilerini konu alan, Türkiye' de son on yılda yapılmış çalışmaların analiz ve sentezini yapmışlardır. Araştırmadan elde edilen bulgu sonuçlarına göre demokratik anne baba tutumları çocukların sosyal uyum becerilerini olumlu yönde etkilerken, diğer anne baba tutumları olumsuz yönde etkilemektedir. Çalışmadan elde edilen diğer bir sonuç ise anne baba tutumları ile davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunun görülmesidir (Kırman & Doğan, 2017).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE TEKNİKLER

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, “İlişkisel Tarama Modeli”ne uygun olarak hazırlanmıştır. İki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırma ilişkisel tarama modeli baz alınarak uygulanmıştır. Örneklem seçimi basit-rastgele örneklem seçimi türüne göre yapılmıştır. Araştırmanın evrenini 6-10 yaş arası çocuk bireyler oluşturmaktadır. Araştırmaya 6-10 yaş arasında toplam 90 çocuk ile başlanmış, eksik veya birkaç defa yanıtlanan ölçekler elendiğinden, 75 katılımcı çocuk bireyin sonuçları araştırmaya dâhil edilmiştir. Katılımcı olma kriterleri; 6-10 yaş arasında olmak olarak belirlenmiştir. 6 – 10 yaş aralığındaki çocuklar okul rehber öğretmeni, sınıf öğretmeni, okul idarecisi, çocuk doktoru ya da psikiyatri uzmanı tarafından Türkiye Üstün Zekâlı ve Dahi Çocuklar Eğitim Vakfına (TÜZDEV) yönlendirilmiş veli ve öğrencilere kendilerine uygun olan tarih ve saatte randevu verilmiştir. Randevuya gelen katılımcıların ebeveynlerinden demografik bilgiler alınmış, katılımcı ve ebeveynlerine WISC-IV çalışması hakkında bilgi verilmiş ve araştırmacı tarafından WISC-IV uygulanmıştır. Uygulama esnasında katılımcı ve araştırmacı haricinde başka bir kişi ortamda bulunmamıştır. Katılımcının ihtiyacı göz önünde bulundurularak (tuvalet, su, yorgunluk gibi), bazı uygulamalarda çalışmaya bir kez ara verilmiştir. WISC-IV uygulaması her bir katılımcı için tahminen 65-90 dakika arasında sürmüştür. Katılımcılar uygulamadayken velileri Çocuklar İçin Sosyal Uyum Ve Beceri Ölçeği (SUBÖ) ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği’ni (PARI) doldurmuştur. Verilerin toplanma süreci sonrasında katılımcıların ebeveynlerine WISC-IV sonuçları ile ilgili etik kurallara uygun olarak herhangi bir puan verisi verilmeden bilgilendirme yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan formda ebeveyn cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, meslek, gelir düzeyi vs. ve çocuklar için yaş, cinsiyet, kardeş sayısı gibi sorulara yer verilmiştir.

3.3.2. Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği IV

Wechsler zekâ ölçeği-yenilenmiş formu (WISC-R) Savaşır ve Şahin tarafından 11 kentten seçilen ve 1639 çocuk katılımcı ile yapılan standardizasyon çalışması sonucunda Türkçe'ye 1984 yılında uyarlanmıştır (Savaşır ve Şahin, 1995). Wechsler zekâ ölçeğinin dördüncüsü olan Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği-IV (WISC-IV) 6 ile 16 yaş arasındaki bireylerin bilişsel özelliklerini ölçmek için geliştirilen zekâ ölçeği olarak tanımlanmaktadır. Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği-IV 10 temel, 5 yedek totalde 15 alt testten meydana gelmektedir. Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeğinden totalde 5 adet puana ulaşılmaktadır. Bu puanlar; Sözel Kavrama Dönüştürülmüş Puanı (SKDP), Algısal Akıl Yürütme Dönüştürülmüş Puanı (AAYPD), Çalışma Belleği Dönüştürülmüş Puanı (ÇBDP), İşleme Hızı Dönüştürülmüş Puanı (İHDP) ve Tüm Ölçek Zekâ Puanı (TÖZP) olarak sınıflanmaktadır. Sözel Kavrama Dönüştürülmüş Puanı (SKDP); Benzerlikler, Sözcük Dağarcığı ve Kavramadan oluşmaktadır. Yedek alt testlerinin ise Sözcük Bulma ve Genel Bilgi olduğu bilinmektedir. Algısal Akıl Yürütme Dönüştürülmüş Puanı (AAYPD); Küplerle Desen, Resim Kavramları ve Mantık Yürütme Kareleri başlıklarından oluşmaktadır. Yedek alt testi ise Resim Tamamlamadır. Çalışma Belleği Dönüştürülmüş Puanı (ÇBDP); Sayı Dizisi ve Harf-Rakam Dizisinden oluşmaktadır. Yedek alt testi ise Aritmetiktir. İşleme Hızı Dönüştürülmüş Puanı (İHDP); Şifre ve Simge Arama'dan oluşmaktadır. Yedek alt testi ise Çiz Çıkar bölümünden meydana gelmektedir. 10 alt test total sonucunda ölçek zekâ puanı ortaya çıkmaktadır. Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği-IV' ün standardizasyonu 2225 çocuk bireyin katılımı ile yapılmıştır (Uluç, 2011).

3.3.3. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ)

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğini Sezgin ve Akman (2014) geliştirmiştir. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği'nin oluşturulma aşamasında 5 farklı ölçekten 45 madde ve araştırmacı bireyler tarafından geliştirilen 71 madde ile toplam 116 maddeden oluşan ilk form meydana gelmiştir. Ardından analizler sonrasında 60 madde olarak

değiştirilmiştir. Son olarak ülkemizde 59 madde olarak son halini almıştır. 5’li likert tipindeki ölçeğin maddeleri 1 hiçbir zaman böyle değildir, 2 nadiren böyledir, 3 bazen böyledir, 4 çoğu zaman böyledir, 5 ise her zaman böyledir olarak ölçülmektedir. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği’nden elde edilen yüksek puanlar çocuğun yetersizliğini ifade etmektedir. Sosyal uyum ve beceri ölçeğinden alınan total puanın ve alt boyutlardan alınan puanların düşük olması sosyal uyum düzeyinin iyi durumda olduğunu göstermekte iken bu puanların yüksekliği sosyal uyum düzeyinin kötü durumda olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısının ölçeğin bütünü adına ,94 olduğu, dürtüsellik boyutunun ,83 olduğu, engellenme boyutunun ,62 olduğu, dikkat ve hareketlilik boyutunun ,74 olduğu sosyal ilişki boyutunun ,84 olduğu, duygu durum boyutunun ,68 onay boyutunun ,78 son olarak içe dönüklük boyutunun ise ,67 olduğu bilinmektedir (Sezgin & Akman, 2014).

3.3.4. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)

Anne baba tutumlarını belirlemek amacı ile gerçek ismi Parental Attitude Research Instrument (PARI) olan bu ölçek çalışmada kullanılmıştır. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ABD’de 1958 yılında Schaefer ve Bell aracılığı ile geliştirilmiştir (Schaefer & Bell, 1958). Serap Özer, Güney Le Compte ve Ayhan Le Compte tarafından da 1978 yılında Türkçeye uyarlanmıştır (Akt: Nalbantoğlu, 2016).

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını ortaya koymak amacı ile faydalanılan bu ölçek 60 maddeden oluşmaktadır. Aynı zamanda ölçeğin demokratik tutum ve eşitlik tanıma, karı koca geçimsizliği, aşırı annelik, baskı ve disiplin ve ev kadınlığı rolünü reddetme olmak üzere alt boyutları yer almaktadır. Ölçeğin cevaplanmasında her bir maddenin; “hiç uygun bulmuyorum”, “biraz uygun buluyorum”, “oldukça uygun buluyorum” ve “çok uygun buluyorum” seçeneklerinden biri ile cevaplanması beklenmektedir. Ölçeğin puanlanması aşamasında 60 maddeye verilen yanıtlara hiç uygun bulmuyorum cevabına 1 verilerek sırası ile 2, 3, 4 puanları verilmektedir. 2, 29 ve 44. sorular ters olarak değerlendirilmektedir. 1 yerine 4, 2 yerine 3, 3 yerine 2, 4 puan yerine 1 puan verilmektedir. Alt boyutlardaki yanıt puanlarının yüksek bulunması o alt boyuta atfedilen tutumun onaylanmasını ifade etmektedir (Lecompte & Lecompte, 1978), (Öner, 1997), (Adana, 2000).

3.4. Verilerin Analizi

3.4.1. İstatistiksel Değerlendirme

Veri analizine başlamadan önce, toplanan veriler bilgisayar ortamına gönderilmiş ve istatistiksel analizi SPPS 25 programıyla yapılmıştır. Analize başlamadan ilk adım olan normallik testi için basıklık-çarpıklık değerleri kontrol edilmiş ve sonuca göre basıklık-çarpıklık değerleri -2, +2 arasında olduğu için normal dağılım gösterdiği bulunmuştur (George ve Mallery, 2010).

Normal dağılım olduğu için parametrik testler kullanılmaya karar verilmiştir. İki bağımsız değişken arasındaki farkın analizi için T-Testi uygulanmıştır. İki veya daha fazla değişken arasındaki ilişki için Pearson Korelasyon analizi uygulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu kısım, Sosyodemografik Bilgi Formu ile toplanan verilerin analizi bulgularını içermektedir.

Tablo 4.1. Çocukların Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

		Zekâ Aralık				X ²	p
		Normal		Üstün			
		N	%	N	%		
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	11	26.8%	15	44.1%	2.453	0,117
	Erkek	30	73.2%	19	55.9%		
Toplam		41	100,0%	34	100.0%		
Çocuğun Yaşı	6	9	22.0%	10	29.4%	3.761	0,439
	7	10	24.4%	4	11.8%		
	8	15	36.6%	10	29.4%		
	9	5	12.2%	6	17.6%		
	10	2	4.9%	4	11.8%		
Toplam		41	100,0%	34	100.0%		
Çocuğun Bitirdiği En Son Sınıf	1	19	46.3%	15	44.1%	1.279	0,865
	2	14	34.1%	11	32.4%		
	3	6	14.6%	5	14.7%		
	4	2	4.9%	2	5.9%		
	5	0	0.0%	1	2.9%		
Toplam		41	100,0%	34	100.0%		
El Tercihi	Sağ	36	87.8%	29	85.3%	0.101	0,750
	Sol	5	12.2%	5	14.7%		
Toplam		41	100,0%	34	100.0%		
Kardeş Sayısı	0	9	22.0%	11	32.4%	1.070	0,784
	1	20	48.8%	15	44.1%		
	2	9	22.0%	6	17.6%		
	3	3	7.3%	2	5.9%		
Toplam		41	100,0%	34	100.0%		
Kaçıncı Çocuk	1	26	63.4%	18	52.9%	1.010	0,604
	2	13	31.7%	13	38.2%		
	3	2	4.9%	3	8.8%		
Toplam		41	100,0%	34	100.0%		
Okul Sınıf Değişikliği	Hayır	29	70.7%	15	44.1%	5.429	0,020 *
	Evet	12	29.3%	19	55.9%		
Toplam		41	100,0%	34	100.0%		
Özel Eğitim ve Kurs	Hayır	30	73.2%	17	50.0%	4.265	0,039 *
	Evet	11	26.8%	17	50.0%		
Toplam		41	100,0%	34	100.0%		
Bilinen Psikiyatrik Rahatsızlık	Yok	38	92.7%	34	100.0%	2.591	0,107
	Var	3	7.3%	0	0.0%		
Toplam		41	100,0%	34	100.0%		

* $p < 0.05$

Tabloda görüldüğü üzere örneklem grubuna katılan normal zekâlı çocukların %26.8'i kız çocuğu, %73.2'si erkek çocuğudur. Çocukların %22'si 6 yaşında, %24.4'ü 7 yaşında, %36.6'sı 8 yaşında, %12.2'si 9 yaşında, %4.9'u 10 yaşında, çocukların %46.3'ü en son 1.sınıfı bitirmiş, %34.1'i en son 2.sınıfı bitirmiş, %14.6'sı en son 3.sınıfı bitirmiş, %4.9'u en son 4.sınıfı bitirmiş, çocukların %87.8'i sağ elini kullanıyor, %12.2'si sol elini kullanıyor, %22'sinin kardeşi yok, %48.8'inin 1 kardeşi var, %22'sinin 2 kardeşi var, %7.3'ünün 3 kardeşi var, çocukların %63.4'ü ailede 1.çocuk, %31.7'si ailede 2.çocuk, %4.9'u ailede 3.çocuk, çocukların %70.7'si okul ya da sınıf değişikliği yapmamış, %29.3'ü yapmış, çocukların %73.2'si özel eğitime veya kursa gitmiyor, %26.8'i gidiyor, %92.7'sinin bilinen psikiyatrik rahatsızlığı yok, %7.3'ünün var.

Tabloda görüldüğü üzere örneklem grubuna katılan üstün zekâlı çocukların %44.1'i kız çocuğu, %55.9'u erkek çocuğudur. Çocukların %29.4'ü 6 yaşında, %11.8'i 7 yaşında, %29.4'ü 8 yaşında, %17.6'sı 9 yaşında, %11.8'i 10 yaşında, çocukların %44.1'i en son 1.sınıfı bitirmiş, %32.4'ü en son 2.sınıfı bitirmiş, %14.7'si en son 3.sınıfı bitirmiş, %5.9'u en son 4.sınıfı bitirmiş, %2.9'u en son 5.sınıfı bitirmiş, çocukların %85.3'ü sağ elini kullanıyor, %14.7'si sol elini kullanıyor, %32.4'ünün kardeşi yok, %44.1'inin 1 kardeşi var, %17.6'sının 2 kardeşi var, %5.9'unun 3 kardeşi var, çocukların %52.9'u ailede 1.çocuk, %38.2'si ailede 2.çocuk, %8.8'i ailede 3.çocuk, çocukların %44.1'i okul ya da sınıf değişikliği yapmamış, %55.9'u yapmış, çocukların %50.0'ı özel eğitime veya kursa gitmiyor, %50.0'ı gidiyor, %100'ünün bilinen psikiyatrik rahatsızlığı yok.

Okul-sınıf değiştirme ve özel eğitim kurs alma değişkenlerinin çocukların zekâları ile ilişkili olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Üstün zekâlı çocukların (%55.9) normal zekâyaya sahip çocuklara (%29.3) göre daha fazla okul-sınıf değiştirdiği görülmektedir. Üstün zekâlı çocukların (%50.0) normal zekâyaya sahip çocuklara (%26.8) göre daha çok özel eğitim veya kursa gittiği görülmektedir.

Tablo 4.2. Ebeveynlerin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

		Zekâ Aralığı				X^2	p
		Normal		Üstün			
		n	%	n	%		
Ebeveynin Cinsiyeti	Kadın	37	90.2%	26	76.5%	2.623	0,105
	Erkek	4	9.8%	8	23.5%		
Toplam		41	100,0%	34	100.0%		
Ebeveynin Yaşı	30-35	12	29.3%	5	14.7%	2.319	0,314
	36-40	14	34.1%	13	38.2%		

	40 üstü	15	36.6%	16	47.1%		
Toplam		41	100,0%	34	100,0%		
Ebeveynin Durumu	Eğitim	İlkokul	0	0.0%	2	5.9%	5,829
		Ortaokul	2	4.9%	0	0.0%	
		Lise	9	22.0%	8	23.5%	
		Üniversite	24	58.5%	22	64.7%	
		Yüksek lisans	5	12.2%	2	5.9%	
		Doktora	1	2.4%	0	0.0%	
Toplam			41	100,0%	34	100,0%	
Çalışma Durumu		Çalışmıyor	17	41.5%	16	47.1%	0,380
		Çalışıyor	21	51.2%	15	44.1%	
		Yarı zamanlı çalışıyor	3	7.3%	3	8.8%	
Toplam			41	100,0%	34	100,0%	
Statü		Çalışan	21	70.0%	10	52.6%	1,744
		Yönetici	4	13.3%	5	26.3%	
		İşveren	5	16.7%	4	21.1%	
Toplam			30	100,0%	19	100,0%	
Gelir Düzeyi		2350 tı (asgari ücret) ve altı	2	4.9%	6	17.6%	4,049
		2351-7300	29	70.7%	19	55.9%	
		7301-20.000	9	22.0%	7	20.6%	
		20.001 tı ve üzeri	1	2.4%	2	5.9%	
Toplam			41	100,0%	34	100,0%	
Medeni Durum		Evli	40	97.6%	34	100.0%	0,840
		Boşanmış	1	2.4%	0	0.0%	
Toplam			41	100,0%	34	100,0%	
Psikiyatrik Hastalık		Yok	38	92.7%	33	97.1%	0,705
		Var	3	7.3%	1	2.9%	
Toplam			41	100,0%	34	100,0%	

* $p < 0.05$

Tabloda görüldüğü üzere örneklem grubuna katılan normal zekâlı çocukların ebeveynlerinin %90.2'si kadın, %9.8'i erkek, ebeveynlerin %29.3'ü 30-35 yaşlarında, %34.1'i 36-40 yaşlarında, %36.6'sı 40 yaş üstü, ebeveynlerin %4.9'u ortaokul mezunu, %22'si lise mezunu, %58.5'i üniversite mezunu, %12.2'si yüksek lisans mezunu, %2.4'ü doktora yapmış, %41.5'i çalışmıyor, %51.2'si çalışıyor, %7.3'ü yarı zamanlı çalışıyor, ebeveynlerin %70'i çalışan, %13.3'ü yönetici, %16.7'si işveren, %4.9'unun gelir düzeyi 2350 TL ve altı, %70.7'sinin gelir düzeyi 2351 TL-7300 TL arasında, %22.0'ının gelir düzeyi 7301 TL-20.000 TL arasında, %2.4'ünün gelir düzeyi 20.001 TL ve üzeri, %97.6'sı evli, %2.4'ü boşanmış, %92.7'sinin psikiyatrik rahatsızlığı yok, %7.3'ünün psikiyatrik rahatsızlığı var.

Üstün zekâlı çocukların ebeveynlerinin %76.5'i kadın, %23.5'i erkek, ebeveynlerin %14.7'si 30-35 yaşlarında, %38.2'si 36-40 yaşlarında, %47.1'i 40 yaş üstü, ebeveynlerin %5.9'u ilköğretim mezunu, %23.5'i lise mezunu, %64.7'si üniversite mezunu, %5.9'u yüksek lisans mezunu, %47.1'i çalışmıyor, %44.1'i çalışıyor, %8.8'i yarı zamanlı çalışıyor, ebeveynlerin %52.6'sı çalışan, %26.3'ü yönetici, %21.1'i işveren, %17.6'sının gelir düzeyi 2350 TL ve altı, %55.9'unun gelir düzeyi 2351 TL-7300 TL arasında, %20.6'sının gelir düzeyi 7301 TL-20.000 TL arasında, %5.9'unun gelir düzeyi 20.001 TL ve üzeri, %100'ü evli, %97.1'inin psikiyatrik rahatsızlığı yok, %2.9'unun psikiyatrik rahatsızlığı var.

Tablo 4.3. Katılımcıların Zekâ Aralığı Değişkenine Göre Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğine Ait Bağımsız Örneklem T- Testi Analizi

	Zekâ Aralığı	n	\bar{X}	Ss.	T	Sd.	p
Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	Normal	41	118.20	35.24	0.892	73	0.376
	Üstün	34	111.32	30.61			
Dikkat ve Hareketlilik	Normal	41	23.05	6.61	-0.218	73	0.828
	Üstün	34	23.38	6.60			
Sosyal İlişki	Normal	41	24.07	8.17	0.071	73	0.944
	Üstün	34	23.94	7.87			
Duygu Durumu	Normal	41	12.93	4.41	1.915	73	0.059
	Üstün	34	10.97	4.40			
Onay İhtiyacı	Normal	41	11.17	4.65	0.021	73	0.983
	Üstün	34	11.15	5.11			
İçe Dönüklük	Normal	41	10.17	4.28	1.247	73	0.216
	Üstün	34	9.00	3.75			
Dürtüsellik	Normal	41	21.39	7.95	1.597	73	0.115
	Üstün	34	18.91	4.72			
Engellenme Eşiği	Normal	41	15.41	6.21	1.065	73	0.290
	Üstün	34	13.97	5.36			

* $p < 0.05$

Katılımcıların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği, Dikkat ve Hareketlilik, Sosyal İlişkiler, Duygu Durumu, Onay İhtiyacı, İçe Dönüklük, Dürtüsellik, Engellenme Eşiği alt boyutlarından aldıkları ortalama puanların zekâ aralıklarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p > 0.05$).

Tablo 4.4. Katılımcıların Zekâ Aralığı Değişkenine Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeğine Ait Bağımsız Örneklem T- Testi Analizi

	Zekâ Aralığı	n	\bar{X}	Ss.	T	Sd.	p
Aşırı Kontrol	Normal	41	33.56	8.77	1.027	73	0.308
	Üstün	34	31.59	7.66			
Sıkı Disiplin	Normal	41	30.49	6.22	1.249	73	0.216
	Üstün	34	28.74	5.84			
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	Normal	41	28.73	3.10	0.193	73	0.847
	Üstün	34	28.59	3.31			
Karı Koca Geçimsizliği	Normal	41	12.85	3.43	1.434	73	0.156

	Üstün	34	11.68	3.67			
Ev Kadınlığını Reddetme	Normal	41	26.34	6.41	1.268	73	0.209
	Üstün	34	24.44	6.52			

* $p < 0.05$

Katılımcıların Aşırı Kontrol, Sıkı Disiplin, Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma, Karı Koca Geçimsizliği, Ev Kadınlığını Reddetme alt boyutlarından aldıkları ortalama puanların zekâ aralıklarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p > 0.05$).

Tablo 4.5. Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği puanları ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği puanları Arasındaki İlişki Sonucu

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1-Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	1												
2-Dikkat ve Hareketlilik	.734**	1											
3-Sosyal İlişki	.888**	.691**	1										
4-Duygu Durumu	.820**	.478**	.678**	1									
5-Onay İhtiyacı	.789**	.503**	.636**	.657**	1								
6-İçe Dönüklük	.733**	.444**	.512**	.615**	.603**	1							
7-Dürtüsellik	.858**	.431**	.700**	.696**	.603**	.615**	1						
8-Engellenme Eşiği	.856**	.509**	.690**	.647**	.599**	.589**	.814**	1					
9-Aşırı Kontrol	0.217	.441**	0.200	0.142	.237*	0.181	0.014	0.018	1				
10-Sıkı Disiplin	0.218	.394**	0.178	0.155	0.163	0.153	0.071	0.109	.770**	1			
11-Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	-0.126	-0.089	-0.144	-0.133	0.053	-0.025	-0.170	-0.148	0.101	0.032	1		
12-Karı Koca Geçimsizliği	0.200	0.179	0.115	0.114	.274*	.252*	0.147	0.119	.371**	.390**	0.214	1	
13-Ev Kadınlığını Reddetme	.322**	.346**	.308**	0.176	.347**	.406**	0.143	0.153	.513**	.456**	0.153	.478**	1

** $p < 0,01$, * $p < 0,05$ Kullanılan Test: Pearson Korelasyon Analizi

Katılımcıların analiz sonuçlarına göre, Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ) ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI) Ev Kadınlığını Reddetme puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r = .322$, $p < 0.01$).

SUBÖ Dikkat ve Hareketlilik alt ölçeği ile PARI Aşırı Kontrol alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r = .441$, $p < 0.01$). SUBÖ Dikkat ve Hareketlilik alt ölçeği ile PARI Sıkı Disiplin alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r = .394$, $p < 0.01$). SUBÖ Dikkat ve Hareketlilik alt ölçeği ile PARI Ev Kadınlığını Reddetme alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r = .346$, $p < 0.01$).

SUBÖ Sosyal İlişki alt ölçeği ile PARI Ev Kadınlığını Reddetme alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.308$, $p<0.01$).

SUBÖ Onay İhtiyacı alt ölçeği ile PARI Aşırı Kontrol alt ölçeği puanı arasında zayıf seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.237$, $p<0.05$). SUBÖ Onay İhtiyacı alt ölçeği ile PARI Karı Koca Geçimsizliği alt ölçeği puanı arasında zayıf seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.274$, $p<0.05$). SUBÖ Onay İhtiyacı alt ölçeği ile PARI Ev Kadınlığını Reddetme alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.347$, $p<0.01$).

SUBÖ İçe Dönüklük alt ölçeği ile PARI Karı Koca Geçimsizliği alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.252$, $p<0.05$). SUBÖ İçe Dönüklük alt ölçeği ile PARI Ev Kadınlığını Reddetme alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.406$, $p<0.01$).

Tablo 4.6. Normal Zekâ Aralığında Olan Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği puanları ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği puanları Arasındaki İlişki Sonucu

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1-Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	1												
2-Dikkat ve Hareketlilik	.715**	1											
3-Sosyal İlişki	.911**	.617**	1										
4-Duygu Durumu	.823**	.513**	.701**	1									
5-Onay İhtiyacı	.760**	.483**	.579**	.625**	1								
6-İçe Dönüklük	.770**	.538**	.639**	.670**	.568**	1							
7-Dürtüsellik	.873**	.425**	.766**	.685**	.612**	.605**	1						
8-Engellenme Eşiği	.912**	.542**	.845**	.687**	.671**	.592**	.852**	1					
9-Aşırı Kontrol	0.119	.456**	-0.004	0.011	0.208	0.254	-0.094	-0.024	1				
10-Sıkı Disiplin	0.132	.394*	0.028	0.065	0.239	0.175	-0.072	0.040	.770**	1			
11-Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	-.359*	-0.131	-.379*	-.413**	-0.139	-.310*	-.361*	-.327*	0.159	0.081	1		
12-Karı Koca Geçimsizliği	0.098	0.116	-0.020	0.062	.340*	0.129	0.035	0.024	.492**	.405**	0.224	1	
13-Ev Kadınlığını Reddetme	0.188	0.289	0.145	0.129	0.230	.432**	0.003	0.002	.584**	.477**	0.121	.411**	1

** $p<0,01$, * $p<0,05$ Kullanılan Test: Pearson Korelasyon Analizi

Katılımcıların analiz sonuçlarına göre, SUBÖ ile PARI Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve negatif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=-.359, p<0.01$).

SUBÖ Dikkat ve Hareketlilik alt ölçeği ile PARI Aşırı Kontrol alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.456, p<0.01$). SUBÖ Dikkat ve Hareketlilik alt ölçeği ile PARI Sıkı Disiplin alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.394, p<0.01$).

SUBÖ Sosyal İlişki alt ölçeği ile PARI Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve negatif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=-.379, p<0.01$).

SUBÖ Duygu Durumu alt ölçeği ile PARI Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve negatif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=-.413, p<0.01$).

SUBÖ Onay İhtiyacı alt ölçeği ile PARI Karı Koca Geçimsizliği alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.340, p<0.05$).

SUBÖ İçer Dönüklük alt ölçeği ile PARI Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve negatif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=-.310, p<0.01$). SUBÖ İçer Dönüklük alt ölçeği ile PARI Ev Kadınlığını Reddetme alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.432, p<0.01$).

SUBÖ Dürtüsellik alt ölçeği ile PARI Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve negatif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=-.361, p<0.01$).

SUBÖ Engellenme Eşiği alt ölçeği ile PARI Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve negatif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=-.327, p<0.01$).

Tablo 4.7. Üstün Zekâ Aralığında Olan Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği puanları ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği puanları Arasındaki İlişki Sonucu

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

1-Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	1																		
2-Dikkat ve Hareketlilik	.781**	1																	
3-Sosyal İlişki	.868**	.785**	1																
4-Duygu Durumu	.823**	.476**	.683**	1															
5-Onay İhtiyacı	.847**	.527**	.703**	.726**	1														
6-İçe Dönüklük	.666**	0.335	.342*	.516**	.669**	1													
7-Dürtüsellik	.867**	.521**	.651**	.745**	.692**	.636**	1												
8-Engellenme Eşiği	.759**	.484**	.477**	.578**	.527**	.565**	.755**	1											
9-Aşırı Kontrol	.349*	.438**	.495**	0.272	0.279	0.029	0.193	0.048	1										
10-Sıkı Disiplin	0.317	.414*	.381*	0.208	0.079	0.076	0.305	0.173	.761**	1									
11-Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	0.169	-0.041	0.133	0.168	0.251	0.334	0.152	0.074	0.023	-0.034	1								
12-Karı Koca Geçimsizliği	0.305	0.266	0.275	0.103	0.213	.370*	0.297	0.203	0.189	.340*	0.201	1							
13-Ev Kadınlığını Reddetme	.485**	.430*	.514**	0.171	.481**	.342*	.362*	0.325	.400*	.404*	0.185	.527**	1						

** $p<0,01$, * $p<0,05$ Kullanılan Test: Pearson Korelasyon Analizi

Katılımcıların analiz sonuçlarına göre, SUBÖ ile PARI Aşırı Kontrol alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.349$, $p<0.01$). SUBÖ ile PARI Ev Kadınlığını Reddetme alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.485$, $p<0.01$).

SUBÖ Dikkat ve Hareketlilik alt ölçeği ile PARI Aşırı Kontrol alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.438$, $p<0.01$). SUBÖ Dikkat ve Hareketlilik alt ölçeği ile PARI Sıkı Disiplin alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.414$, $p<0.01$). SUBÖ Dikkat ve Hareketlilik alt ölçeği ile PARI Ev Kadınlığını Reddetme alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.430$, $p<0.01$).

SUBÖ Sosyal İlişki alt ölçeği puanı ile PARI Aşırı Kontrol alt ölçeği arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.495$, $p<0.01$). SUBÖ Sosyal İlişki alt ölçeği ile PARI Sıkı Disiplin alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.381$, $p<0.01$). SUBÖ Sosyal İlişki alt ölçeği ile PARI Ev Kadınlığını Reddetme alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.514$, $p<0.01$).

SUBÖ Onay İhtiyacı alt ölçeği ile PARI Ev Kadınlığını Reddetme alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.481$, $p<0.05$).

SUBÖ İçe Dönüklük alt ölçeği ile PARI Karı Koca Geçimsizliği alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.370$,

$p<0.01$). SUBÖ İçe Dönüklük alt ölçeği ile PARI Ev Kadınlığını Reddetme alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.342$, $p<0.01$).

SUBÖ Dürtüsellik alt ölçeği ile PARI Ev Kadınlığını Reddetme alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=.362$, $p<0.01$).

Tablo 4.8. Ebeveyn Eğitimi Durumu, Ebeveyn Yaşı ve Kardeş Sayısı ile Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği, Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki Sonucu

	Ebeveyn Yaşı	Ebeveyn Eğitim Durumu	Kardeş Sayısı
Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	0.078	-0.139	-0.149
Dikkat ve Hareketlilik	0.127	-0.188	-0.007
Sosyal İlişki	0.170	-0.034	-0.181
Duygu Durumu	-0.056	-0.021	-0.106
Onay İhtiyacı	-0.019	-0.034	-.234*
İçe Dönüklük	0.060	-0.183	-0.063
Dürtüsellik	0.031	-0.111	-0.182
Engellenme Eşiği	0.051	-.262*	-0.064
Aşırı Kontrol	-0.124	-0.090	0.189
Sıkı Disiplin	-.261*	-0.119	0.183
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	0.025	0.093	0.048
Karı Koca Geçimsizliği	0.056	-0.044	-0.038
Ev Kadınlığını Reddetme	0.027	0.106	-0.120

** $p<0,01$, * $p<0,05$ Kullanılan Test: Pearson ve Spearman Korelasyon Analizi

Katılımcıların analiz sonuçlarına göre, Ebeveyn Eğitim Durumu ile SUBÖ Engelleme Eşiği alt ölçeği arasında zayıf seviye ve negatif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=-.262$, $p<0.05$).

Ebeveyn Yaşı ile PARI Sıkı Disiplin alt ölçeği arasında zayıf seviye ve negatif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=-.261$, $p<0.05$).

Kardeş Sayısı ile SUBÖ Onay İhtiyacı alt ölçeği arasında zayıf seviye ve negatif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r=-.234$, $p<0.05$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın temel hedefleri bağlamında elde edilen bulgular ve istatistiksel analiz sonuçları, ilgili yazın çerçevesinde ele alınacaktır.

Çalışma grubumuzda normal zekâlı çocukların %26.8'i kız, %73.2'si erkek, üstün zekâlı çocukların %44.1'i kız, %55.9'u erkek çocuğudur. Normal zekâlı çocukların ebeveynlerinin %90.2'si kadın, %9.8'i erkek, ebeveynlerin %29.3'ü 30-35 yaşlarında, %34.1'i 36-40 yaşlarında, %36.6'sı 40 yaş üstü olduğu görülmüştür. Üstün zekâlı çocukların ebeveynlerinin %76.5'i kadın, %23.5'i erkek, ebeveynlerin %14.7'si 30-35 yaşlarında, %38.2'si 36-40 yaşlarında, %47.1'i 40 yaş üstü olduğu görülmüştür. Örneklemimizde psikiyatrik hastalık açısından üstün zekâlı çocukların ebeveynlerinin %97.1'inde psikiyatrik rahatsızlığın olmadığı saptanmıştır.

Zekâ aralıklarına göre PARI Aşırı Kontrol, Sıkı Disiplin, Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma, Karı Koca Geçimsizliği, Ev Kadınlığını Reddetme alt boyutları ve SUBÖ Dikkat ve Hareketlilik, Sosyal İlişkiler, Duygu Durumu, Onay İhtiyacı, İçer Dönüklük, Dürtüsellik, Engellenme Eşiği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Cirhinoğlu'nun çocuk ruh sağlığını ve gelişimini incelediği araştırma bulguları sosyal uyum becerilerinin zekâdan değil çevreden etkilendiğini gösteren sonuçlar ortaya koymaktadır (Cirhinlioğlu, 2001). Bizim çalışmamızda da benzer şekilde zekâ ile sosyal uyum becerileri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Özcan'ın zekâ düzeyi normal ve normalüstü olan 10 - 12 yaş aralığındaki çocukların kaygı düzeyi ve ebeveyn tutumlarına göre karşılaştırmalı analizini yaptığı çalışma bulguları ebeveyn tutumları ile zekâ aralıkları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucunu saptamıştır (Özcan, 2020). Ancak hem bu çalışma hem de bizim araştırma bulgularımızın aksine; Afat'ın araştırmasında zekâ puanları ile ebeveyn tutum ölçeği alt test puanları incelendiğinde ebeveyn tutumları ile çocukların zekâ düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Aynı zamanda çocukların IQ değerleri ile aile ortamı arasında pozitif yönde yüksek derecede ilişki olduğu saptanmıştır. Bu araştırma sonucuna göre üstün zekâyı en güçlü yordayan ebeveyn tutumunun aşırı koruyucu tutum olduğu görülmüştür (Afat, 2013). Dwairy'nin araştırma bulgularında üstün zekâlı ergen bireylerin ailelerinin üstün olmayan ergen bireylerin ailelerine oranla daha çok otoriter tutum sergileme

eğiliminde oldukları görülmüştür (Dwairy, 2004). Vu'nun yaptığı çalışma bulguları üstün zekâlı bireylerin eğitilmiş anne babalardan geldiklerini saptamaktadır (Vu, 2011). Bu sebeple anne babaların okulöncesi dönemdeki çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi büyük önem arz etmektedir. Ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde bu yaş grubu ile yapılan dört araştırma olduğu görülürken (Akt: Demir & Şendil, 2008) erken çocukluk dönemindeki üstün zekâlı bireylerin anne baba tutumları hakkında araştırmaya rastlanmamıştır. Üstün zekâlı çocukların ebeveynlerinin çocukları ile vakit geçirdikleri, oyun oynadıkları, dili zenginleştirici ortam yarattıkları, okuma konusunda olumlu model oldukları ve çocukların problem çözme yetilerinin gelişimi için fırsatlar oluşturdukları gözlenmektedir (Moon, 2004). Anne baba tutumları normal zekâ aralığındaki çocuklarda olduğu gibi üstün zekâlı çocuklarda da büyük önem taşımaktadır (Afat, 2013). Balldevin ve arkadaşlarının çalışma bulgularına göre demokratik tutum sergileyen aile ortamında büyüyen çocukların merak, özgünlük, yaratıcılık gibi zihinsel becerilerinin yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır (Akt: Medinnus & Johnson, 1962). Anne babaların üstün yetenekli çocuklarının özelliklerini bilmesi, ihtiyaçlarının farkında olmaları ve giderilmesi için çaba harcamaları, ortaya çıkan sorunlarda doğru model olmaları, sağlıklı gelişimlerini desteklemeleri gerekmektedir. Üstün yetenekli çocuğa sahip olan ailelerin benimsedikleri tutumları inceleyip yaşadıkları kültür ve aile ortamına uygun programların anne-baba ve çocuklara sunulması önemli görülmektedir (Afat, 2013). Çalışma bulgularımızın literatürle farklı sonuçlar vermesinde, zamansal farklılıklar, örneklem grubunda yer alan katılımcı sayılarının farklılığı ve çalışma desenindeki farklılıkların rol oynadığı düşünülmektedir.

Normal Zekâ Aralığında Olan Bireylerin Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Alt Boyutları İle Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Normal zekâ aralığındaki çocukların sosyal uyum becerileri ile anne babalarının çocuk yetiştirme tutumları incelendiğinde; SUBÖ Duygu Durumu alt boyutu ile PARI Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma arasında orta seviye ve negatif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Yani ebeveynlerin demokratik ve eşitlik temelli tutum sergilemeleri ile birlikte çocukların duygu durumlarının olumlu yönde etkilendiği görülmektedir. Literatür çalışmaları incelendiğinde Kavut'un yapmış olduğu araştırma bulguları demokratik ebeveyn tutumunu benimseyen anne babaların çocuklarının

duygularını olumlu yönde kullandıklarını saptamaktadır (Kavut, 2015). Öztürk'ün araştırma sonucu ise aile içerisinde sağlıklı iletişim kurulan, demokratik ve eşit davranış sergileyen anne babanın var olduğu evde aile üyelerinin düşünce ve duygularını saldırgan olmayan, olumlu tarzda yansıttıkları ve birbirlerine karşı sevgi ve saygı duyduklarını göstermektedir (Öztürk, 2006). Bu çalışma bulguları kapsamında anne babaların demokratik ve olumlu tutum sergilemelerinin, çocukların duygu durumlarını olumlu yönde etkilediğini düşündürmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgu sonuçlarına göre SUBÖ total puanı, Sosyal İlişki, İçer Dönüklük, Dürtüsellik ve Engellenme Eşiği alt boyutları ile PARI Alt Boyutlarından Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma arasında orta seviyede ve negatif yönlü ilişki olduğu saptanmaktadır. Ebeveynlerin tutumları ve davranışları çocukların duygu durum ve sosyalliklerini önemli derecede etkilemektedir (Campos, Campos, & Barrett, 1989). Anne-babaların çocuk yetiştirirken kullandıkları tutumların sağlıklı olması çocukların sosyal uyum ve becerilerini olumlu yönde etkilemektedir. Sosyal ve duygusal olarak uyum gösteren çocukların sosyal hayata uygun davranışlar sergiledikleri, akranları ve çevrelerindeki bireylerle sağlıklı ilişki kurup pozitif oldukları gözlemlenmektedir (Shure, 2001). SUBÖ alt boyutları ile PARI alt boyutları ilişkisi incelendiğinde demokratik tutum ve eşitlik tanıma tutumunun varlığı sosyal uyum ve becerilerinin olumlu yönde etkilendiğini göstermektedir. Diğer bir ifade ile demokratik ve eşitlikçi bir aile ortamında olan çocukların içedönüklüklerinin az olduğu, dürtülerini kontrol edebildikleri ve olumsuzluklar karşısında hemen yılmadıkları sonucu elde edilmiştir. Literatür çalışmaları incelendiğinde; Gülay ve Önder'in araştırma bulguları demokratik ebeveyn tutumuna sahip ebeveynlerin çocuklarında sosyal ve duygusal uyum düzeyinin yüksek olduğunu saptarken, otoriter ebeveynlerin çocuklarının sosyal ve duygusal uyum düzeylerinin düşük olduğunu ortaya koymaktadır. (Gülay & Önder, 2011). Aile tutumları ve ebeveyn çocuk ilişkisi çocuğun bağımsızlığının, sosyal ve duygusal gelişiminin önemli bir parçası olarak görülmektedir. Demokratik tutumu benimseyen anne babaların kontrollü ve baskıcı tutum sergileyen anne babalara oranla çocukların duygularını kontrol etme, sosyallik kurma becerilerinin gelişiminde daha destekleyici oldukları bilinmektedir (Cohen M. , 1990). Yurdeşen ve arkadaşlarının 204 anne ile yapmış oldukları çalışma sonuçları ebeveynlik tutumlarının duygusal ve sosyal gelişim ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. (Yurdeşen, Erol, & Gençöz, 2013). Nezhad ve arkadaşlarının ebeveyn tutumları ve çocukların sosyal geri çekilme davranışlarının, sosyal duygusal gelişimleri üzerindeki etkisini inceledikleri

araştırma bulguları sosyal uyumsuzluk ve geri çekilme yaşayan çocukların annelerinin sağlıklı tutum sergilediklerini ve sevgilerini göstermediklerini saptamaktadır (Nezhad, ve diğerleri, 2014).

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre ebeveynlerin PARI Alt Boyutlarından Karı Koca Geçimsizliği ve SUBÖ alt boyutu Onay ihtiyacı arasında orta seviyede pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Durmuş'un 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne-baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelediği araştırma bulguları karı koca geçimsizliğinin çocukların onay ihtiyacını arttırdığını ortaya koymaktadır (Durmuş, 2006). Aynı şekilde Arı ve Seçer'in farklı ana baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözme becerilerine etkisinin incelendiği araştırmaya göre karı koca geçimsizliği tutumu ile çocukların yakınlık, ilgi, onay ve uyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (Arı & Seçer, 2003). Bu bağlamda çalışmamızın sonuçları literatürle uyumlu görünmektedir.

Üstün Zekâ Aralığında Olan Bireylerin Sosyal Uyum Ve Beceri Ölçeği İle Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Üstün zekâ aralığında olan bireylerde SUBÖ toplam puanı ile PARI aşırı kontrol, ev kadınlığını reddetme alt boyutları arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmaktadır. Bu durum düşük sosyal uyum becerisinin aşırı kontrol ve ev kadınlığını reddetme tutumlarında artışını ifade etmektedir. Demir ve Şendil'in yapmış oldukları çalışma bulgularına göre otoriter tutum sosyal uyum becerilerine zarar vererek çocuğun bireysel kabulünü zorlaştırmaktadır. Aynı zamanda bu tutuma sahip ebeveynlerin çocuğun biricik ve eşsiz olduklarını kabul etmedikleri için bu durumun çocukların sosyal olarak kendilerini ifade etmelerini güçleştirdiği, ebeveynlerinin kontrol ve gözetimi altında hareket etmelerine sebep olduğu saptanmıştır (Akt: Demir & Şendil, 2008). Eastman'ın (1988) araştırma bulgularına göre üstün zekâlı bireylerin ebeveynlerinin eğitimi desteklemeleri, aşırı disiplin tutumunu sergilememeleri çocuğun akademik yaşantısını ve sosyal uyum ve becerilerini olumlu yönde etkilediği görülmektedir (Eastman, 1988). Yapılan bu araştırmalar bulgumuzu destekler niteliktedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre PARI Alt Boyutlarından Aşırı Kontrol tutumu ve SUBÖ alt boyutu sosyal ilişki arasında orta seviyede pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Yılmaz'ın anne baba tutumlarının çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisini incelediği araştırma bulgularına göre ebeveyn çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların sosyal becerileri arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu araştırmaya göre demokratik tutum sergileyen ailelerin çocuklarının sosyal becerilerinde artış meydana gelirken aşırı kontrolcü ve diğer ebeveyn tutumlarını sergileyen ebeveynlerin çocuklarının sosyal beceri düzeylerinde azalma olduğu saptanmıştır (Yılmaz-Bolat , 2018). Özyürek'in okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırma sonucunda annelerin demokratik tutum sergilemesinin çocuğun sosyal uyum becerileri üzerinde olumlu etkilerinin olduğu gözlemlenirken, aşırı koruyucu tutum sergileyen annelerin çocuklarının sosyal uyum becerilerinin olumsuz yönde etkilendiği görülmüştür (Özyürek A. , 2015).

Araştırma bulgularına göre PARI Karı-Koca Geçimsizliği alt boyutu ile SUBÖ İçer Dönüklük alt boyutları arasında orta seviyede pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre anne-babaların anlayamadığı aile ortamında yaşayan çocukların içer dönük bir kişilik yapısı geliştirdikleri görülmüştür. Literatür çalışmaları incelendiğinde Durmuş'un (2006) 3-6 yaş çocuğa sahip ebeveynlerin tutumlarını bazı değişkenlere göre incelendiği araştırma sonuçları ve Arı ile Seçer'in (2003) farklı ana baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözme becerilerine etkisinin incelendiği araştırma sonuçları karı koca geçimsizliğinin normal zekâlı çocuklarda onay ihtiyacını arttırdığını saptayan bulguların olduğu görülürken, üstün zekâlı çocuklar ile bu değişkenler arasında yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Çalışma Grubundaki Tüm Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği puanları ile Ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği alt puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

SUBÖ Onay İhtiyacı alt boyutu ile PARI Aşırı Kontrol alt boyutu puanı arasında zayıf seviye ve pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Yani ebeveynlerin aşırı kontrollü tutum sergilemeleri çocukların onay ihtiyacını arttırmaktadır. Aşırı kontrollü tutum çocuğun kendini gerçekleştirmesine engel olduğu gibi özgüvenini de olumsuz etkilemektedir. Bu bireyler kabul görmek için başka insanların himayesi altına

girmekte ve onay alma ihtiyacı hissetmektedirler (Gibson, 2015). Literatür çalışmaları incelendiğinde Kıray'ın üniversite öğrencilerinde cinsel tutum, ebeveyn tutumları ve erken dönem uyum bozucu şemalar arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 253 öğrenci ile yapmış olduğu araştırma bulguları aşırı koruyucu ve reddedici tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının onay arayıcılık şema puanlarında artış meydana geldiğini saptamaktadır (Kıray, 2019). Ebeveynleri tarafından aşırı kontrol edilen, keşfedilmesine izin verilmeyen bireyler güçsüzlük ve yetersizlik hissetmektedirler. Bu yetersizlik karşısında bireyler yaşam dönemlerinde bir eylemde bulunacakları zaman diğer insanlardan onay alma gereksinimi duymaktadırlar (Bornstein, 2001). Arkan'ın Bağımlı Kişilik Özellikleri ile Ebeveyn duygusal erişebilirliği ve helikopter ebeveyn tutumu ilişkisinde kişilerarası ilişki boyutlarını incelediği araştırma 202 katılımcı birey ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre aşırı kontrollü yani helikopter ebeveynlere sahip olan bireylerin onay alma bağımlılıklarında artış meydana gelmektedir (Arkan, 2019). Araştırmamızdan elde edilen bulgu ve incelenen bu araştırmalar kapsamında aşırı kontrollü anne babaların çocukların bağımlılık ve onay ihtiyaçlarını arttırdığı söylenebilmektedir.

PARI Ev Kadınlığını Reddetme alt boyutu ile SUBÖ Sosyal İlişki, Onay İhtiyacı ve İç Dönüklük alt boyutları arasında orta seviyede pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Arı ve Seçer'in yapmış olduğu araştırma bulgularına göre ev kadınlığı rolünü reddetmenin, çocuklarda içe dönük bir kişilik yapısı geliştirmelerine ve problem çözme becerilerinde de düşüklüğe sebep olmaktadır (Arı & Seçer, 2003). Kızılpınar ve arkadaşlarının ergenlerde ebeveyn tutumlarının içselleştirme ve dışsallaştırma bozuklukları ile ilişkisini inceledikleri araştırma sonuçlarına göre ev kadınlığını reddeden annelerin çocukların içe dönük kişiliğe eğilim gösterdikleri ve ebeveynleri tarafından onay beklentilerinin fazla olduğu saptanmaktadır (Kızılpınar, Çolak, Atak, & Öncü, 2019).

Üstün Zekâ ve Normal Zekâ Aralığında Olan Bireylerin SUBÖ Dikkat ve Hareketlilik Puanları İle PARI Aşırı Kontrol, Sıkı Disiplin, Ev Kadınlığını Reddetme Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Üstün zekâ aralığında olan bireylerin ve normal zekâ aralığında olan bireylerin dikkat ve hareketlilik puanları ile aşırı kontrol, sıkı disiplin, ev kadınlığını reddetme alt boyutları arasında orta seviyede pozitif yönde ilişki olduğu saptanmaktadır.

Literatür çalışmaları incelendiğinde Toplu'nun yapmış olduğu çalışma bulguları üstün zekâ aralığındaki bireylerde mükemmeliyetçi, kontrolcü ve baskıcı tutumların artış göstermesi ile dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilikte artış gösterdiğini saptamaktadır. Bu araştırmaya göre gerçeklikten uzak hedefler koyma, hataları felaketleştirme, katı bir disipline sahip olma tutumları, bireyi sürekli kıyaslama, mükemmel olmasını bekleme gibi davranışlar çocuğun dikkatini dağıttığını ve huzursuzluk durumunun çocukta hareketliliğe sebep olduğunu göstermektedir (Toplu, 2013). Hua ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmalarda katı disiplin ve otoriter tutumun üstün zekâ ve normal zekâ aralığındaki bireylerde DEHB tanısını arttırdığını saptamaktadır (Hua, Shore, & Makarova, 2012). Solanto'nun araştırma sonuçları da bu hipotezi destekler nitelikte olup DEHB tanısı alan üstün zekalı bireylerin gerçekçi olmayan, olumsuz tutumlara maruz kaldığını ortaya koymaktadır (Solanto, 2011).

Ebeveynin Eğitim Durumu Değişkeni ile Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği ve Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ebeveyn Eğitim Durumu değişkeni ile SUBÖ Engellenme Eşiği alt boyutu arasında zayıf ve negatif yönlü ilişki olduğu görülmüştür. Yani anne baba eğitim düzeyi yüksek olan çocukların, engellenme eşiği alt boyut puanlarında düşüş meydana gelmektedir. Her birey psikolojik olarak bütünlüğü korumak ve benliği devam ettirebilmek için savunma mekanizmaları geliştirmektedir. Kişinin zor ve tehlikeli durumlar karşısında kendini savunmaması, ani öfke yaşaması engelleme eşiğinin düşmesine ve sağlıksız bir duruma işaret etmektedir (Gençtan, 1999). Unicef ekonomik durum, tek ebeveynlik ve eğitim durumu gibi değişkenler ile engellenme eşiği arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Unicef Türkiye, 2006). Aynı şekilde Kiff ve arkadaşlarının olumsuz ebeveyn tutumlarının, çocukların sinirlilik, engellenme eşiği ve kendini düzenleme becerileri gibi mizaç özellikleriyle ilişkilerini inceledikleri araştırma bulguları ebeveyn tutumları, eğitim durumu ve yaş değişkenleri ile dürtüsellik ve engellenme eşiği arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamaktadır (Kiff, Lengua, & Zalewski, 2011). Literatür çalışmaları incelendiğinde bu değişkenler arasında yapılan kısıtlı çalışmalar olduğu saptanmıştır. Ele alınan bu çalışma bulguları ile hipotezimiz benzer sonuçlar ortaya koymaktadır.

Araştırma bulgularına göre eğitim durumu değişkeni ile PARI alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Literatür çalışmaları incelendiğinde; Yaprak, ilköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analiziyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi üzerine yapmış olduğu çalışma sonucunda ebeveyn eğitim düzeyinde artış meydana geldikçe demokratik tutumda da artış olduğu sonucunu elde etmiştir (Yaprak, 2007). Benzer şekilde Alpoğuz'un algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisini incelediği araştırma bulgularına göre eğitim düzeyi arttıkça ebeveynlerin demokratik tutumlarının artış gösterdiği, eğitim düzeyi azaldıkça otoriter tutum da artış meydana geldiği saptanmıştır (Alpoğuz, 2014). Bizim bulgularımızın bu araştırma bulguları ile aynı sonuçları vermemesinde zamansal farklılıklar, çalışma desenindeki farklılıklar, örneklem grubunda yer alan katılımcıların farklılığı ve örnekleme dâhil edilen kişilerin sayıca az olması gibi faktörlerin etkili olduğu düşünülebilir.

Ebeveyn Yaş Değişkeni İle Ebeveynlerinin Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği ve Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ebeveyn yaş değişkeni ile PARI Sıkı Disiplin alt boyutu arasında zayıf seviye ve negatif yönlü ilişki olduğu saptanmaktadır. Yani ebeveyn yaş değişkeninin artış göstermesi ile birlikte disiplin tutumunda azalma meydana gelmektedir. Sağlıklı ve uyumlu ebeveyn tutumunun hâkim olduğu ailelerde büyüyen çocuklar özerk bireyler olabilmektedirler. Aşırı baskılı, disiplin ve otoriter tutumlarda ise çocuk her kuralı sorgulamadan uymak zorunda kalmaktadır. Aşırı disiplin altında olan çocukların aşagılık duygusu geliştirdiği bilinmektedir (Yavuzer, 2006). Literatür çalışmaları incelendiğinde; Şendoğdu'nun anaokuluna devam eden 5-6 yaş çocuklarının anne babalarını algılamaları ile anne babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırma bulguları genç yaştaki babaların daha ileriki yaştaki babalara oranla daha az disiplin tutumunu kullandıklarını göstermektedir (Şendoğdu, 2000). Özyürek ve Şahin' in (2005) 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarını inceledikleri araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin yaş değişkeni, sergiledikleri tutumları önemli derecede yordamaktadır (Özyürek & Tezel , 2005). Aynı şekilde Alabay'ın okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelendiği araştırma bulguları demokratik tutumun ebeveyn yaş

değişkenine göre farklılaştığını, fakat disiplin, otoriter ve aşırı koruyucu tutumların ebeveyn yaş değişkeninden etkilenmediğini saptamıştır (Alabay, 2017). Bu araştırmaların elde ettiğimiz bulgudan farklı sonuç elde etmelerinin, örneklemin azlığı veya çokluğu, katılımcıların soruları içtenlikle yanıtlamaları, zamansal farklılıklar ve örneklem grubunda yer alan katılımcıların farklılığı gibi faktörlerden kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırma bulgularına göre ebeveyn yaş değişkeni ile SUBÖ alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Literatür çalışmaları incelendiğinde; Adams'ın yapmış olduğu araştırma sonucuna göre ise yaş değişkeni ile sosyal uyum becerileri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (Adams, 2000). Vaizoğlu'nun anaokuluna devam eden çocukların sosyal davranışları ile ebeveynlerinin evlilik uyumlarını incelediği araştırma bulgularına göre ise anne-baba yaşı artış gösterdikçe çocukların sosyal uyum becerilerinde azalma meydana gelmektedir. 22-29 yaş aralığındaki ebeveynlerin çocuklarının sosyal uyum puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Vaizoğlu, 2008). Bu çalışma ile araştırmamızın benzer sonuçlar göstermemesinde örneklem azlığı veya çokluğu, çalışmaların metodolojik farklılıkları, katılımcıların farklılığı gibi faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Kardeş Sayısı Değişkeni İle Ebeveynlerinin Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği ve Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Kardeş Sayısı değişkeni ile SUBÖ Onay İhtiyacı alt boyutu arasında zayıf seviye ve negatif yönlü ilişki olduğu saptanmaktadır. Yani kardeş sayısının artış göstermesi ile birlikte çocuklarda onay ihtiyacı azalmaktadır. Güngören'in (2011) evlilik çatışmasının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisini incelediği araştırmada kardeş sayısı ile sosyal uyum ve becerilerin ilişkisine bakmıştır. Bu araştırmada iki ya da daha çok kardeşi olan bireylerin tek kardeşi olan bireylere oranla uyumsuzluk düzeylerinin yüksek olduğu, tek kardeşi olan bireylerin ise sosyal uyum ve beceri puanlarının yüksek olduğu saptanmıştır (Güngören, 2011). Şehirli'nin (2007) okulöncesi çocukların sosyal uyum ve becerilerini değerlendirmek amacıyla yapmış olduğu çalışma bulguları kardeşi olmayan çocukların kardeşi olan çocuklara oranla daha uyumlu oldukları görülmüştür.

Bu araştırma sonucuna göre kardeş sayısının artış göstermesi ile sosyal uyumun azaldığı, sosyal uyumsuzluğun ise artış gösterdiği görülmektedir (Şehirli, 2007). Bizim araştırmamızda ise kardeş sayısının artış göstermesi ile birlikte onay ihtiyacı azalmaktadır. Atılğan (2001) ve Deniz'in (2006) çalışmaları ise kardeş sayısı ile sosyal uyum arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koyan bulgular elde etmiştir (Atılğan, 2001). Bu araştırma bulguları ile hipotezimizin benzerlik göstermemesinde örneklemin azlığı veya çokluğu, katılımcıların soruları içtenlikle yanıtlamaları, zamansal farklılıklar ve örneklem grubunda yer alan katılımcıların farklılığı gibi faktörlerin etkili olduğu düşünülebilir.

Araştırma bulgularına göre ebeveynin sahip olduğu çocuk sayısı ile PARI alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Literatür çalışmaları incelendiğinde; Özyürek ve Tezel Şahin'in 5-6 Yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarını incelediği araştırma bulgularına göre kardeş sayısı artış gösterdikçe anne babaların demokratik tutumdan uzaklaşarak, sert tutum sergiledikleri saptanmıştır (Özyürek & Tezel Şahin, 2005). Ersoy'un ortaokul çocuklarının algıladıkları anne baba tutumları ile benlik saygısı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkiyi incelediği araştırma sonuçları ise koruyucu anne-baba tutumları ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koyarken, demokratik ve otoriter tutumlar ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığını saptamaktadır (Ersoy, 2013). Bizim araştırmamızda kardeş sayısı değişkeni ile PARI alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmamasında örneklemin azlığı veya çokluğu, örneklem grubundaki katılımcıların farklılığı, zamansal farklılıklar gibi faktörlerin etkili olduğu düşünülebilir.

SONUÇLAR

Bu araştırmanın sonucunda;

Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ) toplam puanları ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI) toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Ancak ölçek alt boyutları incelendiğinde; PARI alt boyutları ile bazı SUBÖ alt boyutları arasında anlamlı yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerde Demokratik ve Eşitlikçi tutumun artması ile SUBÖ Sosyal ilişki, Duygu Durumu, İç Dönüklük, Engellenme Eşiği ve Dürtüsellik alt boyutları puanlarında azalma meydana gelmektedir. Yani sağlıklı anne baba tutumlarında artış meydana gelmesi ile birlikte çocuklarda sosyal uyum ve beceriler artmaktadır. Üstün zekâ aralığında olan bireylerin ve normal zekâ aralığında olan bireylerin SUBÖ dikkat ve hareketlilik alt boyut puanları ile PARI aşırı kontrol, sıkı disiplin, ev kadınlığını reddetme alt boyutları arasında orta seviyede pozitif yönde ilişki olduğu saptanmaktadır. Üstün zekâ aralığında olan bireylerde SUBÖ ile PARI aşırı kontrol, ev kadınlığını reddetme ve sıkı disiplin alt boyutları arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmaktadır.

Bu araştırma bulgularına göre, zekâ aralıkları ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Ayrıca zekâ aralıkları ile sosyal uyum becerileri arasında da anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Elde edilen bulgular, çocuğun zekâ aralığı ne olursa olsun, sağlıklı anne baba tutumlarının çocuğun sosyal uyum ve beceri gelişiminde merkezi rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda anne baba tutumlarının kısa ve uzun vadede etkileri hakkında ebeveynlerin bilinçlendirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu eğitim ve çalışmalarda eşitlikçi, sıcak, demokratik ve güven ilişkisine dayalı olarak kurulan aile ortamının çocuğun sosyal uyumunda, kendisiyle ve çevresiyle barışık olmada, sosyal çevresi ile sağlıklı ilişkiler kurmada önemli olduğu vurgulanmalıdır.

Bu kapsamda; Ebeveyn tutumları ile ilgili olarak belediye ve üniversitelerin proje kapsamında ebeveynlere seminer ya da kurslar düzenlemesi,

Anne baba tutumları ile ilgili bülten hazırlanıp gelir düzeyi düşük ailelere düzenli olarak dağıtılması,

Okulöncesi kurumlarında öğretmenlerinin bu konu ile ilgili düzenli olarak toplantı yapması önerilebilir.

Bu çalışma sonuçları 6-10 yaş çocuk ve ailelerinden elde edilmiştir. Bu araştırmanın bu yaş grubu ile sınırlı olması sebebiyle, benzer nitelikte araştırma yapacaklara farklı yaş grupları ile çalışmaları önerilebilir. Aynı zamanda bu araştırmanın ışığında benzeri konularda araştırma yapacak olan bireylerin daha büyük bir örneklem grubu ile çalışmayı yönetmesi, daha çok kişiden veri toplaması, daha genel sonuçların elde edilmesi adına yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Adams, G. (2000). *Adolescent development*. Blackwell publishers.
- Afat, N. (2013). Çocuklarda Üstün Zekânın Yordayıcı Olarak Ebeveyn Tutumları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 155-168.
- Arı, R., & Seçer, Z. Ş. (2003). Farklı Ana Baba Tutumlarının Çocukların Psikososyal Temelli Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Cirhinlioğlu, F. G. (2001). *Çocuk Ruh Sağlığı ve Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Demir, E. K. & Şendil, G. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (21), 15-25.
- Durmuş, R. (2006). 3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri İle Anne-Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı.
- Dwairy, M. (2004). Parenting styles and mental health of Arab gifted adolescents. *Gifted Child Q*, 48.
- Erdoğan, Ö., & Uçukoğlu, H. (2011). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Anne Baba Tutumu Algıları ile Atılganlık ve Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1), 51-72.
- Erdoğan, G. (2013). 13-18 Yaş Obez Tanısı Almış Ergenlerin Anne-Baba Tutumu ve Sosyal Fizik Kaygı ile İlişkinin Normal Ergenlerle Karşılaştırılması. İstanbul: Fen Edebiyat Fakültesi, Maltepe Üniversitesi, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- Erdoğan, H. F. (2014). Ortaokula Devam Eden 11-12 Yaş Grubu Çocukların Çatışma Çözme Davranışları ile Annelerin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İSTANBUL: Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Eren, M. (2018). *Disiplin Cezası Alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Saldırganlık, Empati Becerisi ve Anne-Baba Tutumları Açısından Değerlendirilmesi*. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Erkan, S. (2010). *Aile ve Aile Katılımı İle İlgili Temel Kavramlar*. Ankara: Anı Yayınları.
- Erkuş, A. (1999). Zeka Konusundaki Son Gelişmeler-1 Yaşam Boyu Öğrenme ve Başarıda Zekanın Rolü. *Türk Psikoloji Bülteni*, 42(12).
- Ersoy, E. (2013). Ortaokul Çocuklarının Algıladıkları Anne Baba Tutumları ile Benlik Saygısı ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul İli Fatih İlçesi Örneği). İstanbul: Fatih Üniversitesi.

- Esra, T. (2013). Üstün Yetenekli Ergenlerde Görülen Mükemmeliyetçi Tutumlar ve Problem Çözme Becerilerinin Psikolojik İyilik Hali ile İlişkisi. İstanbul: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji (Uygulamalı/Klinik) Anabilim Dalı.
- Ezgi, A. (2019). *Bağımlı Kişilik Özellikleri ile Ebeveyn Duygusal Erişebilirliği ve Helikopter Ebeveyn Tutumu İlişkisinde Kişilerarası İlişki Boyutlarının Aracı Rolü*. Ankara: Psikoloji Anabilim Dalı, Başkent Üniversitesi.
- Flynn, R. J. (1999). Searching For Justice: The Discovery Of Iq Gains Over Time. *Am Psychol*, 54(1), 5-20.
- Gardner, H. (1999). *Intelligences Reframed: Multiple Intelligences For The 21.Century*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (2013). *Çoklu Zeka Yeni Ufuklar, (Asiye Hekimoğlu Gül, Çev.)*. İstanbul: Optimist Yayınları.
- Geçtan, E. (1993). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Remzi Yayınları.
- Gençtan, E. (1999). *Normaldışı Davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Glutting, J., Adams , W., & Shelslow, D. (2000). *Wide Range Intelligence Test Manuel Wilmington De. Wide Range*.
- Goldstein, B. E. (2012). *Bilişsel Psikoloji*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Gök, D. (2010). Anne Tutumlarının Öğrencilerin Başarıları ve Yetenekleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. Malatya: İnönü Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Gönen, G. (2014). Algılanan Anne-Baba Tutumunun Üniversite Öğrencilerinin Bilişsel Çarpıtmaları ve Kişilik Yapıları İle İlişkisi. İzmir: Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Gresham, F. M. (1986). Consecptional And Definitional Issues İn The Assessment Of Children's Social Skills: Implications For Classificatioans And Training. *Journal Of Clinical Child Pyschology*, 15(1), 3-15.
- Guilford, J. P. (1967). *The Nature Of Human Intelligence*. New York.
- Gülay, H., & Önder, A. (2011). Annelerin Tutumlarına Göre 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal-Duygusal Uyum Düzeyleri. *Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1).
- Gündeşli, F. (2007). *Çoklu Zeka Kuramı ve İlköğretim Kurumlarının Yönetim Yapısına Potansiyel Etkisi*. Kahramanmaraş: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Günindi, Y. (2010). Anasınıfına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarına Uygulanan Sosyal Uyum Beceri Eğitimi Programının Çocukların Sosyal Uyum Becerilerinin Gelişimine Etkisi. Ankara: Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

- Gürpınar, N. (2006). Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) 8 Yaş Grubu İçin Ön Norm Çalışması ve Üstün Zekâlı Ve Yetenekli Öğrencilerin Bilişsel Değerlendirilmesi. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Harrison, C. (2000). But Three Years Olds Can't, Glass Ceilings On Early Childhood Implications For Gifted Children. *Australian Journal Of Early Childhood*, 25(2), 22.
- Hartup, W. (2000). The Company They Keep Friendships And Their Developmental Significance. Childhood Social Development. *Massachusetts Ve Oxford*.
- Homack, S. R., & Reynolds, C. R. (2007). Essentials Of Assessment With Brief Intelligence Tests. *New Jersey*.
- Horn, J. L., & Cattell, R. B. (1966). Age Differences In Primary Mental Ability Factors. *Journal Of Gerontology*, 21(2), 210-220.
- Hua, O., Shore, B. M., & Makarova, E. (2012). Inquiry-Based Instruction Within A Community Of Practice For Gifted- Adhd College Students. *Gifted Education International*, 1(13), 1-13.
- Izard, C., Fine, S., & Schultz, D. (2001). Emotion Knowledge As A Predictor Of Social Behavior And Academic Competence In Children At Risk. *Psychol Sci*, 12(1), 18-23.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik Aile ve İnsan Gelişimi Kültürel Psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2017). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kanaya, T., Scullin, H. M., & Ceci, J. S. (2003). The Flynn Effect And Us Policies: The Impact Of Rising Iq Scores On American Society Via Mental Retardation Diagnoses. *Am Psychol*, 58(10), 778.
- Karabulut, H. K., Dinç, L., & Karadağ, A. (2014). Effects Of Planned Group Interactions On The Social Adaptation Of Individuals With On İntestinal Stoma: A Quantitative Study. *Journal Of Clinical Nursing*, 23, 13-2800.
- Karaduman, D. (2012). *İlköğretim I. Kademe 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri İle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi.
- Kavut, S. (2015). Kuşaklararası İletişim Farklılıklarının Aile İçi İletişime Etkisi. <https://Tez.Yok.Gov.Tr/Ulusaltezmerkezi> Adresinden Edinilmiştir.
- Kaya, A. (2012). Bozaslan Hasan, Genç Gülten, Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Problemlerinin Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine Ve Akademik Başarılarına Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.

- Kaya, F., Kamık, P., & Alkın, S. (2016). Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Duygusal Zekâ ve İletişim Becerileri Düzeylerinin Karşılaştırılması. *International Online Journal of Educational Sciences*, 8(1), 229-244.
- Kaya, M. (1997). Ailede Anne-Baba Tutumlarının Çocuğun Kişilik ve Benlik Gelişimindeki Rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204.
- Kılıcıgil, E. (1998). *Sosyal Çevre- Spor İlişkileri*. Ankara: Bağırğan Yayınevi.
- Kıray, Ş. (2019). *Üniversite Öğrencilerinde Cinsel Tutum, Ebeveyn Tutumları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Arasındaki İlişkiler*. Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı.
- Kırman, A., & Doğan, Ö. (2017). Anne-Baba Çocuk İlişkileri: Bir Meta-Sentez Çalışması. *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(1).
- Kızılpınar, S., Çolak, B., Atak , F., & Öncü, B. (2019). Ergenlerde Anne Baba Tutumlarının İçselleştirme ve Dışsallaştırma Bozuklukları ile İlişkisi. *Kriz Dergisi*, 27(2) , 63-70.
- Kiff, C. J., Lengua, L. J., & Zalewski, M. (2011). Nature and nurture: parenting in the context of child temperament individual differences. *Clinical Child and Family*, 14, 251-301.
- Kirazlı, M. Ç. (2014). *9-11 Yaş Grubu Koklear İmplantlı Çocukların Genel Zeka, Duygusal Zeka, Zihin Kuramı, Duygu Tanıma, Yüz İfadesi Tanıma ve Uyum Becerilerinin İncelenmesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- Korkut, H. (2012). *Bağırsak Stoması Olan Hastalarda Planlı Grup Etkileşiminin Sosyal Uyuma Etkisi*. Ankara: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kurç, G. (1990). Kişisel Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Bazı Değişkenlerin Gençlerin Uyum Alanları ve Uyum Yöntemlerine Etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 76, 3-9.
- Kuzgun, Y., & Eldeleklioğlu , J. (2005). *Anne Baba Tutumları Ölçeği*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kwon, K., & Quarterly , M. P. (2007). Clique Membership And Socia Ladjustment İn Children's Same-Gender Cliques. *Wayne State University Press*.
- Leana, Z. M. (2005). Üstün Zekâlı ve Normal Çocuklarda Yönetmel Fonksiyonlar: Londra Kulesi Testi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Lecompte, G., & Lecompte , A. (1978). Üç Sosyo-Ekonomik Düzeyde Ankara'lı Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları: Bir Ölçek Uyarlaması. *Psikoloji Dergisi*, 1(5).
- Lehto, J. E., & Elorinne , E. (2003). Gambling As An Executive Function Task. *Appl Neuropsychol*, 10(4), 234-238.
- Metin, N. (1999). *Üstün Yetenekli Çocuklar*. Ankara: Öz Aşama Matbaacılık.

- Medinnus, G. R., & Johnson, R. C. (1962). *Child Psychology and Development*. Newyork: John Wiley and Sons.
- Moore, A. D. (1992). *Gifted And Talented Children And Youth*. Usa: Allyn And Bacon Inc.
- Moon, S. M. (2004). *Social emotial issues underachievement and counseling og gifted and talend students* . California: Corwin Press.
- Morawska, M. A., & Sanders , R. M. (2009). Parenting Gifted And Talented Children: Conceptual And Empirical Foundations. *Gifted Child Quarterly*, 163-173.
- Nalbantoğlu, G. (2016). *6 ile 11 Yaş Arasında Çocuklarda Görülen Ruhsal Sorunların Annelerin Bağlanma Düzeyi Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevleri İle Olan İlişkisi*. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi.
- Nezhad, M. Z., Kiuru, N., Aunola, K., Ahonen, T., Poikkeus, A. M., Lerkkanen, M. K., & Nurmi, J. K. (2014). Social Withdrawal İn Children Moderates The Association Between Parenting Styles And The Children's Own Socioemotional Development. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*, 55(11), 1260-1269.
- Ogelman, H. G., Önder, A., Seçer , Z., & Erten, H. (2013). Anne Tutumlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerini ve Okula Uyumlarının Yordayıcı Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Oktay, M. (1996). *Davranış Bilimlerine Giriş*. İstanbul: Der Yayınları.
- Onur, B. (2000). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Orçan, M., & Deniz, E. (2004). *Anaokuluna Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyumlarının İncelenmesi*. İstanbul: I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi.
- Öğretici, A. E. (2017). *Bir Grup Üstün Zekalı Çocuğun Sosyal Uyumlarının İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, .
- Öğretir, A. D. (1999). Alt ve Üst Sosyo Ekonomik Düzeydeki 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Oyun Davranışlarıyla Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Öktem, F., Gençöz, T., Erden, G., Sezgin, N., & Uluç, S. (2013). *Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği-IV (WÇZÖ-IV) Uygulama ve Puanlama El Kitabı Türkçe Sürümü*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları,.
- Öner, N. (1997). *Türkiye 'de Kullanılan Psikolojik Testler*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
- Öz, İ. (2017). *Çocuklukta Uyum ve Davranış Bozuklukları*. İstanbul: Martı Yayıncılık.
- Özcan, H. (2020). *Zeka düzeyi normal ve normalüstü olan 10 - 12 yaş çocukların kaygı düzeyi ve ebeveyn tutumlarına göre karşılaştırmalı analizi*. İstanbul Kent Üniversitesi.
- Özçetin, S. (2013). *Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyrıklı Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler*. Ankara: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.

- Özguven, İ. E. (1998). *Psikolojik Testler*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özsoy, Y., Özyürek, M., & Eripek, S. (1988). *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Özyürek, A. (2015). Okul Öncesi Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri ile Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*.
- Özyürek, A., & Tezel, Ş. F. (2005). 5–6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Palut, B. (2003). *Sosyal Gelişim ve Arkadaşlık İlişkileri. Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Mor-Pa Kültür Yayınları.
- Passow, A. H. (1993). National State Policies Regarding Education Of The Gifted. Pergamon Pres.
- Pfeiffer, I. S., & Jarosewich, T. (2003). Gifted Rating Scales. *The Psychological Corporation*.
- Piqueras, J. A., Ornela, M.-M., Javier, C., & Carlos, J. P. (2019). Pathways Into Psychosocial Adjustment İn Children: Modeling The Effects Of Trait Emotional Intelligence Social-Emotional Problems And Gender. *Front*, 10, 1-11.
- Plotnik, R. (1996). Introduction To Psychology. *Publishing Comp*.
- Raver, C. (1997). Poor Children Gain Social Competence From Sensitive Interaction With Parent. *Brown University Child&Adolescent Behavior Letter*, 13(7), 1-2.
- Reynolds, R., & Kamphaus, C. (2003). Reynolds Intellectual Assessment Scales And Reynolds Intellectual Screening Test Professional Manual. *Psychological Assessment Resources*.
- Saban, A. (2002). *Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitimi*. Ankara: Nobel Yay.
- Sarı, B. A., İşeri, E., Yalçın, Ö., Aslan, A. A., & Şener, İ. (2012). Çocuk Davranış Listesi Kısa Formunun Türkçe Güvenilirlik Çalışması ve Geçerliliğine İlişkin Ön Çalışma. *Klinik Psikiyatri Dergisi*.
- Sarı, E. (2007). Ana Sınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Çocukların, Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Ankara: Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- Savaşır, I., & Şahin, N. (1995). *Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği Uygulama Kitapçığı. (I. Savaşır Ve N. Şahin, Çev.)*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Schaefer, E. S., & Bell, R. Q. (1958). Development of a parental attitude research instrument. *Child Development*, 29(3): 339-361.
- Schneider, W. J., & McGrew, S. K. (2012). The Cattell-Horn-Carroll Model Of Intelligence. *Contemporary Intellectual Assessment*.

- Seber, G. (2001). *Çoklu Zeka Alanlarında Kendini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi*. Ankara: Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- Sezer, Ö., & Oğuz, V. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Ana Baba Tutumları ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 743-758.
- Sezgin, N., & Akman, S. (2014). 6-12 Yaş Türk Çocukları İçin Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği-SUBÖ. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), 58-79.
- Shipstead, Z., Harrison, T. L., & Engle, R. W. (2016). Working Memory Capacity And Fluid Intelligence: Maintenance And Disengagement. *Perspectives On Psychological Science*, 6, 771-799.
- Shure, M. B. (2001). *I Can Problem Solve (An Interpersonal Cognitive Problem-Solving Program) (Icps) (2nd Ed.)*. Research Press.
- Solanto, M. V. (2011). *Cognitive-Behavioral Therapy For Adult Adhd: Targeting Executive Dysfunction*. New York: Guilford Press.
- Stelmack, R. M. (1996). Biological Basis Of Extraversion: Psychophysical Evidence. *Journal Of Personality*, 50.
- Sternberg, J. R. (1997). *Successful Intelligence*. New York: Plume.
- Sternberg, J. R. (1997). The Concept Of Intelligence And Its Role In Lifelong Learning And Success. *American Psychologist*, 52(10), 1030-1037.
- Sternberg, J. R. (1985). *Beyond Iq*. Cambridge University Press.
- Sümer, N. (2010). Gündoğdu Aktürk Elçin, Helvacı Elif, Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Şehirli, N. (2007). Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği’nin Geliştirilmesi ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Ankara: Gazi Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Şendil, G. (2003). *Çocuk Ergen ve Anne-Baba Psikolojide Bilimsel Araştırma ve Uygulama*. İstanbul: Teşvik Vakfı Yayını.
- Şendoğdu, M. C. (2000). Anaokuluna Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Annebabalarını Algılamaları ile Anne Babaların Kendi Tutumlarını Algılamaları Arasındaki İlişki. Ankara: Gazi Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Tezel, F. Ş., & Özbey, S. (2007). Aile Eğitim Programlarına Baba Katılımının Önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18(1), 39-48.
- Toksöz, E. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri ve Aile Tutumu Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma: Eskişehir İli Örneği. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeditepe Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Tunç, A., & Tezer, E. (2006). Çocuk Yetiştirme Stilleri ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. *Tunç Aygül ve Tezer Esin, Çocuk Yetiştirme Stilleri Ve Benli Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 37-44.
- Uluç, S., Öktem, F., Erden, G., Gençöz, T., & Sezgin, N. (2011). Wechsler Çocuklar için Zekâ Ölçeği- IV: Klinik Bağlamda Zekânın Değerlendirilmesinde Türkiye İçin Yeni Bir Dönem. *Türk Psikoloji Yazıları*, 14, 40-57.
- Uluç, S. (2016). İnsan Zekâsının Cattell-Horn-Carroll Kuramı. *Türkiye Klinikleri Psychology-Special Topics*, 1(1), 1-9.
- Unicef Türkiye. (2006). *Çocuk Yoksulluğunun Önlenmesi*. Ankara: Yorum Matbaa.
- Vaizoğlu, F. (2008). *Anaokuluna Devam Eden Çocukların Sosyal Davranışları İle Ebeveynlerinin Evlilik Uyumlarının İncelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü .
- Vu, P. (2011). Gifted students profiles and their attitudes towards a gifted program: The case of Vietnam. *Gifted and Talented International*, 26(1), 81-88.
- Vural, D. E. (2006). Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişimine Etkisi. İzmir: Eğitim Bilim Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Watts, W. J. (1979). Deaf Children And Some Emotional Aspects Of Learning. *The Volta Review*, 45(1), 491-500.
- Wechsler, D. (1991). *Manual For The Wechsler Intelligence Scale For Children*. New York: Psychological Corporation.
- Wechsler, D. (2002). *Wechsler Preschool And Primary Scale Of Intelligence*. San Antonio: Tx: The Psychological Corporation.
- Wechsler, D. (2003). *Wechsler Intelligence Scale For Children-Fourth Edition (Wisc-Iv)*. San Antonio: Tx: The Psychological Corporation.
- Weiner, A. E., & Barbara , S. (1984). *Assessing Individuals Psychological And Educational Tests And Measurements*. Usa: Little Brown And Company.
- Yaprak, B. (2007). İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analiziyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi üzerine bir uygulama. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Yavuz, K. E. (2000). *Eğitim-Öğretimde Çoklu Zeka Teorisi ve Uygulamaları*. Ankara: Ceceli Yayınları.
- Yavuzer, H. (2001). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2006). *Okul Çağı Çocuğu*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Yavuzer, H. (1988). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2013). *Ana Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeşilyaprak, B. (2003). *Çalışan Anne ve Çocuk*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (1993). Üniversitelerimizde Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Hizmetleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(4), 12-15.
- Yıldız , A. S. (2004). Ebeveyn Tutumları ve Saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 3, 131-150.
- Yılmaz, A. (1999). Çocuk Yetiştirme Tutumları: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1(3), 99-118.
- Yılmaz, M. T. (2009). *Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları (Self-Compassion) İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Konya: Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi.
- Yılmaz-Bolat, E. (2018). Anne Baba Tutumlarının Çocukların Sosyal Becerileri Üzerindeki Etkisi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 32-38.
- Yılmaz, Y. (2007). *Anne-Baba Tutumları İle İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişim Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Ankara: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- Yörükoğlu, A. (1996). *Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları*. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.
- Yörükoğlu, A. (1997). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. Ankara: Özgür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (1978). *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Yurdeşen, S., Erol, N., & Gençöz, T. (2013). The Effects Of Parental Attitudes And Mothers' Psychological Well-Being On The Emotional And Behavioral Problems Of Their Preschool Children. *Matern Child Health*, 17, 68–75.

EKLER

EK-A

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

EBEVEYN İÇİN DEMOGRAFİK FORM	
Ebeveynin İsmi-Soyismi: <i>(İsim ve soyisminizin ilk iki harfini girin)</i>	
Ebeveynin Cinsiyeti: <i>Kadın / Erkek</i>	
Ebeveynin Yaşı:	
Ebeveynin Öğrenim Durumu: <i>İlkokul / Ortaokul / Lise / Üniversite / Yüksek lisans / Doktora</i>	
Çalışma Durumu: <i>Çalışıyor / Yarı zamanlı çalışıyor / Çalışmıyor</i>	
Statü: <i>Çalışan / İşveren / Yönetici</i>	
Meslek:	
Gelir Düzeyi: <i>2350 tl (asgari ücret) ve altı / 2351-7300 / 7301-20.000 / 20.001 tl ve üzeri</i>	
Medeni Durum: <i>Evli / Bekâr</i>	
Bilinen psikiyatrik bir hastalık öyküsü: <i>Var / Yok</i>	
ÇOCUK İÇİN DEMOGRAFİK FORM	
Çocuğun İsmi-Soyismi: <i>(İsim ve soy isminin ilk iki harfini girin)</i>	
Cinsiyeti: <i>Kız / Erkek</i>	
Çocuğun Yaşı:	
Kaçınıcı Sınıf: <i>Anasınıfı / 1 / 2 / 3 / 4 / 5</i>	
El Tercihi: <i>Sağ / Sol</i>	
Kardeş Sayısı:	
Kaçınıcı Çocuk:	
Okul/Sınıf Değişikliği yaptı mı? <i>Evet / Hayır</i>	
Aldığı özel eğitim / kurslar var mı? <i>Evet / Hayır</i>	
Ne kadar süredir bu eğitimi alıyor? <i>Hafta / Ay / Yıl</i>	
Aldığı özel eğitim / kurslar ile ilgili çocuğunuzda gözlemlediklerinizden bahsediniz.	
Bilinen psikiyatrik hastalık öyküsü: <i>Var / Yok</i>	

SOSYAL UYUM VE BECERİ ÖLÇEĞİ (SUBÖ)

Çocuğunuz için en uygun olanı işaretleyiniz

		Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
1	Dikkati çabuk dağılır.					
2	Konuşurken bir cümleyi veya kelimeyi tekrarlar.					
3	Sürekli tekrarlayan davranışları vardır (parmakları ile tempo tutma, ayak sallama, oturduğu yerde ileri geri sallanma vb.)					
4	Hiçbir zaman yerinde oturmaz.					
5	Odada devamlı koşar, atlar.					
6	Devamlı kımıldanır ve kıpırdar.					
7	Eşyalarını kaybeder.					
8	Tehlikeli olduğu söylenen işleri yapar (kibritle, kesici aletle oynamak vb.)					
9	Kendine zarar verecek davranışlardan kaçınmaz (örn, trafikte ışıklara dikkat etmeden karşıdan karşıya geçer).					
10	Yorulduğunu bilmez.					
11	Dikkatini devamlı olarak iş veya ödevi üzerinde toplayamaz.					
12	Odasını temiz ve düzenli tutamaz.					
13	Verilen emirleri duymazlıktan gelir.					
14	Başkaları konuşurken onları dinlemez.					
15	İstenilenin tam tersini yapar.					
16	Gereksiz yere iddialaşır.					
17	Hatasını kabul etmez.					
18	Uygun olmayan zamanlarda konuşur.					
19	Başkalarının konuşmasını keser.					
20	Kurallara uymayı reddeder.					
21	Konuşurken gereksiz gülmesi / homurdanması olur.					
22	Konuşurken göz teması kuramaz (karşısındakinin gözüne bakamaz).					
23	Arkadaş ilişkilerinde tercih edilmez / az arkadaşı vardır.					
24	Yeni arkadaşlar edinmede güçlük çeker.					
25	Konuşması anlaşılmaz.					
26	Sebepsiz yere duygusal durumu değişir.					
27	Okula gitmekte zorlanır.					
28	Çok fazla övülme ister.					
29	Başkalarına gösterilen ilgiyi kıskanır.					
30	Çok fazla destek ister.					
31	İlgi çekmek için şımarık davranır.					
32	“Kimse beni sevmiyor, herkes benimle dalga geçiyor” diye yakınır.					
33	Kendi kendine konuşur.					
34	Günlük faaliyetlerinde ürkektir.					

35	Düzeltildiği zaman konuşmaz.					
36	Eleştirildiği zaman sinirlenir.					
37	Düzeltildiği zaman bağırp ağlar.					
38	Diğer çocuklarla alay eder.					
39	Gereksiz yere arkadaşlarına sataşır.					
40	Gereksiz yere arkadaşlarıyla kavga eder.					
41	Oyun sırasının gelmesini beklemeden oyuna katılır.					
42	Kuyrukta / sırada beklemez.					
43	Gerçekleri kendi çıkarına göre değiştirir.					
44	Olaylar hakkında yalan söyler.					
45	Hasta olmadığı halde hastaymış gibi davranır.					
46	Kendi yaptığı hatalar için başkalarını suçlar.					
47	Eşyalarına zarar verir.					
48	Başkalarının yanında uygunsuz davranışları vardır (gereksiz yere dokunmak, çok yaklaşarak konuşmak, mastürbasyon yapmak vb.)					
49	İzin almadan sınıftan dışarıya çıkar.					
50	Hastalığı bahane ederek kendine çıkar sağlar (okulda, evde, oyunda, yaramazlık yaptığında ceza almamak için hastalığını kullanır).					
51	Kardeşlerini onlara zarar verecek kadar kıskanır.					
52	Başkalarına karşı düşüncesiz davranışları vardır (yüksek sesle tv izlemek vb.)					
53	Arkadaşları kendisine takıldığında / sataştığında kolaylıkla öfkelenip saldırganlaşır.					
54	Yapmak istediği bir şey engellendiğinde sinirlenir / hırçınlaşır.					
55	Engellendiği zaman ağlar ve çılgık atar.					
56	Engellendiği zaman kapıları çarpar, cisimleri atar, ayağını yere vurur.					
57	Engellendiği zaman kendini yere atar.					
58	İstedikini yaptıramayınca öfke nöbetlerine tutulur.					
59	Fiziksel şiddet göstereceğini söyleyerek başkalarını tehdit eder.					

AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ÖLÇEĞİ (PARI)

Çocuğunuz için en uygun olanı işaretleyiniz

		Çok uygun buluyorum	Oldukça uygun buluyorum	Biraz uygun buluyorum	Hiç uygun bulmuyorum
1	Çocuk yorucu veya zor işlerden korunmalıdır.	4	3	2	1
2	Anne ve babalar, çocuklarını dertlerini anlatmaya teşvik ederler. Fakat bazen çocukların dertlerinin hiç açılmaması gerektiğini anlayamazlar.	4	3	2	1
3	Çocuk boşa geçen dakikaların bir daha hiç geri gelmeyeceğini ne kadar çabuk öğrenirse, kendisi için o kadar iyi olur.	4	3	2	1
4	Bir anne çocuğun düş kırıklığına uğramaması için elinden geleni yapmalıdır.	4	3	2	1
5	Çocuk ne kadar erken yürümeyi öğrenirse o kadar iyi terbiye edilebilir.	4	3	2	1
6	Çocuk yetiştirme sinir bozucu, yıpratıcı bir iştir.	4	3	2	1
7	Çocuğun hayatta öğrenmesi gereken o kadar çok şey vardır ki, zamanını boşa geçirmesi affedilmez.	4	3	2	1
8	Babalar, biraz daha şefkatli olsalar, anneler çocuklarını daha iyi yönetebilirler.	4	3	2	1
9	Çocuk yetiştirmenin kötü taraflarından biri de, anne ya da babanın istediğini yapabilmesi için yeter derecede özgür olmamasıdır.	4	3	2	1
10	Sıkı kurallarla yetiştirilen çocuklardan en iyi yetişkinler çıkar.	4	3	2	1
11	Bir anne çocuğunun mutluluğu için kendi mutluluğunu feda etmesini bilmelidir.	4	3	2	1
12	Daima koşuşturan, hareketli bir çocuk büyük bir olasılıkla mutlu bir kişi olacaktır.	4	3	2	1
13	Büyükler çocukların şakalarına güler, onlara eğlendirici öyküler anlatırlarsa evdeki düzen daha düzgün, daha akıcı olur.	4	3	2	1
14	Çocuğun en gizli düşüncelerini kesinlikle bilmek bir annenin görevidir.	4	3	2	1
15	Anne babalar çocuklarına, sorgusuz sualsiz kendilerine sadık kalmalarını öğretmelidirler.	4	3	2	1
16	Bütün genç anneler, bebek bakımda beceriksiz olacaklarından korkarlar.	4	3	2	1
17	Eğer bütün gününü çocuklarla geçirmek zorunda kalırsa, hangi anne olursa olsun sonunda çocuklar sinirine dokunur.	4	3	2	1
18	Anne ve babalar her zaman çocuklarının kendilerine uymasını beklememeli, biraz da kendileri çocuklarına uymalıdır.	4	3	2	1
19	Eğer anneler dileklerinin kabul edileceğini bilselerdi, babalardan daha anlayışlı olmalarını dilerdi.	4	3	2	1

20	Bir çocuğa ne olursa olsun dövüşmekten kaçınması gerektiği öğretilmelidir.	4	3	2	1
21	Çocuklar bencil olduklarında hep bir şeyler istediklerinde, annenin tepesinin atması çok normaldir.	4	3	2	1
22	Eğer çocuklar ailedeki kuralları uygun bulmuyorsa, bunu anne babalarına söylemeleri hoş karşılanmalıdır.	4	3	2	1
23	Anneler çoğu zaman çocuklarına bir dakika daha dayanamayacakları duygusuna kapılırlar.	4	3	2	1
24	Çocuğu sıkı terbiye ederseniz sonra size teşekkür eder.	4	3	2	1
25	Küçük bir çocuk cinsiyet konusundan sakınmalıdır.	4	3	2	1
26	Bir annenin çocuğun hayatı hakkında her şeyi bilmesi hakkıdır. Çünkü çocuğu onun bir parçasıdır.	4	3	2	1
27	Uyanık bir anne-baba çocuğun tüm düşüncelerini öğrenmeye çalışmalıdır.	4	3	2	1
28	Çocuklar, anne babalarının kendileri için neler feda ettiklerini düşünmelidirler.	4	3	2	1
29	Eğer çocukların dertlerini söylemelerine izin verilirse büsbütün şikâyetçi olurlar.	4	3	2	1
30	Sert terbiye, sağlam ve iyi karakter geliştirir.	4	3	2	1
31	Genç bir kadın henüz gençken yapmak istediği pek çok şey olduğu için, anne olunca kendisini tutuklanmış duygusuna kaptırır.	4	3	2	1
32	Anneler çocukları için hemen hemen tüm eğlencelerini feda ederler.	4	3	2	1
33	Babalar daha az bencil olsalar kendilerine düşen görevi yaparlardı.	4	3	2	1
34	İyi bir anne çocuğunu ufak tefek güçlüklerinden korumalıdır.	4	3	2	1
35	Bir çocuğa anne ve babasını herkesten üstün görmesi öğretilmelidir.	4	3	2	1
36	Çocuklar hiçbir zaman ailesinden sır saklamamalıdır.	4	3	2	1
37	Çocuklardan sık sık ödün vermelerini, anne- babaya uymalarını istemek doğru değildir.	4	3	2	1
38	Çoğu anneler bebeklerine bakarken onu inciteceklerinden korkarlar.	4	3	2	1
39	Bir çocuğa başı derde girdiğinde dövüşmek yerine büyüklere başvurması öğretilmelidir.	4	3	2	1
40	Anne baba arasındaki bazı konular hafif bir tartışma ile çözümlenemezler.	4	3	2	1
41	Ev bakımı ve idaresinde en kötü şeylerden biri de, kişinin kendi evinde tutuklanmış gibi hissetmesidir.	4	3	2	1
42	Hiçbir kadından yeni doğmuş bir bebeğe tek başına bakması beklenmemelidir.	4	3	2	1
43	Oğlan ve kız çocuklarının birbirlerini soyunurken görmemeleri gerekir.	4	3	2	1
44	Çocukların sorunlarına eğilirsenez sizi oyalamak için birçok masal uydururlar.	4	3	2	1
45	Eğer anne babalar çocukları ile şakalaşıp beraber eğlenirse, çocuklar onların öğütlerini dinlemeye daha çok yönelirler.	4	3	2	1
46	Anneleri kendileri yüzünden zorluk çektiği için çocuklar onlara karşı daha anlayışlı olmalıdırlar.	4	3	2	1
47	Bir çocuk eninde sonunda anne babasınınkinden daha üstün bir akla sahip olamayacağını öğrenir.	4	3	2	1
48	Eğer bir anne çocuklarını iyi yetiştirmiyorsa belki de bu, babanın evde kendine düşün görevi iyi yapmamasından ileri geliyordur.	4	3	2	1
49	Genç bir anne için ilk bebeğin bakımı sırasında yalnız kalmaktan daha kötü bir şey olamaz.	4	3	2	1

50	Bir çocuğun diğer bir çocuğa vurması hiçbir şekilde hoşgörüyle karşılanamaz.	4	3	2	1
51	Anne babalar çocuklarına hayatta ilerleyebilmeleri için hep bir şeyler yapmaları ve boşa zaman geçirmemeleri gerektiğini öğretmelidirler.	4	3	2	1
52	Akıllı bir kadın yeni bir bebeğin doğumundan önce ve sonra yalnız kalmamak için elinden geleni yapar.	4	3	2	1
53	Evde olup bitenleri sadece anne bildiği için ev hayatını onun planlaması lazımdır.	4	3	2	1
54	Kendi haklarına sahip olabilmesi için bazen bir kadının kocasını terslemesi gerekir.	4	3	2	1
55	Bütün zamanını çocuklarıyla geçirmek, bir kadına kanadı kopmuş kuş duygusu verir.	4	3	2	1
56	Eğer anne kollarını sıvar, bütün yükü sırtına alırsa tüm aile rahat eder.	4	3	2	1
57	Anne babalar çocuklarını kendi kendilerine oluşturdukları güveni sarsabilecek bütün güc işlerden sakınmalıdırlar.	4	3	2	1
58	Çocuklar aslında sıkı disiplin içinde mutlu olurlar.	4	3	2	1
59	Çocukların toplantılarıyla, kız erkek arkadaşlıklarıyla ve eğlenceleriyle ilgilenen anne babalar onların iyi yetişmelerini sağlarlar.	4	3	2	1
60	Anne ve babaya sadakat her şeyden önce gelir.	4	3	2	1

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, çocukların sosyal uyum ve beceri düzeylerinin, aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumu ile çocukların zihin potansiyelleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılan bir çalışmadır. Aynı zamanda ileriki çalışma ve araştırmalara veri sağlamak amacıyla da yapılmaktadır. Cevaplarınız yalnızca bilimsel amaçla kullanılacak olup kişisel bilgileriniz araştırmacı tarafından korunacak ve araştırmadan üretilen yayın dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Anketin cevaplanması yaklaşık 15 dakika sürmektedir.

Vereceğiniz bilgilerin samimi ve içten olması bilimsel çalışmanın doğruluğu açısından çok kıymetlidir. Değerli katkılarınız için teşekkür ederim.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını anladım. Söz konusu araştırmaya kendi isteğimle hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

- Evet
- Hayır

ETİK KURUL ONAM FORMU

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ: 11.02.2021
TOPLANTI SAYISI: 2021-04

KARAR NO:2021-04-10: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 190624135 numaralı öğrencisi Tuba EKER ÜNAL' ın "Wisc-Iv Sonuçlarına Göre Normal ve Üstün Yetenekli Olarak Değerlendirilen Altı - On Yaş Arasındaki Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Düzeylerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlişkisi" konulu çalışması hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, İGÜ Etik Kurulumuzun 29.07.2020 tarih ve 2020-20 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy çokluğu ile karar verildi.

ÖZGEÇMİŞ

EĞİTİM BİLGİLERİ

- 2005-2010 tarihleri arasında Psikoloji lisans eğitimini tamamlamıştır.
- 2012 yılında T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan “Psikolojinin Tıbbi Uygulamaları Yetki Belgesi”ni alarak “Psikolojinin tıbbi uygulamalarında görev almaya hak kazanmıştır”.
- 2014 yılında İstanbul Üniversitesi tarafından düzenlenen 450 saatlik eğitime katılarak “Evlilik ve Aile Danışmanı” unvanı almıştır.
- 2015 yılında Aydın Üniversitesi “Pedagojik Formasyon Eğitimi”ni tamamlamıştır.
- WISC-IV (Türk Psikologlar Derneği), CAS (İstanbul Üniversitesi), PASS Bilişsel Müdahale (İstanbul Üniversitesi), Stanford Binet Zekâ Ölçeği, TKT ve Nöropsikolojik Testler (Türk Psikologlar Derneği), Çocuk, ergen ve yetişkin EMDR (DBE- Emre Konuk, Fide Danışmanlık-Ümran Korkmazlar) uygulayıcısıdır.
- 2021 yılında Oyun Terapi ekollerinden ÇMOT, BDOT ve Filial Terapiyi almıştır.

ÇALIŞTIĞI KURUMLAR

- Mayıs 2018 tarihinden itibaren TÜZDEV’de (Türkiye Üstün Zekâlı ve Dahi Çocuklar Eğitim Vakfı) psikolog ve akademi koordinatörü olarak hizmet vermektedir.
- Eylül 2015- Mart 2018 tarihleri arasında TÖYED (Tüm Özel Yetenekliler Derneği) yönetim kadrosunda yer almış ve psikolog olarak hizmet vermiştir.
- 2015-2016 tarihleri arasında İstanbul Gelişim Üniversitesi’nde Zekâ ve Akıl Oyunları Eğitimci Eğitimliği yapmıştır.
- Eylül 2012- Ağustos 2016 tarihleri arasında Büyükçekmece Çınar Koleji’nde Okul Psikologluğu yapmıştır.
- Ekim 2010-Ağustos 2012 tarihleri arasında Gaziosmanpaşa Şefkat Koleji’nde Okul Psikologluğu yapmıştır.
- Ekim 2012 Gaziantep Islahiye Mülteci Kampında Hayat Sağlık ve Sosyal Hizmetler Vakfı’nın gönüllü psikoloğu olarak görev almıştır.
- Mart 2012 Van Şehit Kamil Görgülü İlköğretim Okulu Van’a Psiko-Sosyal Destek Projesi’nde Hayat Sağlık ve Sosyal Hizmetler Vakfı’nın gönüllü psikoloğu olarak görev almıştır.
- Şubat 2012 Van Tuşba İlköğretim Okulu ve Hürriyet İlköğretim Okulu Van’a Psiko-Sosyal Destek Projesi’nde Hayat Sağlık ve Sosyal Hizmetler Vakfı’nın gönüllü psikoloğu olarak görev almıştır.

STAJLAR

- 2007 -Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Kronik Ruh Sağlığı 10.servis,
- 2008- Avcılar İSÖM (İstanbul Özürlüler Merkezi),
- 2008- Üsküdar Türkan Sabancı Görme Engelliler İlköğretim Okulu ve İş Okulu,
- 2008- Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 1. Psikiyatri Bölümü Kadın Psikoz Servisi,
- 2009- Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12.Psikiyatri Bölümü Madde Kullanımına Bağlı Erkek Psikoz Servisi,

- 2009- ERSHH- Kayışdağı Darülaceze, Zihinsel Engelliler Okulu, Okmeydanı Darülaceze, NP Hastanesi,
- 2010- Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi- Psikiyatri Polikliniği'nde tamamlamıştır.

AKADEMİK MAKALE:

- Eda Erdener ile birlikte yazmış olduğumuz derleme makale 2011 yılında Türk Psikoloji Yazıları dergisinde yayınlanmıştır. *“Tecavüze İlişkin Kültürel Mitler ve Mitlerin Kabul Edilmesine Etki Eden Faktörler.”*

